

PSIKOLOGIA

Lucia GALARZA ESTANGA

INKLUSIOAREN IKUSPEGITIK
BANAKAKO CURRICULUM
EGOKITZAPENERAKO TEKNIKA
PSIKOLOGIKOAK

TFG/GBL 2015

upna
Universidad
Pública de Navarra
Nafarroako
Unibertsitate Publikoa

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Grado en Maestro de Educación Primaria
Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Grado Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

INKLUSIOAREN IKUSPEGITIK BANAKAKO
CURRICULUM EGOKITZAPENERAKO TEKNIKA
PSIKOLOGIKOAK

Lucia GALARZA ESTANGA

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Lucia GALARZA ESTANGA

Izenburua / Título

Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria/ Director-a

Fernando TREBOL UNZUE

Saila / Departamento

Psikologia eta Pedagogia Saila / Departamento de Pedagogía y Psicología

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2014/2015

Seihilekoa / Semestre

Udaberria / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapitulu hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Lehen Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Lehen Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Lehen Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduko ikasleek eskola praktikan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarriz, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako moduluak *bidea eman digu*, Lehen Hezkuntzako ikasleen ezaugarriak ezagutu eta kontutan hartzen; Izan ere, Gradu Amaierako Proiektu honetan erreferentziazat hartu ditugu teknika psikologikoak, praktika garaian ikastetxeetan ikasitakoaren hainbat alderdi eta nola ez, ikasleen beharrak edo premiak asetzen. Hitz gutxitan esanda, ikasleen zailtasunak errazten.

Didaktika eta diziplinako moduluak proiektuaren laugarren atalean gauzatzen da. Bertan, irakaskuntzan lan egiten duten berezitasun terapeutikoko irakasleak, orientatzaileak besteak beste arituko direnentzat zuzenduta dago, hots, eguneroko lanari lotutako esku-hartzea nola hauteman, nola erantzun egokia eman eta nola ez, irakasle, ikasle eta familiaren arteko elkarlana nola bultzatu. Azken batean, irakasle-lanetan ari direnen edota ariko direnen esku-hartzea nola bermatu errazten digu proiektu honek.

Halaber, Practicum moduluak, oinarrizko moduluetan eta didaktika moduluetan ikasitakoa era praktikoa batean eskoletan nola jorratzen den ikastera eraman gaitu ikasleoi. Guzti honi esker, gradu amaierako lan honen hirugarren eta laugarren puntuak egin ahal izan ditut eta eskola praktika garaian ikusitakoaren islapena egin ahal izan dut.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen duen arabera, Graduaren bukaeran hizkuntza koofizial bat ezagutzen duten ikasle elebidunek C1 maila ere izan behar dute erkidegoaren beste hizkuntzan, alegia, gure kasuan, euskaran. Hori dela eta, euskaraz hizkuntza gaitasuna erakusteko, hitzaurrea eta lanaren azken ondorioak gure hizkuntzan idatziko dira.

Laburpena

Jarraian aditzera goazen *Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak* lan proiektu honek, erabilgarriak diren teknika psikologikoak ugari biltzen ditu. Esan beharra dago, lehenik eta behin, atal teorikoa aurkezten duela eta bigarrenik, atal teoriko-praktikoa, hots, praktika garaian bereganatutako islapen batzuk azaltzen direla aipatu beharra dut.

Atal teorikoari erreferentzia egiten badiogu, maisu-maistrek ezagutu beharreko hainbat eduki ageri dira, besteak-beste, inklusioaren beharra hezkuntza sisteman, ikastetxean esku hartzeko psikologiaren ikuskerak, Hezkuntza Bereziaren ibilbide historikoa, Pedagogia Terapeutikoko maisu-maistren lanen nondik norakoak, teknika psikologikoak, etab.

Proiektu honetan zehar, irakasleek ezagutu beharreko oinarrizko edukiak eta teknika psikologikoak islatzen ditu eta praktikara eraman ahal izateko aukera ezin hobea da. Oinarrizko edukien artean garrantzizko batzuk aipatzea ezinbestekoa da, hots, psikologiaren ikuspuntutik adin-tarteak eta garapen-aldiak, Hezkuntzak jasan dituen legeak eta horien ondorioz nola aldatu den Hezkuntza Sistema, Hezkuntza Bereziaren nondik norakoak, Curriculum Egokitzapen Indibiduala (CEI) aurrera eramateko nahitaezko irizpideak, ezaugarriak, besteak beste.

Lanaren proposamenari dagokionez, ikuspegi didaktiko-pedagogiko batetik eraikitzen da. Batetik, Curriculum Egokitzapen Indibidual bat egiteko orduan jarraitu beharreko urratsen protokolo bat biltzen da. Bestetik, ikuspuntu inklusibo bat duen CEI egiteko dokumentu bat azaltzen da. Lan honetan CEI ikasgelako aniztasunari erantzuteko estrategia gisa hartzen da.

Hitz gakoak: : Teknika psikologikoak; inklusioa; Curriculum Egokitzapen Indibiduala; esku hartzea; aniztasuna; Berariazko Hezkuntza Premia.

Resumen

El trabajo que vamos a dar a conocer a continuación titulado *las técnicas psicológicas necesarias para una Adaptación Curricular Individual (ACI) desde el punto de vista*

inclusivo, recoge diversas técnicas psicológicas para ser utilizadas con el alumnado que presentan necesidades educativas especiales. En primer lugar, se muestra la parte teórica y en segundo lugar, la parte teórico-práctico en la cual aparecen reflejadas algunas vivencias en la época de prácticas escolares.

En la parte teórica del trabajo se muestran contenidos que todo personal docente debería conocer, entre otros, la necesidad de la inclusión en el sistema educativo, la intervención en los centros desde el puntos de vista psicológico, historia de la Educación Especial, el trabajo que deben desempeñar los profesores de Pedagogía Terapéutica, técnicas psicológicas.

En cuanto a la propuesta de trabajo se refiere, está hecha desde una perspectiva didáctica-pedagógica. Por una parte, se plantea un protocolo que detalla los pasos a seguir antes de realizar una ACI. Por otra parte, se presenta un documento ACI desde un enfoque inclusivo. En el trabajo la ACI se considera una estrategia para atender la diversidad del aula.

Palabras clave: técnicas psicológicas; inclusión; Adaptación Curricular Individual; intervención; diversidad; Necesidad específicas de Apoyo Educativo.

Abstract

The project I will show, is called "Psychological Techniques necessary for the Individual Curricular Adaptation" (ICA) from the inclusive point of view, includes various psychological techniques to use with the students who have special educational needs. Firstly, the theoretical part is shown and secondly, its show the theoretical and practical part in which are reflected some experiences in the school age.

In the theoretical part of my project, I show some content that all the teachers should know, among others, the need for inclusion in the educational system and the intervention of some centres from the psychological point of view, Special education history, and the work that therapeutic pedagogy teachers should play, with some psychological techniques.

As for the proposed work is concerned, is made from a didactic-pedagogical perspective. On the one hand, it shows a detailing protocol of steps to follow before performing an ACI. On the other hand, an ICA document is presented from an inclusive point of view. In this study The ICA is considered as a strategy to attend the classroom diversity.

Keywords: Psychological techniques; inclusion; Individual Curricular Adaptation; intervention; diversity; Specific Educational Needs.

Aurkibidea

Sarrera

1. Antecedentes-justificación, objetivos y cuestiones	1
1.1. Antecedentes	1
1.1.1. Inicio y evolución de la Educación especial	1
1.1.2. Trayecto de la Educación Especial en el sistema educativo. De la Ley Moyano a la Ley General de Educación	8
1.1.3. Modelos teóricos para las Técnicas psicológicas de intervención en el aula	16
1.1.4. Intervención del docente especialista en Pedagogía Terapéutica	25
1.2. Objetivos	30
1.3. Cuestiones	31
2. Oinarri teorikoa eta hezkuntza praktikarekin duen erlazioa	32
2.1. Inklusioaren beharra hezkuntza sisteman	33
2.1.1. Inklusioari buruzko ikusmoldea <i>Indexean</i>	36
2.2. Garapenaren psikologia eta hezkuntza	39
2.3. Ikaskuntzari buruzko teoriak	43
2.3.1. Baldintzapen klasikoa	44
2.3.2. Baldintzapen operantea edo instrumentala	44
2.3.3. Ikaskuntza soziala	45
2.4. Eskolan esku hartzeko psikologiaren ikuspegiak	47
2.5. Erabili beharreko teknika psikologikoak	51
2.6. Berariazko Hezkuntza Premia dituzten ikasleak eta curriculum egokitzapenak	54
2.6.1. Berariazko Hezkuntza Premia dituzten ikasleak (BHP)	54
2.6.2. Aniztasunari erantzuteko neurriak	57
2.6.3. Curriculum egokitzapenak	59
3. Lanaren garapena. Egilearen proposamena eta arrazoizko planteamendua	65
3.1. Curriculum Egokitzapen Indibidualen diseinua	65
3.2. Pedagogia Terapeutikoko irakasleen protokoloa	79
3.2.1. Pedagogia Terapeutikoko Irakasleen eginkizunak	83
3.3. Aniztasunari erantzungo dion hezkuntzako esku-hartze protokoloa	84
3.3.1. Irakaslearen zeregina	84
3.3.2. Ikuskera orohartzailea	85
3.3.3. Irakaskuntza-ikaskuntza jarduera	86
3.3.4. Lankidetzazko ikaskuntza	86
3.3.5. Kideen arteko ikaskuntza	87
3.3.6. Ikasgelaren antolamendua	87
4. Ikastetxean duen eragin soziala, psikologikoa eta pedagogikoa	89
4.1. Alde teorikoa	89
4.2. Egiatzatze enpirikoa	90
Ondorioak eta galdera irekiak	92
Erreferentzi Bibliografikoak	94
Eranskinak	108
I. Eranskina. 6-12 urte bitarteko ikasleen garapen psikologikoa	98
II. Eranskina. Jean Piageten garapenaren psikologia (Epistemologia)	104

	Genetikoaren teoria)	
III.	Eranskina. Lev S. Vigotskiren garapenaren psikologia (Oinarrizko ekarpena)	108
IV.	Eranskina. Vigotskiren eta Piageten arteko konparaketa	110
V.	Eranskina. HH eta LH arautzen den ebaluatzea eta zikloz aldatzea	111
VI.	Eranskina. <i>Indexa</i> . Hobetzeko lehentasunak-laburpen orria	115
VII.	Eranskina. Gurasoen bileran datuak jasotzeko fitxa	116
VIII.	Eranskina. Curriculum egokitzapen indibidualaren erregistro-ereduaren adibidea (CEI)	119
IX.	Eranskina. Lehen Hezkuntzan curriculum-maila neurtzeko taulak	126

Sarrera

Gratu Bukaerako lan honetan, "Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak" gaia burutzea egokitu zait. Bertan, maisu-maistrek erabili beharreko teknika psikologikoak, Curriculum Egokitzapen Indibidual baten aplikaziorako esku hartu beharreko teknika psikologikoak, besteak-beste.

Lehenengo atalari erreferentzia egin ez gero, aurrekarien sailari dagokio. Puntu honetan, Hezkuntza Bereziaren historia gogorrari pausoa ematen diogu. Honen barruan, Hezkuntza Bereziak izan dituen aldaketak hezkuntza mailan, Hezkuntza Bereziak arautzen duten legeak, Pedagogia Terapeutikoko irakasleen esku hartzeko ezaugarriak eta irizpideak, eta Gradu Amaierako Proiektu honetan sorturiko galderak eta helburuak.

Bigarren atalari dagokionez, oinarri teorikoen saila da. Hasiera emateko inklusioaren beharra hezkuntza maila gaiarekin barneratzen gara eta ondoren, aniztasunaren nondik norakoak aipatzen ditugu; irakas-ikasleen pentsaera aldatu behar dela ere erratez; guztiok elkarrekin ikasiz, denok ditugula edota etorkizunean edukiko ditugula premiaren bat aipu eginez eta kooperazioa behar-beharrezkoa dela esanez. Aniztasuna behar den bezala erantzun ahal izateko, ikasleek beharrezkoak dituzten teknika ezberdinak aurkezten ditugu. Horretarako, psikologiaren ikuskera desberdinei erreparatzen diegu bakoitzaren nondik-norakoak azalduz, garapen psikologiari buruzko teoria ezberdinak, e.a. Jarraiki, Curriculum Egokitzapen Indibidualei bidea ematen diogu.

Proiektuaren hirugarren puntuan, aniztasunean esku hartzeko protokolo baten eraketa eta Pedagogia Terapeutikoko irakasleen protokoloetan datza. Guzti honek helburu zehatz bat lortu nahi du, alegia, kalitatezko hezkuntza lortzea guztiontzat. Hezkuntza funtsezko giza eskubidea baita eta pertsonen eta jendartearen garapenerako tresna ezin hobe delako.

Laugarren puntuari aipu eginez, lan honetan zehar aipatutakok ikastetxean duen eragin soziala, psikologikoa eta pedagogikoa jasotzen ditu.

Sarrera honi bukaera emateko, ondorioak eta galdera irekiak planteatzen ditut.

Lanaren gai bakoitzaren bukaeran mapa kontzeptual batekin bukatzen dut non teoria guztia islatzen duen.

1. ANTECEDENTES-JUSTIFICACIÓN, OBJETIVOS Y CUESTIONES

En este primer apartado del Proyecto Fin de Carrera, por una parte, se hace mención a la historia y evolución de la Educación Especial, ya que es el tema que comprende y hace referencia al Proyecto Fin de Carrera que se presenta como “Técnicas psicológicas para utilizar en la aplicación de una Adaptación Curricular Individual en el que garantiza la inclusión”. Por otro lado, hace referencia al Trayecto de la Educación Especial en el sistema educativo desde la Ley Moyano a la Ley General de Educación, ya que gracias a este itinerario se puede ver el progreso que da la Educación Especial. Por último, daremos paso a las técnicas psicológicas de intervención en el aula con niños con necesidades educativas especiales, así como la intervención del docente especialista en Pedagogía Terapéutica.

Concluyendo con los objetivos propuestos a mi misma y las cuestiones que me han surgido antes y a lo largo del trabajo.

1.1. Antecedentes

1.1.1. Inicio y evolución de la Educación Especial

La información que se presenta a continuación está tomada de diferentes fuentes, entre otras: Berruezo, Reyes (2009); Iza, L (2010); Darretxe, L y Zenitagoia, E. (2008).

En este primer apartado me gustaría trabajar la historia y evolución de la Educación Especial ya que desde nuestros ancestros a día de hoy ha evolucionado satisfactoriamente. Gracias a la investigación de los historiadores especialistas, arrojan una luz inesperada sobre nuestros antepasados y en concreto ancestros bien remotos como la especie de “homo”, en la que se encontró el más antiguo testimonio de “educación especial”.

Frente a una historia o prehistoria de tan antigua data (530 milenios) a día de hoy, la educación especial ha dado un giro extraordinario ya que en la época de los homínidos eran llamados “anormales”; y poco a poco fueron aceptados como personas. Antiguamente se reubicaban en instituciones o centros específicos, estaban marginados y segregados en el medio social y educativo; y gracias a la integración

conviven en nuestra sociedad. En definitiva han pasado de ser una amenaza a ser una persona con derechos.

El nacimiento de la Educación Especial constituye un avance notable frente a una educación generalizada, homogeneizadora, que no cogía en cuenta la diversidad, las diferencias. Para que nos hagamos una idea, en la década de los 70 se obraba con la distinción entre deficientes (mentales) propiamente educables. Pero con los años, la Educación Especial se pasó al concepto y práctica de las necesidades educativas especiales, o dicho de otra forma más adecuada, pasó a una educación específica y personalizada.

Cabe resaltar que se ha pasado de enfoques singulares (para grupo con déficit o con simples dificultades educativas) a enfoques conjuntos (no limitados a las minusvalías, discapacidades o retrasos evolutivos, sino extendidos a cualesquiera otras condiciones pertinentes en la escolarización); se ha superado la marginación y segregación en el medio social y educativo para dar paso o intentar pasar, a la integración y a continuación a la inclusión; se ha pasado de un modelo de déficit (personas con limitaciones intrínsecas, fijas, no modificables) a un modelo relacional y flexible en la comunicación educativa; y por último, ha habido un significativo cambio léxico (de ser “anormales” a ser ante todo “personas con...”: con una característica limitadora general o específica: apareciendo la limitación como adjetivo, y no sustantivo, y subrayando siempre su calidad, ante todo de personas).

Si hacemos un pequeño recordatorio a la historia de Educación Especial, podríamos decir que se divide en cuatro etapas:

- **Al inicio fueron llamados excluidos y asesinados, y posteriormente encerrados.** En las antiguas sociedades (Roma, Esparta...), las personas con Necesidades Especiales eran consideradas personas con poco miramiento y sin alternativas. Por ello, eran abandonadas o excluidas de la sociedad. En la Edad Media eran juzgados como locos, brujos, heréticos, delincuentes e incluso vagos y vivían aislados de la sociedad. Junto con la pérdida de la influencia de las ideas religiosas se da un paso al Renacimiento y en esta época eran considerados como ingenuos y eran tratados con caridad. En cuanto a las personas marginadas, cabe reseñar que se les daba un trato más cordial. Asimismo, se dan los primeros pasos a favor de la educación de personas con

discapacidad sensorial. Es digno de mención, Fray Pedro Ponce de León (S XVI), relaciona la sordera con el mutismo y en el Monasterio de Oña dio origen a la educación dirigida para gente sorda y posteriormente publica la Doctrina para los sordomudos. En el absolutismo del siglo XVII, las personas con NEE¹ fueron encerradas en hospicios en condiciones no óptimas. Entre 1581 y 1660 Vicente de Paul quiso promover o mejorar las condiciones de aquellos hospicios y fomento unas experiencias educativas con los usuarios. En aquel desarrollo o proceso tuvo muchísima importancia el trabajo llamado “Didáctica Magna” creado por J.A. Comenio (1657), donde se señaló la necesidad de proporcionar educación para todos. Vale la pena mencionar que gracias a todo ello se vieron los primeros pasos de la Educación Especial. Es reseñable recordar que en esta época la educación era un privilegio de la gente pudiente ya que la enseñanza se llevaba a cabo en centros privados. La educación para los pobres estaba sin proyectar, sin organizar, por consiguiente no entendían el porqué o la razón de porqué de la reivindicación de la educación para los “anormales”. En el siglo XVIII la institución mejoró el método de clasificación dando lugar a diferentes posiciones dentro de las instituciones, absurdos, locos, criminales o delincuentes, vagos y pobres, ...

- **Origen de la Educación Especial. Los médicos son los PAD (Personal Atención Directa), educadores.** En el siglo XVIII y en concreto en Francia (1755) se inauguró la primera escuela para sordos. En esta ocasión no se hacía ningún tipo de distinción (entre las personas) en cuanto a nivel adquisitivo se refiere. L’Épée creó la primera cartilla de signos y sus trabajos ayudaron a conseguir el reconocimiento universal de las personas sordas. Gracias a todo esto, a finales del siglo XVIII se inauguraron escuelas en Alemania, Inglaterra, Francia, Holanda y Escocia. Cabe reseñar que entre 1745 y 1822 Valentín Haüy creó la escritura de relieve y a su vez, ratifica diciendo que los ciegos son personas las cuales pueden formarse; y en el año 1784 inauguró en París un instituto para ciegos. A continuación, en el mismo centro Louis Braille creó el método de lectoescritura

---

¹ NEE: Necesidades Educativas Específicas. Palabra abreviada como ACNEAE o ANEAE (Alumno con Necesidades Específicas de Apoyo Educativo) y NEAE (Necesidades Específicas de Apoyo Educativo). En euskera es conocido como Berariazko Hezkuntza Premiak (BHP)

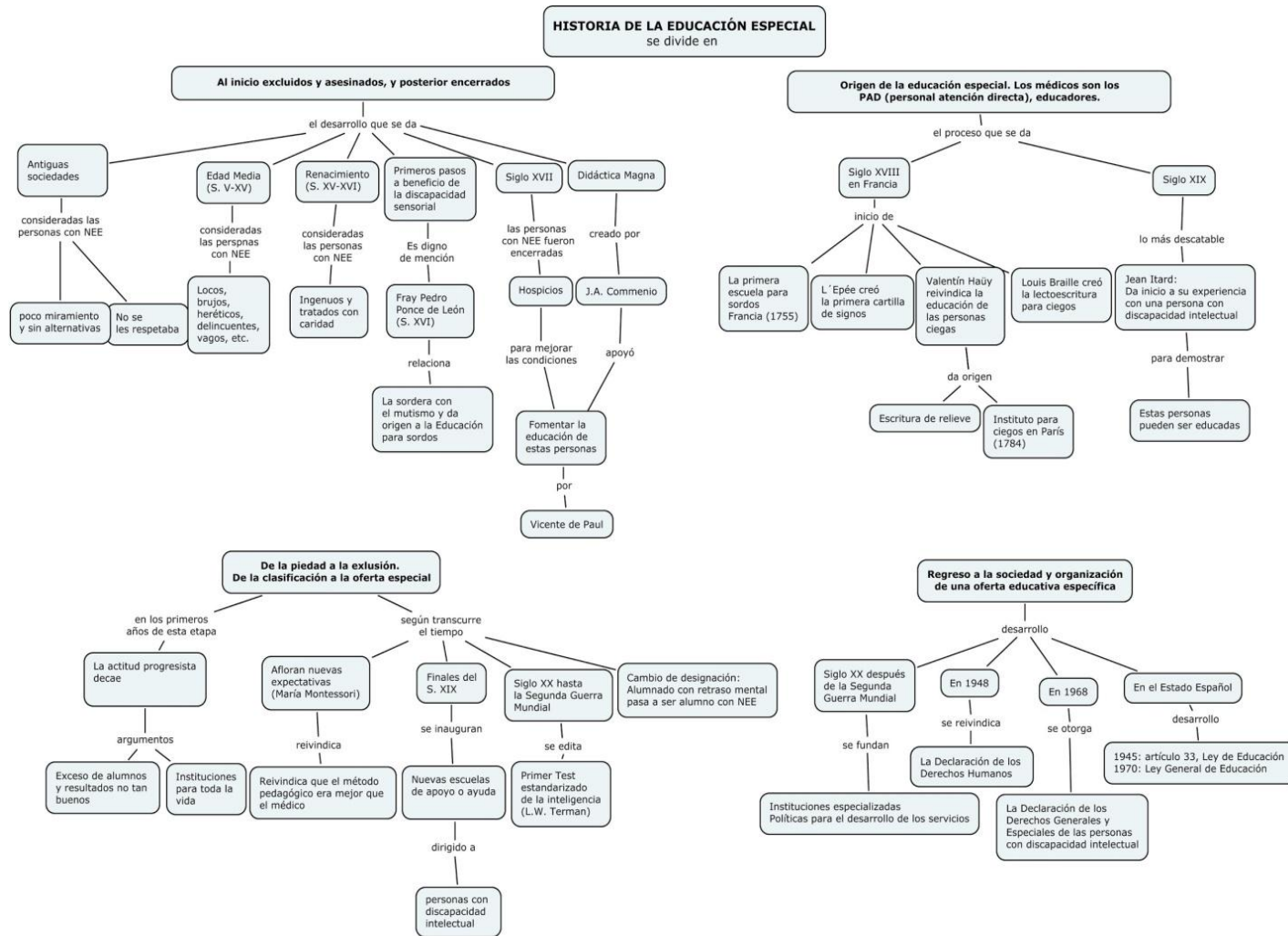
para las personas ciegas (actualmente siguiendo vigente dicho método de enseñanza). A principios del siglo XIX, Jean Itard da inicio a su experiencia como médico con una persona con discapacidad intelectual para demostrar que puede ser educado (El salvaje de Aveyron). Las contribuciones de Itard fueron de provecho para muchos autores y siguiendo a estas debemos mencionar al abogado y médico, Edouard Seguin el cual publicó *El tratamiento moral, higiene y educación de los idiotas*. En 1850 inaugura en Pennsylvania la primera escuela para personas con retraso y aplica el método fisiológico donde mediante diferentes ejercicios ejercitan los músculos y los sentidos. Más tarde, en 1866 publica *La idiotez y su tratamiento mediante el método fisiológico*; donde describe los métodos que usa en la “Escuela de Fisiología Seguin” en la ciudad de Nueva York. Esos programas refuerzan la importancia de desarrollar el autosporte e independencia en los discapacitados mentales, a través de la combinación de desafíos físicos e intelectuales. Y por último, diez años más tarde es nombrado presidente de “Asociación de Oficiales Médicos de Instituciones norteamericanas para Idiotas y Otras Personas Disminuidas”. Sus trabajos sobre los discapacitados mentales fueron muy inspiradores para la doctora y psiquiatra italiana María Montessori, quien elaboró la “pedagoga científica”, que más tarde derivó en el Método Montessori.

- **De la piedad o caridad a la exclusión. De la clasificación a la oferta especial.** En Estados Unidos (1870-1880) empieza un proceso de problemas y dificultades. En las escuelas empiezan a aceptar a un número de alumnos infinitamente mayor de lo que era posible, por lo tanto empiezan a surgir diversos problemas, entre otros: los resultados llegan a ser insignificantes. Por otro lado, los estudiantes ya fuesen jóvenes que adultos, las instituciones educativas se convierten en instituciones para toda la vida. Más que escuelas eran instituciones de protección. Como resultado, la actitud progresista decae y por lo tanto termina el siglo con la mentalidad de que los “anormales” son una amenaza social y lo mejor es mantenerlos institucionalizados. Es digno de mención algunos soportes teóricos de esta situación, por ejemplo, siguiendo la clasificación de las especies de K. Linneo (1753), J. Mendel (1865) ofrece las leyes de la herencia y la genética, y CH. Darwin (1859) nos brinda con la teoría

de la evolución. Según transcurre el tiempo, afloran nuevas expectativas; en 1898 María Montessori (fiel seguidora de las propuestas educativas de Edouard Séguin) reivindicó que para el tratamiento de los niños con discapacidad intelectual era mejor el método pedagógico que el método médico. Reivindica o reclama el derecho a la educación, argumentando que las personas con discapacidad o deficiencia mental con el trabajo de la educación podían mejorar. Entre 1898 y 1900 trabajó con niños considerados perturbados mentalmente. Se dio cuenta de que estos niños tenían potencialidades que, aunque estaban disminuidas, podían ser desarrolladas y que eran dignos de una vida mejor sin representar una carga para la sociedad. En este momento decidió dedicarse a los niños durante el resto de su vida. El método o sistema que creó en un principio estaba enfocado para niños con cierta discapacidad intelectual pero finalmente fue propagado para todo estudiante. En el colofón del siglo XIX, en Estados Unidos se crean nuevas escuelas de ayuda o apoyo para personas con discapacidad intelectual, entretanto los niños “anormales” siguen en las instituciones. En el año 1900 se funda las primeras escuelas públicas para niños ciegos, con discapacidad física y superdotados; y en 1908 se funda en Nueva York la primera Asociación para niños con discapacidad en el lenguaje. En 1916 L.W Terman editó el primer test bajo el nombre *Stanford-Binet* (test estandarizado de la inteligencia). En dicho test, el Cociente Intelectual (CI) se sugiere como unidad de medida, proponiendo la siguiente escala de valores: límite (CI: 83-67), leve (CI: 66-50), moderado (CI: 49-33), grave (CI: 32-16) y profundo (CI: menos de 16). De este modo se discriminaban. En la Primera Guerra Mundial permite el uso y la difusión de las pruebas de inteligencia, siendo el uso masivo en las escuelas militares. Momentos antes del comienzo de la Segunda Guerra Mundial la educación especial no es considerada como un experimento, sino más bien como un elemento esencial; La Educación Especial ha dejado de ser un experimento, sino que es un elemento fundamental en el ámbito educativo.

- **Regreso a la sociedad y organización de una oferta educativa específica.** En el siglo XX y en concreto después de la Segunda Guerra Mundial, las principales características de esta etapa serán la creación de instituciones especializadas y

definir políticas para el desarrollo de los servicios. En esta época la psicopedagogía sigue desarrollándose (Piaget, Freire, Neill, Freinet, Dewey, Lobrot,...) y en los procesos educativos, aquellos modelos o patrones que son útiles serán diseñados para su utilización. Todo ello y de acuerdo con la tradición, todos esos patrones, ayudará a aquellas personas con dificultades en el aprendizaje y a su vez a facilitar la continuación de las propuestas. En 1948 se reclama o reivindica la Declaración de los Derechos Humanos (servicios para todos). En 1968 se otorga la Declaración de los Derechos Generales y Especiales de las personas con discapacidad intelectual. En el Estado español, a diferencia del resto de Europa, no se da el desarrollo de los servicios sociales y educativos hasta mediados del siglo XX. En el año 1945, en el artículo 33 de la Ley de Educación Primaria, se anuncia que hay que crear escuelas específicas para el cuidado de niños discapacitados intelectuales o con presenten retrasado mental. Esta ley representa el inicio oficial de la Educación Especial en España. Cabe reseñar que en 1970 gracias a la Ley General de la Educación se da un avance en la Educación Especial. En pocas palabras podríamos terminar diciendo que hemos empezado con “anormales” y concluimos con personas. Hemos iniciado con instituciones especiales y finalizamos con los servicios sociales para toda la gente, hemos comenzado con amenazas para la gente y terminamos con gente que tiene derechos, y hemos abordado con personas sin derecho a la palabra y rematamos con personas que tienen derecho a opinar.

Figura 1. Historia de la Educación Especial

1.1.2. Trayecto de la Educación Especial en el sistema educativo. De la Ley Moyano a la Ley General de Educación

En España el ingreso a la escolaridad de los niños con NEE no ha estado libre de obstáculos. Su tratamiento educativo ha venido destacado por sus indicaciones legislativas. Sin duda el itinerario de la Educación Especial ha sido pausado y en cuanto al reconocimiento político a este grupo o colectivo debemos de hacer hincapié que se ha configurado en el desarrollo de una normativa educativa. La primera Ley de Instrucción Pública española decretada en 1857 y más conocida como Ley de Moyano, dispuso la creación de un colegio para ciegos y sordos en cada distrito universitario. Cabe reseñar que en un primer momento sólo se acogía a los sensoriales. Es conveniente saber que aquellos niños que tenían otro tipo de incapacidad quedaban fuera del alcance del marco normativo, y hasta 1970 no se aceptó la escolarización de la infancia con otro tipo de discapacidad. Se les trataba de forma despectiva, de forma discriminatoria, se les denominaba de retrasados, anormales, subnormales, débiles, mentales, tullidos, a llamarlos también idiotas, imbeciles, tontos o bobos. Como resultado, en muchas ocasiones eran ocultados en el ámbito familiar, manteniéndolos aislados, encerrados en las casas y desvinculados de la vida social.

A lo largo del siglo XX la educación Española fue cambiando al mismo tiempo que evoluciona la sociedad, pero fundamentalmente en cambio más notorio fue en el último tercio. La transformación pedagógica y los adelantos de la psicología educativa fueron elementos esenciales en la atención de la infancia. Por primera vez, se muestra atención a la diversidad de alumnado y a su escolarización con la finalidad de integración. Obviamente, se ocuparon para la educación para todos y de prestar atención educativa para aquellos estudiantes que tenían limitaciones. Las propuestas educativas contestaban a sus necesidades e intentaban dar respuesta a su problemática. En 1970 con la Ley General de Educación se aprobó el término Educación Especial y se considera como una modalidad educativa específica, con un currículo propio. Pero la Ley presentía la implantación y puesta en funcionamiento de aulas de educación especial para niños con deficiencia en los colegios ordinarios.

Antecedentes educativos y legislativos

Cabe señalar que las primeras referencias conocidas en España sobre atención educativa especial proceden del siglo XVI con la educación de sordos. Es digno de mención los educadores Pedro Ponce de León (1507-1584) y Juan Pablo Bonet (1573-1633). En cuanto a Pedro Ponce de León, fue el creador de la docencia o enseñanza para sordos e iniciador del sistema oral. Vale la pena mencionar que transcurrieron varios siglos sin que se registraran progresos y propuestas para la educación especial, aunque no nos debemos de olvidar las contribuciones del escritor y pedagogo Lorenzo Hervás y Panduro² (1735-1809) los cuales fueron de gran importancia y la creación del Instituto de Sordomudos en 1786. En 1800 el Ayuntamiento de Barcelona fundó una escuela para sordomudos. Y, en 1802, la Real Escuela de Sordo-mudos de Madrid promovida por la Real Sociedad Económica de Amigos del País apoyó la inauguración de una escuela para ciegos. Finalmente en 1852, por el Real Decreto de 16 de Enero, el Real Colegio de Ciegos y Sordo-mudos pasa a depender del Ministerio de Fomento.

En 1863 se proclama de ámbito nacional al Colegio Nacional de Ciegos de Madrid y se expresa la necesidad de establecer el sistema Braille como sistema de lecto-escritura para ciegos. El sistema Braille fue ideado por el francés Louis Braille a mediados del siglo XIX e introducido en España en el año 1840 por Jaime Bruno Berenguer el cual era profesor de la Escuela Municipal de Ciegos de Barcelona. Tuvo que pasar mucho tiempo para que se generalizara esta metodología y hasta 1918 no fue manifestado como método oficial para lectura y la escritura de los ciegos españoles.

Cabe señalar que no disponemos de antecedentes legislativos hasta mediados del siglo XIX. Si retornamos hasta 1857 con la publicación de la Ley de Instrucción Pública, podemos observar que dicha normativa contemplaba la educación de deficientes sensoriales, aceptando su educación en centros especiales. Dicho marco legislativo ubicaba una escuela o colegio de ciegos y sordos en cada distrito universitario, el resto de las deficiencias se quedaban al margen del sistema educativo.

---

² El abate Lorenzo Hervás y Panduro (1735-1809) fue uno de los escritores más prolifos de la ilustración española. Destacó como pedagogo, significándose especialmente en la defensa del derecho a la educación de los sordos

Finalmente, en 1875 se inauguró un Colegio Especial en Madrid a petición de Carlos Nebreda y Pedro Espinosa. Este colegio quebraba con los esquemas y estereotipos sobre la educación de los deficientes y en cuanto a la distribución se refiere, estaba dividido en dos sesiones, una de ellas para niños débiles y otra para niños atrasados (dos clases cada una), que se dedicaban ambas de “la educación, enseñanza y tratamiento curativo de los niños débiles y jóvenes atrasados en su desarrollo físico e intelectual hasta el idiotismo”.

Acciones legislativas para los discapacitados en el primer tercio del siglo XX

La administración española admitía la falta de atención y las insuficiencias educativas, pero no tomó medidas ni resolvió hasta 1914 con la reforma del Patronato de Anormales.

En 1907 Francisco Pereira creó una escuela sanatorio conocida como Instituto Psiquiátrico Pedagógico para niños con retraso mental, y una “Sociedad para el estudio y protección de los niños mentalmente anormales y de su educación especial”. En 1911 se fundó la sección de anormales en la *Escola de cecs, sords-muts i anormals* a petición del Ayuntamiento de Barcelona y la cual responde a la necesidad escolarizada de estos discapacitados.

En enero de 1910 se fundó el Patronato Nacional de Sordomudos, Ciegos y Anormales, el cual dependía del Ministerio de Instrucción Pública. Según el decreto de reforma clasificaron o agruparon a los niños en tres categorías: a) débiles y retrasados mentales. b) imbeciles de grado medio. c) defectuosos mentales. El Patronato separó la enseñanza de los ciegos de la de sordomudos en octubre de 1915, dividiendo las dos reglamentaciones. De este modo, el Colegio Nacional de Ciegos dejó de ser establecimiento de beneficencia, transformándose en centro oficial de educación.

Antonio Barroso Castillo, ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes, creó por R.D. de 22 de enero de 1917, el Patronato Nacional de Anormales. Dicho Patronato tenía muchas competencias (empezando de la organización de las enseñanzas hasta la difusión de conocimientos y tutela social); además del cometido de inspección de las instituciones que recogían a anormales. En agosto de 1917 se estructuraron tres

patronatos diferentes; integrados los tres en el mismo Instituto (Ciegos, Sordomudos y Anormales); posteriormente, en septiembre de 1924 se volvieron a juntar en solo Patronato Nacional de Sordomudos y Ciegos, alegando que no cumplían la misión de atender la educación de los más de 300 alumnos que tenían.

La intervención educativa era pobre y prácticamente se limitaba a las tareas asistenciales. Lo normal era el encierro y la exclusión educativa, no sólo para los niños con retrasos importantes sino también para aquellos que tenían una anomalía más leve eran no escolarizados. La falta de conciencia de la sociedad, la carencia de personal docente cualificado, la falta de métodos pedagógicos, de material didáctico y espacios dificultaba la situación exageradamente.

El Ministerio de Instrucción Pública cambió el sistema educativo y mejoró sobremanera la educación en todos los niveles. Es digno de mención que la normativa reflejaba la preocupación por la infancia anormal, no solo a lo que se refiere a la escolarización sino también a la formación del magisterio. Al efecto el Plan Profesional de 1931 consideró en el currículum de maestros un curso de especialización de maestros de párvulos y otro de maestros para niños anormales. En 1934 se inauguró el Patronato Nacional de Cultura de los Deficientes y en 1933 se volvió a fundar el Asilo de Inválidos de Trabajo como centro de Educación Especial. En septiembre de 1931 una vez instaurada la República, el Ministro Marcelino Domingo, reorganiza la Escuela Normal de Profesores de Sordomudos y de Ciegos, en la que “los maestros-alumnos se limitaban a seguir los cursos normales, mientras la vida interna del Colegio Nacional de Sordomudos y Ciegos quedaba confiada a personas extrañas al Magisterio Nacional, a falta de la obligada preparación pedagógica”.

El 19 de septiembre de 1933 se dividió el Colegio Nacional de Sordomudos y Ciegos, dividiéndose en dos colegios: unos para Sordomudos, otro para Ciegos, fijando con precisión los límites de sus funciones y facultades de orden pedagógico y cultural. El Decreto del 6 de abril de 1934 estableció la reorganización, nuevamente, del Patronato Nacional de Protección de Ciegos. Estos centros mayoritariamente se encargaban de la formación de los docentes, concretar la atención social, sanitaria y pedagógica, entre otras.

La dictadura y sus esquemas educativos

Después de la Guerra Civil y el gobierno dictatorial desaparecieron los profesionales y grupos pedagógicos innovadores. Algunos centros se inhabilitaron y otros subsistieron malamente, rompiendo con la línea de actuación anterior. En diciembre de 1938 gracias al Decreto del Gobierno de Burgos, se funda la ONCE³. La ONCE creó los Colegios de Madrid, Sevilla, Alicante y Pontevedra, inventando cubrir el territorio español; y en 1944 desde instancias superiores se le encarga la Enseñanza Primaria oficial de los no videntes a la ONCE.

Es digno de mención, que fueron los padres los que impulsaron la fundación de centros y sus acciones las que propulsaron la educación especial. Desde 1947 los Colegios Nacionales y la Escuela Central de Anormales van diferenciándose en sus tareas, cada uno delimitando su campo de acción. Hasta el siglo XX no se presta atención a los niños con discapacidades mentales. Según el grado de afectación era la actitud y trato, las ligeras se detectaban mientras las más graves suponían el aislamiento en el hogar, en centros asistenciales, entre otros. Pocos avances hubieron entre 1936 y 1955, escasa planificación de estas enseñanzas. Hubo que esperar hasta la década de 1960 para que se abrieran más colegios, pero muchos de estos centros fueron impulsados por la iniciativa privada. La Escuela Nacional de Anormales se transformó en el Instituto Nacional de Pedagogía Terapéutica en 1960.

La Modalidad de Educación Especial en la Ley General de Educación

La Ley General de Educación es la primera ley de educación española que atiende la educación de todos y todas, sin exclusión. El término de Educación Especial se adopta legalmente a partir de la Ley General de Educación de 1970. En esta ley la Educación Especial se entendía como un sistema educativo paralelo al de la educación ordinaria dirigido por sus propias normas y por un currículo específico distinto al general. En el caso de la Educación Especial organiza a los alumnos en leves (para educar en colegios ordinarios) y profundos (para educar en centros especiales). La Ley General de

---

³ Organización Nacional de Ciegos Españoles. Palabra abreviada como ONCE.

Educación preveía la producción de aulas de educación especial en centros ordinarios para deficientes ligeros, y presentaba el antecedente de un modelo de educación integrado⁴. Se ocupan de la formación del docente ya que es de gran importancia; el Ministerio de Educación y Ciencia se interesó por la formación profesional de los deficientes, de este modo incluyó a la Educación Especial dentro del programa de formación profesional con la finalidad de integrar a estos alumnos en la sociedad.

El MEC a través del profesorado, de los especialistas en Pedagogía Terapéutica, departamento de orientación escolar y los servicios médico-escolares se ocupaban de diagnosticar a los alumnos necesitados de Educación Especial. En 1973 se creó la primera Asociación de Padres e Hijos No Videntes, con la finalidad de propulsar la educación de sus hijos, alternativa de la educación integrada en España. La Asociación inauguró el Centro de Orientación Familiar del Invidente (COFI). El COFI fue reconocido por el MEC, nombrado en 1982 Primer Grupo de Apoyo por el INEE⁵ y el 1983 fue también designado por la Junta de Gobierno del Real Patronato de Educación y Atención a Deficientes.

Las iniciativas de los padres creando asociaciones suplieron la falta de acción de la administración pública. De este modo, en 1976 se creó el Real Patronato de Educación Especial que servía de nexo entre la iniciativa privada y la pública. Su actividad se concretó en el Plan Nacional de Educación Especial (1978) haciendo visible los principios y criterios; con la defensa del colectivo se adelantaba a la mentalidad de la época y sirvió de base para la Ley de Integración de Minusválidos aprobada en 1982. El marco constitucional quedaba fijada "la igualdad de derechos y libertades de los minusválidos ante la Ley, como todos los ciudadanos". El siguiente referente legislativo de interés fue La Ley 13/1982 de Integración Social del Minusválido estableció los principios básicos de atención a las personas con discapacidad en todos los ámbitos, entre ellos el educativo: normalización, sectorización e integración. El Real Decreto de

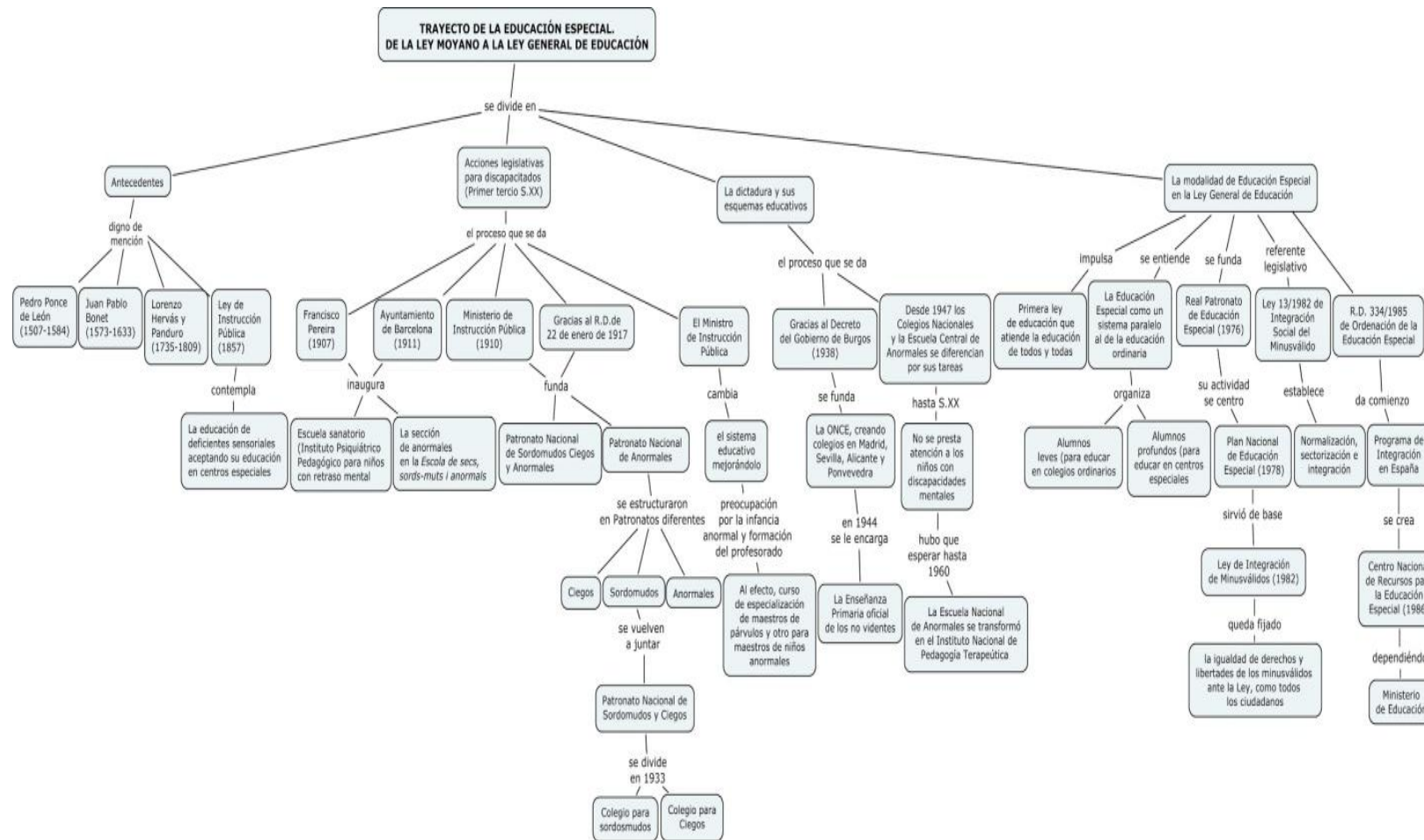
---

⁴ El artículo 51 de la LGE señalaba que "la educación de los deficientes e inadaptados" se impartiría en centros especiales "cuando la profundidad de las anomalías que padezcan lo hagan absolutamente necesario". Sin embargo, no se aplicó de forma estricta la normativa, porque en los primeros años no se crearon aulas de educación especial. De manera que, entre 1973 y 1975 se impulsaron los centros de educación especial y no la dotación de unidades de educación especial en los centros educativos ordinarios.

⁵ Instituto de Educación Especial. Palabra abreviada como INEE

15 de octubre de 1982, de ordenación de la Educación Especial, simplificó los aspectos básicos sobre los que debía regirse la educación especial. Al no haber relación entre la teoría y la práctica llevó a la promulgación de la Orden Ministerial de 20 de marzo de 1985, con el objetivo de hacer efectiva la integración en los centros de EGB. Posteriormente el Real Decreto 334/1985 de Ordenación de la Educación Especial constituye que el currículum de Educación Especial ha de basarse en el ordinario, teniendo en cuenta las diferencias individuales. Este decreto marca el comienzo del programa de integración en España y como consecuencia se crea el Centro Nacional de Recursos (1986) para la Educación Especial, dependiendo del Ministerio de Educación.

A partir de la Ley General de Educación se conformó un nuevo tipo de profesor “el maestro de pedagogía terapéutica”. Los profesores tutores de los alumnos escolarizados en Educación Especial son nombrados Maestros de Pedagogía Terapéutica, que ejercen tanto en centros específicos de educación especial como docentes de apoyo a la integración en centros comunes u ordinarios. La educación inclusiva se demoró en ser una realidad en España y el nuevo marco normativo de la LOGSE favorecerá cambios sustanciales.

Figura 2. Trayecto de la Educación Especial en el sistema educativo. De la Ley Moyano a la Ley General de Educación

1.1.3. Modelos teóricos para las Técnicas psicológicas de intervención en el aula

Una vez abordada la historia y la evolución de la Educación Especial, daremos paso a las técnicas psicológicas de intervención en el aula con niños con necesidades educativas especiales.

Para la intervención en el aula con niños NEE, nos encontramos ante diferentes modelos teóricos: el modelo psicoanalítico, humanista, conductista, cognitivo y el modelo sistémico. Para una correcta intervención es imprescindible saber lo que dicen dichas teorías para luego llevarlas a la práctica.; así como qué estrategias de intervención se plantean y cuales son las técnicas y herramientas adecuadas a cada modelo.

Modelo psicoanalítico

El modelo psicoanalítico fue fundado en 1896 por el neurólogo austríaco Sigmund Freud⁶. El psicoanálisis inició como un propósito o intento de entender y tratar la neurosis; y fue el primer sistema de psicoterapia estructurado en darse a conocer.

El concepto de psicoanálisis indica por una parte, aquel modelo teórico descriptivo y explicativo de los mecanismos, procesos y fenómenos implicados en la vida anímica humana. Por otra, “psicoanálisis” alude también a la terapia psicoanalítica misma, es decir, a un conjunto de procedimiento y técnicas terapéuticas que se desarrollan a partir de esta teoría para el tratamiento de conflictos psíquicos. Asimismo “psicoanálisis” puede referirse además al método psicoanalítico: un método de investigación que ha sido aplicado, más allá de la psicología clínica universal, al análisis de fenómenos culturales.

El psicoanálisis se define desde los siguientes aspectos:

- Un método de investigación que se basa fundamentalmente en evidenciar la significación inconsciente de las palabras, actos, producciones imaginarias de un individuo.

---

⁶ Sigmund Freud fue un médico neurólogo austriaco de origen judío, padre del psicoanálisis y una de las mayores figuras intelectuales del siglo XX.. Su interés científico inicial como investigador se centró en el campo de la neurología, derivando progresivamente sus investigaciones hacia la vertiente psicológica de las afecciones mentales, de la que daría cuenta en su práctica privada.

- Un método de psicoterápico que consiste en la investigación y determinado por la interpretación controlada de la resistencia, de la transferencia y el deseo.
- Un conjunto de teorías psicológicas sobre cómo funciona la mente y teorías psicopatológicas (trastornos mentales y sus tratamiento).
- Un planteamiento filosófico o general para comprender los procesos de las culturas y la actividad social.

Estrategias (técnicas) para el modelo psicoanalista

Modelo humanista

La Psicología Humanista es básicamente un movimiento programático, que floreció en la década de los sesenta, enfocada a promover una psicología más interesada por los problemas humanos. Es digno de mención que este movimiento surge para favorecer la dignidad humana y el crecimiento. Dentro de las concepciones humanistas predominan a) Los que censuraban las ideas de Freud (Horvey, Sullivan, Fromm...), b) la Terapia Gestáltica, c) El humanismo de América (Rogers, Maslow...) y d) La filosofía existencial y fenomenológica de Europa (Kierkegaard, Heidegger, Sartre, Husserl...). Todos ellos coinciden en lo que reivindican, que es la percepción que tienen los pacientes sobre la realidad y la comprensión del activo; y la evolución del potencial del sujeto. La responsabilidad personal y la capacidad que tiene cada individuo para reconducir su vida, y al mismo tiempo excluyendo voluntariamente las fuerzas inconscientes; y cuestionar la importancia del enfoque dinámico de sucesos ocurridos en la infancia.

Dentro de esta perspectiva se encuentra la Terapia Gestáltica (Perls), el análisis existencial (Binswager, May, laing), Logoterapia (Frankl), La terapia centrada en el paciente (Rogers), Bioenergética (Lowen), El Análisis transaccional (Berne), etc. Todos ellos se basan en la relación entre el paciente y el terapeuta durante la terapia.

El objetivo de estos tratamientos psicológicos es trabajar el desarrollo personal y existencial. Estas técnicas no han sido utilizadas en tratamientos de trastorno psicológico grave y en cuanto a la eficacia se refiere, debemos de decir que hay muy pocos datos.

Las principales características del enfoque humanista:

- Patologías: tener dificultades en las relaciones interpersonales, la limitación de las emociones, el “yo” de todo ser humano, la experiencia y la falta de coherencia entre el “yo” ideal.
- La evaluación: la percepción subjetiva de la realidad, la coherencia entre el “yo” y la realidad, análisis del proyecto de la vida, dificultades con las emociones. Las técnicas: el diálogo.
- Técnicas de tratamiento: relación terapéutica, la reconstrucción interior, el manejo de las emociones y ejercicios para experimentar la vida improvisada, juegos, etc.
- El objetivo del tratamiento: la congruencia entre el “yo” y el “yo ideal”, autorrealización, la evolución de la responsabilidad, tomar conciencia de las necesidades y deseos de cada uno.

Estrategias (técnicas) para el modelo psicoanalista

Modelo cognitivo

La psicoterapia cognitiva surgió en los años 1950 y 1960 como reacción al conductismo. El modelo cognitivo se basa en el pensamiento, explora la capacidad de las mentes humanas para modificar y controlar la forma en que los estímulos afectan nuestra conducta, sustenta al aprendizaje como un proceso donde se modifican significados de manera interna. Estas modificaciones las provoca la propia persona.

El aprendizaje se desarrolla mediante la relación de diversos aspectos registrados en la memoria, sin tener importancia que hayan sucedido en espacios y tiempos distintos para producir conocimientos.

La teoría cognitiva se fundamenta sobre un desarrollo de información, resolución de problemas, el razonamiento (inductivo, deductivo, abductivo, analógico), la percepción, la toma de decisiones y la adquisición lingüística. Las personas emplean la información que ha sido producida por otras fuentes externas y fuentes internas “memoria”. Dicha información da pensamientos procesados, traspasados dentro de significados, modelos, patrones y acoplan para formar juicios sobre la conducta.

Las características más notorias de este modelo son las siguientes:

- Se trabaja en el presente, es decir, “aquí y ahora”.

- Se va directamente a la resolución del problema.
- No es necesario investigar el pasado, ni los orígenes para conseguir los resultados deseados.
- El paciente y el terapeuta hablan, se comunican y colaboran en igualdad de condiciones.
- El proceso incluye tareas de auto-ayuda a realizar entre sesiones.
- A pesar de lo sencillo que es el método, resulta realmente profundo y consigue modificaciones importantes.
- El enfoque es altamente didáctico.
- A su eficacia terapéutica se le suma la eficacia como forma de prevención de futuros trastornos. El individuo aprende a afrontar nuevas situaciones sin generar un nuevo trastorno.

Estrategias (técnicas) para el modelo psicoanalista

Modelo sistémico

En el desarrollo histórico de los modelos sistémicos, en la teoría de la comunicación y en el instituto de resultados de investigación de Palo Alto se establecen. Principalmente los terapeutas que trabajaban dentro de este modelo fueron psiquiatras infantiles. El contexto más significativo es la familia, la cual se entiende como un sistema. Así, las disfunciones de los individuos se consideran en conexión con los comportamientos y las expectativas de otros miembros del sistema en el cual evolucionan y se mantienen.

Este enfoque terapéutico es una modalidad de Intervención que tienen en cuenta e interviene en el contexto donde aparecen los conflictos.

Su práctica abarca la Psicopatología y los conflictos de relación tanto en el individuo, pareja y familia, en los procesos de separación y divorcio, y en las dificultades propias del medio escolar, sanitario y social.

Los modelos sistémicos representan el marco conceptualmente más innovador de la psicoterapia actual.

Se encuentran varias escuelas: la escuela multigeneracional (Bowen, Whitaker, Boszermenyi-Nagy, Framo, Stierlin...); la corriente estratégica (Haley, Watzlavick,

Weackland...); la escuela de Milán (Selvini...); la perspectiva estructural (Minuchin...); la breve terapia familiar (Shazer), etc.

Las características principales del modelo sistémico serían:

- Patología: la interacción de la familia o pareja debido al resultado de la insuficiencia de las guías de comunicación.
- Evaluación: guías de comunicación, los límites de los subsistemas, el poder, las formas de relacionar, la evolución y aptitud de la familia. Las herramientas: el diálogo, la observación y el cuestionario.
- Técnicas de tratamiento: connotaciones positivas, redefinición, rituales, metáforas, paradojas, cuestiones, etc.
- El objetivo del tratamiento: la eliminación de las formas inadecuadas (problemas, comunicación e interacción).
- El enfoque sistémico ha trabajado con parejas y familias, con el fin de reconstruir el funcionamiento de estos sistemas.

Estrategias (técnicas) para el modelo psicoanalista

Modelo conductista

La idea principal del Modelo conductista es que el ser humano está determinado por su entorno y que la única manera de entender su comportamiento es a través del estudio de sus conductas observables. Este último elemento es de vital importancia, pues los teóricos conductistas le dan un peso considerable al empleo del método científico, es decir, para ellos la posibilidad de medir lo que se estudia les permite trabajar de forma experimental y comprobar sus teorías de manera objetiva.

Visto de este modo, todos aquellos elementos relacionados con los procesos mentales, sentimentales y emocionales, que se solían analizar con métodos introspectivos no son válidos para ellos: en otras palabras, lo que pensamos y sentimos no determinan la manera en la que actuamos, solamente respondemos a estímulos y condicionamientos provenientes del exterior, los cuales pueden ser más fácilmente medibles; por lo que la única realidad en la que podemos ser estudiados es dentro del mundo material.

Ya que la conducta humana es algo que puede observarse, medirse y condicionarse, es posible predecirla, controlarla y manipularla; por esta razón la mayor parte de los estudios de la Psicología Conductista están dirigidos al siguiente objetivo: saber de qué

manera se puede obtener un cambio de conducta, a través de modificaciones en los estímulos, las condiciones, el entorno, etc.

La Terapia de la Conducta es una forma de tratamiento psicológico derivado de la investigación de laboratorio desde el enfoque de conducta. La fundamentación empírica y teórica, sólidamente científica, se considera una característica esencial en sus desarrollos (Trebol, 2013).

Según esta teoría existen diversas estrategias para cambiar la conducta, dentro de la aplicación de las técnicas psicológicas en el aula, entre otras:

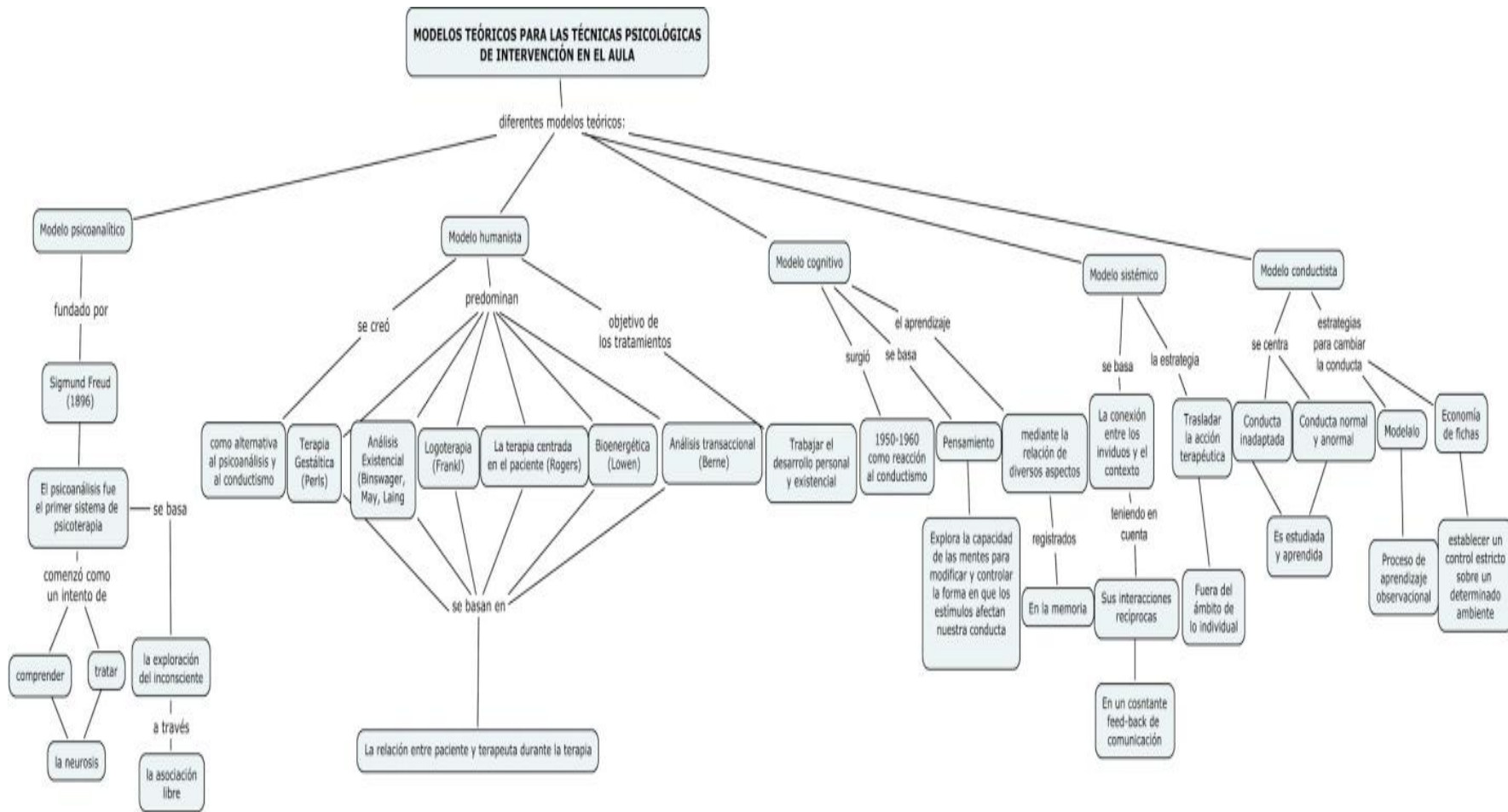
- Condicionamiento instrumental positivo.
- Condicionamiento clásico.
- Desensibilización sistemática.
- Entrenamiento en resolución de problemas.
- Modelado.
- Sensibilización y extinción encubiertas.
- Entrenamiento autoinstruccional.
- Detención del pensamiento.
- Reestructuración cognitiva.
- Inoculación de estrés.
- Focalización sensorial y otros ejercicios de “placereado” (terapia para disfunciones sexuales).
- Biorretroalimentación (biofeedback).
  - Entre todas las estrategias que hemos mencionado me gustaría profundizar las siguientes (no por ello las demás dejan de ser importantes):
- Modelado: es una estrategia fundamental de intervención, sola o en conjunción con otras técnicas, para el psicoterapeuta que utiliza el paradigma cognitivo-conductual como modelo de referencia. Esta técnica también es denominada como imitación, aprendizaje observacional o aprendizaje vicario. El modelado es posible ofrecer a partir del trabajo de diversos autores (Cruzado, 1995; Olivares y Méndez, 1998) una secuencia básica en su aplicación que incluiría los siguientes nueve pasos elementales:

- 1) Establecimiento de los objetivos terapéuticos, a corto, medio y largo plazo.
- 2) Jerarquización (dificultad progresiva), en caso necesario, de las conductas a modelar.
- 3) El terapeuta proporciona instrucciones específicas al cliente sobre los aspectos clave a los que debe atender durante el proceso de modelado:
  - 3.1. Estímulos situacionales presentes.
  - 3.2. Dimensiones relevantes de la conducta del modelo.
  - 3.3. Consecuencias que se derivan tras la realización de la conducta.
- 4) El modelo ejecuta las conductas previamente establecidas y describe verbalmente qué está haciendo y las consecuencias anticipadas de su comportamiento.
- 5) El terapeuta solicita al cliente que describa la conducta realizada por el modelo, sus antecedentes y sus consecuentes.
- 6) Instruir al cliente para que lleve a la práctica lo observado en la sesión.
- 7) Apoyar al cliente durante la realización y proporcionar feedback positivo.
- 8) Realizar los ensayos de conducta necesarios hasta la consolidación de la conducta.
- 9) Planificación de tareas terapéuticas entre las sesiones.

www.psicologia-online.com

- Economía de fichas: su principal objetivo es motivar al niño en la ejecución de determinados aprendizajes y también fomentar la aparición de conductas positivas, controlando o eliminando las disruptivas. En cierto modo puede considerarse una aplicación del *Condicionamiento Operante* descrito por *Skinner* ya que utiliza como base el *refuerzo*, en especial los denominados *reforzadores secundarios (Hull)*. Es decir, objetos por sí solos carentes de valor o neutros (fichas, puntos...) pero que luego pueden cambiarse para obtener el premio o refuerzo primario (cualquier actividad gratificante, tiempo de juego...). Mediante la introducción de este tipo de condicionamiento, el niño aprende a manejar de forma más eficiente una nueva situación de

contingencias que le permitirá obtener ciertos beneficios de los que antes no disponía.

Figura 3. Modelos teóricos para las Técnicas psicológicas de intervención en el aula.

1.1.4. Intervención del docente especialista en Pedagogía Terapéutica

La Atención a la Diversidad se ha convertido en los últimos años en el tema estrella de la literatura educativa ocupando gran número de artículos en el periódico, seminarios, congresos y estudios, la realidad es que los docentes con independencia de la etapa educativa en la que se enseñan siguen encontrando en este apartado un verdadero reto que llena de inquietudes y dudas sus actividades como profesionales.

Es habitual que en la Atención a la diversidad la relación entre la teoría y la práctica genere algún conflicto que otro. Por eso, lo ideal es “entender” el concepto de “Atención a la Diversidad” dentro de su globalidad para poder conocer qué estrategias debemos de tomar como profesores o maestros.

La atención a la diversidad requiere del esfuerzo de todas las personas implicadas para que todas puedan generar nuevas situaciones educativas dentro del centro escolar. Por ello, y para responder adecuadamente a aquellos niños con NEE se creó la figura de un docente especializado en Pedagogía Terapéutica.

El Centro de Recursos de Educación Especial de Navarra (CREENA), hace mención sobre los criterios de intervención del especialista en Pedagogía Terapéutica (Resolución 402/2001, de 11 de mayo) por las que se aprueban las instrucciones para la actuación del profesorado de PT y los describe diciendo que compete a todo el profesorado del centro implicarse en la adopción de medidas educativas que respondan de manera más ajustada posible a las necesidades detectadas en el alumnado. Como criterio general dice que una intervención especializada se debe producir únicamente cuando la respuesta educativa que precise un alumno por sus necesidades educativas no pueda resolverse con fórmulas más normalizadas. De este modo, la intervención con los alumnos de NEE se llevará a cabo dentro del grupo de referencia o en pequeños grupos. Hace hincapié en que sólo aquellas intervenciones que sean muy específicas requerirán una atención individual.

De acuerdo con el criterio arriba mencionado, aquellos alumnos que presentan NEE asociados a condiciones personales de discapacidad psíquica, sensorial o motora o a trastornos graves de la conducta debe asumirlo, con carácter preferente, el especialista en PT, con la ayuda del profesor ordinario.

La intervención con los alumnos que presenten algún tipo de dificultad en los aprendizajes, sin que precisen adaptaciones curriculares significativas, corresponderá al profesorado ordinario del centro.

Por último, le compete al profesorado de Pedagogía Terapéutica apoyar, en su caso, al profesorado que imparte docencia a alumnos con condiciones personales asociadas a sobredotación intelectual.

A continuación se recogen las funciones que tienen que desempeñar el profesorado de Pedagogía Terapéutica, siendo las siguientes:

El profesorado de pedagogía terapéutica es un maestro especializado en educación especial. Su finalidad primordial es propiciar la integración del alumnado con NEE, mediante:

- La atención preferente y directa.
- El aporte de materiales curriculares adaptados a este alumnado.
- El asesoramiento y apoyo al profesorado del centro.

Funciones del PT

El profesorado de pedagogía terapéutica, como miembro de la unidad de apoyo educativo del centro o centros a los que atiende, desarrolla las siguientes funciones:

- 1) Colaborar con el profesorado, tutor y orientador en la detección del alumnado con NEE.
- 2) Colaborar en la evaluación psicopedagógica del alumnado al que se le han detectado NEE.
- 3) Elabora, junto con el profesorado, las adaptaciones curriculares Individualizadas (ACI).
- 4) Elaborar, junto con el profesor tutor, los programas de intervención individual tomando como referencia las ACI.
- 5) Colaborar con el profesorado en el seguimiento y evaluación del alumnado y de los programas de intervención, procediendo al reajuste continuo de estos últimos, si fuera necesario.
- 6) Elaborar, junto con el profesorado, las adaptaciones de los materiales didácticos que el alumnado precisa para acceder a los aprendizajes, especialmente, para el alumnado con discapacidad visual y auditiva.

- 7) Colaborar con el profesorado tutor en las relaciones con las familias para el seguimiento del alumnado con NEE.
- 8) Intervenir directamente con el alumnado con NEE en el desarrollo de los aspectos determinados en las correspondientes adaptaciones curriculares y en los programas de intervención individual.
- 9) Colaborar con los Equipos Específicos del CREENA en cuantas actuaciones sean necesarias para la atención del alumnado con NEE.
- 10) Todas aquellas funciones que le sean encomendadas en el ámbito de su competencia, de acuerdo con lo que se establezca en los Documentos de Planificación Institucionales (Proyecto Educativo de Centro, Proyecto Curricular, etc.) del centro o centros en los que interviene.

El profesor de Pedagogía Terapéutica tiene que tener en cuenta que pertenece a una **Unidad de Apoyo Educativo (UAE)**, es decir, que trabaja junto con otros profesionales para satisfacer las necesidades educativas del alumnado con NEE. Dicha unidad la componen: el orientador del centro; el profesorado de pedagogía terapéutica; el profesorado de audición y lenguaje; el profesorado de perfil singular; el tutor o el fisioterapeuta o el auxiliar educativo cuando se trate de asuntos que conciernen a su alumno.

Cada miembro de la UAE tiene distintas funciones, responsabilidades, perfil profesional, pero todos ellos son complementarios respecto a la atención prestada al alumnado desde las distintas facetas de intervención y respecto al profesorado de aula y tutores.

Las funciones de la Unidad de Apoyo Educativo son de vital importancia, por lo tanto las mencionaremos brevemente:

- 1) Diseñar, desarrollar y evaluar la respuesta educativa de los alumnos con necesidades educativas especiales, particularmente:
  - *Detectar al inicio de la escolarización las condiciones personales o sociales que faciliten o dificulten el proceso de enseñanza y aprendizaje del alumnado, a fin de determinar la modalidad de escolarización, previo informe psicopedagógico, y de prever la intervención educativa necesaria.

* Elaborar la propuesta de criterios y procedimientos previstos para realizar las adaptaciones curriculares apropiadas para los alumnos con necesidades educativas especiales y elevarla a la Comisión de Coordinación Pedagógica para su discusión y posterior inclusión en los proyectos curriculares de etapa.

*Efectuar a lo largo de la etapa, en colaboración con los tutores, el seguimiento del alumnado con NEE y transmitir la información obtenida cuando tenga lugar un cambio de centro o al término de etapa.

- 2) Colaborar con el profesorado en la prevención y detección de problemas de aprendizaje y en la programación y planificación de adaptaciones curriculares dirigidas a alumnos que presenten dichos problemas.
- 3) Colaborar con el tutor en decisiones sobre la evaluación y promoción del alumnado al finalizar el ciclo.
- 4) Asesorar a las familias en aquellos casos que requieren de una intervención especializada y colaborar en el desarrollo de programas formativos dirigido a padres y madres de alumnos.
- 5) Colaborar con otros servicios educativos, sanitarios y sociales para intervenir sobre las necesidades educativas del alumnado en la esfera de los mencionados servicios.

El profesor de PT tiene que tener presente que su intervención y sus funciones se disponen en (intervención en el centro y con el Equipo Educativo, con los tutores, alumnos y familias).

En cuanto a la intervención en el centro y con el Equipo Educativo:

- Tomar parte en la elaboración de los criterios de atención a la diversidad.
- Contribuir, crear o facilitar materiales curriculares adaptados al alumnado con NEE.
- Efectuar la coordinación con el orientador.
- Cooperar a la hora de tomar decisiones respecto a organización, metodología, evaluación,... que favorezcan la inclusión. Todos ellos se reflejarán en los documentos oficiales del centro.

- Disponer del documento de cada alumno donde se refleje las medidas llevadas a cabo.
- aconsejar y apoyar al profesorado del centro.

La intervención con los tutores:

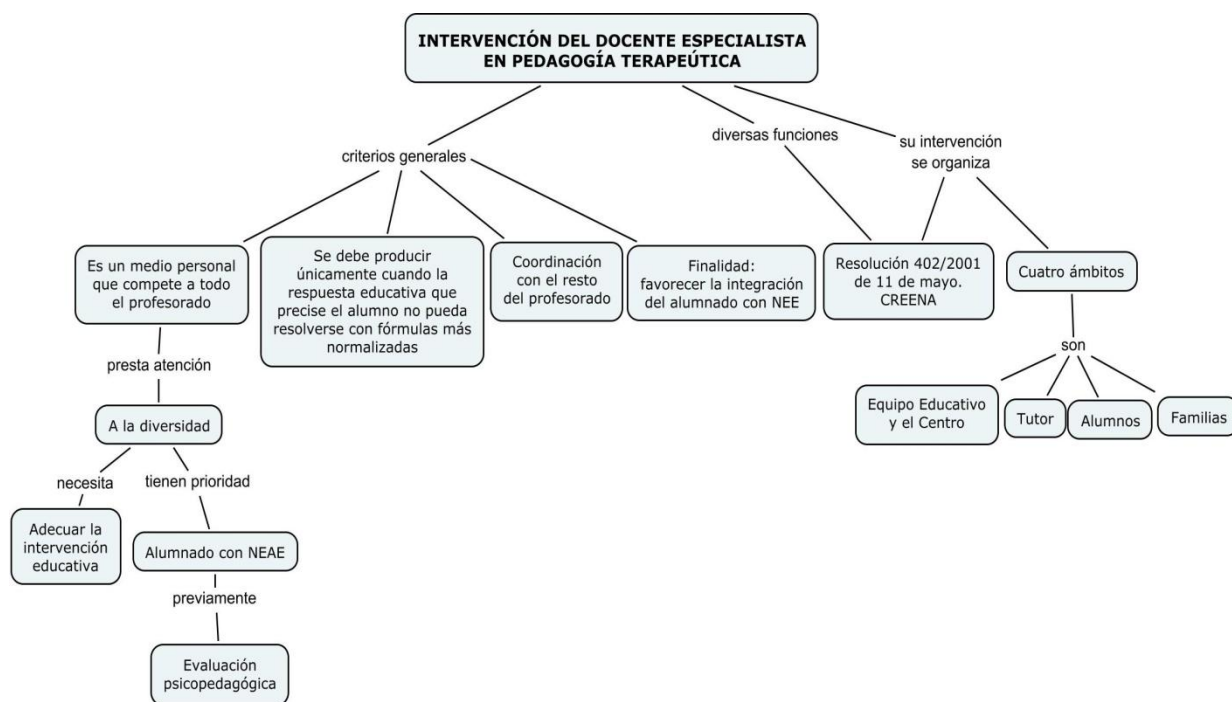
- Cooperar a la hora de realizar las programaciones, adaptaciones curriculares y evaluación de los alumnos con necesidades educativas especiales:
  - -Colaborar en medidas de organización, metodología, criterios de evaluación, etc.
  - -Se reflejará en el documento de cada alumno la ACI y el seguimiento, de este modo habrá una base para el informe pedagógico de fin de curso.
- Sugerir y apoyar al tutor.
- En el momento de la planificación y desarrollo de los procesos enseñanza-aprendizaje en el aula cooperar.

La intervención con los alumnos:

- Colaborar en la detección de necesidades educativas especiales.
- Realizar la observación y seguimiento sobre los alumnos.
- Cooperar para evaluación y juntas de evaluación del alumnado con NEE.
- Intervenir de un modo directo con los alumnos dentro o fuera del aula.

Con las familias:

- Recibir información del alumno y a su vez intercambiarla.
- Con ayuda del tutor y orientador, dar pautas de trabajo.
- Todo lo hablado en las reuniones, el tutor y el profesor PT lo reflejará por escrito.

Figura 4. Intervención del docente especialista en Pedagogía Terapéutica

1.2. Objetivos

Después de la elaboración de este proyecto de fin de carrera los objetivos a alcanzar son diversos; y teniendo en cuenta que pueden ser útiles no solo para estudiantes de grado sino también para aquellos docentes que están trabajando con personas con NEE, planteo los siguientes objetivos:

- Intervenir de manera correcta ante el alumnado con NEE.

Es imprescindible saber la manera correcta de intervenir ante el alumnado con NEE ya que de esta manera potenciaremos su desarrollo de forma óptima y compensaremos sus necesidades utilizando las técnicas psicológicas oportunas para cada alumnado.

- Dependiendo del trastorno, utilizar correctamente las técnicas psicológicas y pedagógicas.

Hoy por hoy lo que nos interesa es la respuesta educativa que precisa cada alumno en concreto y dependiendo de las necesidades que tiene, utilizar correctamente las técnicas psicológicas y pedagógicas. Lo más común es que tengamos al menos un alumno/a con necesidades educativas específicas, por lo tanto una vez conocidas sus necesidades podremos ofrecerle una intervención adecuada.

- Utilizar el protocolo de actuación que sea necesario (saber confeccionar y llevarlo a la práctica).

Es conveniente utilizar los protocolos de actuación ya que favorece la coordinación de actuación, ayuda a mantener las estrategias por el conjunto del profesorado y favorece un tratamiento común ante diferentes tipos de hechos.

- Conocer el proceso de trabajo con el *Index*.

Gracias a dicha obra nos ayudará a los docentes a impulsar los procesos de cambio hacia una mayor inclusión educativa en los centros escolares, teniendo en cuenta los diferentes puntos de vista de los miembros de la comunidad educativa.

1.3. Cuestiones

Cuando me designaron el tema que debía de desarrollar en el Trabajo de Fin Grado me surgieron diversas cuestiones, pero según iba redactando esas preguntas tenían respuesta; que es el desarrollo de todo este proyecto. Me gustaría dar a conocer aquellas preguntas iniciales, que son:

- ¿Qué procedimientos tengo que llevar a cabo para que se intervenga correctamente con el alumnado de NEE?
- ¿Qué recursos poseo como docente?
- ¿Cuáles son las pautas de actuación? ¿Qué tipo de registros se utilizan?
- ¿Cómo evaluar y mejorar la educación inclusiva en el aula?
- ¿Cómo se puede llevar a cabo una coordinación apropiada entre los profesionales del centro educativo, el alumno y la familia?

2. OINARRI TEORIKOA ETA HEZKUNTZA PRAKTIKAREKIN DUEN ERLAZIOA

Bigarren atal honetan, ikaskuntza ziurtatuko duen esku hartzean, eta ondorioz Curriculum Egokitzapen Indibidualean⁷, kontuan hartu beharreko atalez berba egingo dut. Lehenik eta behin, hezkuntza-sisteman inklusioaren beharraz arituko naiz, ondoren, ikuspegi psikologikoei erreferentzia egingo diet eta garapenaren psikologia azalduko dut aditu desberdinek diotena kontutan hartuz. Segidan, ikaskuntzarako mekanismoak azalduko ditut; bukatzeko, erabili beharreko teknika psikologikoak eta aniztasunari erantzuteko neurrien berri emanen dut.

Bigarren sail hau oinarri teorikoek hezkuntza praktikarekin duten harremana edo lotura azalduz bukatuko dut. Azken batean, gaiari estuki loturik dauden esku hartze estiloak zeintzuk diren aipatzen dira, eta esku hartzeko garaian kontuan izan behar diren osagai guzti hauei esker lortzen da. Horrela, ikasleen inklusioa indarra hartzen joango da eta honen ondorioz hauen autoestimua hobetu eta ikaskuntza bermatuko da.

5. Irudia. Ikastetxeak esku-hartze garaian kontuan hartu beharreko alderdiak

⁷ Curriculum Egokitzapen Indibiduala, CEI modura laburtuta. Bakarkako Kurrikulum Egokitzapena (BEK) gisa ere ezagutzen da.

2.1. Inklusioaren beharra hezkuntza sisteman

Hezkuntza-sistema guztiek aurre egin behar diote haur eta neska-mutil gazteei kalitatezko heziketa bat emateko erronka handiari. Nazioarteko erakunde, adierazpen, konferentzia eta gomendatze guztiek esaten dute hezkuntza-sistemek hezkuntza-inklusioaren bidea ibili behar dutela kalitatezko heziketa bat emateko, hots, heziketa bidezkoagoa eta ekitate handiagokoa lantzeko.

Azken hamarkadetan, hezkuntza inklusiboa bultzatu egin behar dela adierazi da nazioarteko hainbat deklarazioetan, foroetan eta egitasmotan; nazioarteko hainbat erakundek ere hori bera adierazi dute. Ume guztiak eskolatu behar direla aldarrikatu dute, eta batez ere baztertuta edota babesgabe dauden horiek.

1990.urtean, UNESCOk nazioarteko foro batean hezkuntzaren arloko jarraibideak ezarri zituzten eta aldi berean, inklusioaren ideia mahaigaineratu zuten lehenengo aldiz. Pertsona guztientzako hezkuntza baten aldeko konpromisoa hartu zuten, hau da, hezkuntzak oinarrizko ikaskuntza-premiak asetu behar dituztela, eta gizabanakoen ongizate indibiduala nahiz soziala bultzatu behar dituela hezkuntza-sistema formalaren baitan.

Esan beharra dugu Salamancako deklarazioak (1994) hezkuntza bereziaren norabidea erabat aldatu zuela, dudarik gabe. Deklarazio horretan ondorengoa azpimarratu zen: nahitaezkoa dela haur, gazte eta heldu guztiak hezkuntza-sistema berean heztea, hezkuntza-premia bereziak izan edo ez izan, eta inklusioak izan behar duela guztiontzako hezkuntza eraikitzeke politikaren eta jardunaren gidari.

Inklusioa bermatzeko beharrezkoa da premien inguruko gaia jorratzea, hau da, hezkuntza premiei buruz hitz egitea, modu honetan pertsonen isolamendua ekidingo dugu. Horretaz gain, ahalmen-urritasuna duten pertsonekin nola aritu erakusten digu, hau da, pertsona guztiek, ahalmen-urritasunaren mota eta maila edozein dela ere, hezkuntza jasotzeko berdintasuna dutela bermatzea, bai eta nortasuna, talentua, sormena eta gaitasun edo trebetasun intelektualak eta fisikoak ahalik eta gehien garatzen dituztela ere. Bestetik, eskolatze arrunta dutela bermatzea, eta hezkuntza-baliabideak ezartzea bultzatzea. Gainera, edozein adin dutela ere, bizitza osoan zehar laguntzea eta baliabideak ematea ikas dezaten; eta ikasketa-faseen arteko bidea eta ikastetik lan egiterako bidea erraztea da helburua. Azkenik, hezkuntza-sistemako maila guztietan, haur eta adin txikienetatik hasita ahalmen edo gaitasun-urritasunak dituzten

pertsonen eskubideekiko errespetuzko jarrera garatzea izango litzateke.

Hainbat autorek diote inklusioa gizakion eskubideei buruzko erreferentzia-marko bat dela eta marko horrek erreforma integratzaileek ezarritako markoa baino zabalagoa izan behar lukeela. Baina guztiz garrantzizkoa iruditzen zait aipatzea UNESCOk azpimarratzen duena gai honen inguruan: munduko komunitateak 2015erako bete nahi du guztiontzako kalitatezko hezkuntza inklusiboa eskaintzeko konpromisoa.

Lkuspegi inklusiboaren ezaugarriak ondorengoak dira:

- Eredu soziala defendatzen da, ikuspegi klinikoa gaindituz.
- Gizaki askok eskolan eta komunitatean aurkitzen dituzten ikaskuntza eta parte-hartzearentzako oztopoak gainditzen dituen eskola da.
- Gizarteratzeko printzipioen sinestea: ezberdintasunek aberasten dutela sinestea eta gizabanakoaren ezaugarriak, aukerak, garapen kognitibo eta afektiboak errespetatuz gizarteratzea sustatzea.
- Azkenik, aurrez osatuta dagoen talde batean umea integratzea ez da gakoa izango, baizik eta haur talde baten beharrei erantzuteko eskola nola antolatuko den pentsatzea.

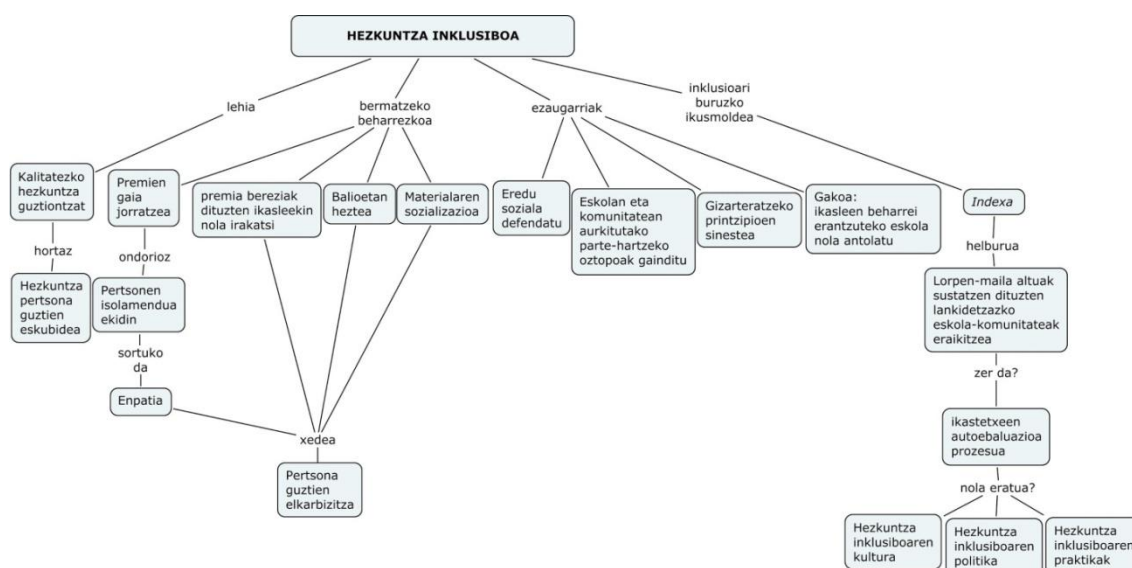
Jarraian, Darretxe-ren esanetara, hezkuntza inklusiboaren printzipioak ondorengoak dira:

- *Aniztasuna onartzen duten ikastetxeak.* Ikastetxeek aniztasuna balioesten eta txalotzen dute, giza eskubideak bultzatuz eta diferentziak errespetatuz. Dibertsitatea aberastasuntzat hartuta.
- *Curriculum zabala, komuna eta malgua.* Eskolan curriculum bakar bat egongo da ikasle guztientzat, nahiz eta curriculum horretan oinarritutako aldaketa indibidualak onartu. Ikasleek modu desberdinean ikasten dutela onartzea nahitaezkoa da, eta irakasleek ikasteko testuinguru eta metodo desberdinak planteatu beharko lituzkete. Ikasteko estrategiak alde jokutzen da, adibidez, ikaskuntza kooperatiboa, kideekin ikasteko estrategiak edota esperientzian oinarritutako irakaskuntza.
- *Irakaskuntza eta ikaskuntza interaktiboa.* Irakasleak agintzetik ikasteko gida izatera pasatzen dira. Horrek eskatzen du horrelako irakaskuntza eta ikaskuntzaren aldeko estrategiak hartzea. Teknologien erabilera, talde

interaktiboa, e.a.

- *Lan kooperatiboan eta eskolan zentratzen den laguntza.* Laguntza ikasle bakar batengan edo ikasleen talde zehatz batean zentratu beharrean, eskolan fokatu behar da erakunde gisa. Eta laguntza hori lankidetzan oinarrituta egin behar da, benetan oinarrizkoa delako hezkuntza inklusiboaren ikuspegian.
- *Gizartearen sektore guztien arteko lankidetzak.* Komunitatearekin lotura izatea beharrezkoa da hezkuntza-eskaintza aldatzeko. Esate baterako, gurasoen parte-hartzea oso garrantzitsua da eta, alde horretatik, harreman hori ez da beti zaintzen. Eskola inklusiboa irakasleen, ikasleen eta familien arteko zubiak sortzen arduratzen da, eta ikastetxearen antolakuntza-bizitzan inplikazioa izateko aukerak ematen ditu (González González, 2008). Baina, eskolak ez du irekita egon behar bakarrik gurasoek parte hartzeko, baizik eta komunitatearentzat ere irekita egon beharko luke. *Includ-ed* txosten batean (*Strategies for inclusion and social cohesion in Europe from education, 2007*) adierazten da eskolek komunitate, guraso eta beste erakunde batzuekin harreman estuak izateko politikaren alde egin behar dutela.

Azken finean, eskola inklusiboaren gakoetako bat da pertsona guztientzako eskola irekiaren alde egitea, bakoitzak behar dituen baliabideak eta hezkuntza-jokabideak eskainiz eta hainbat eragileren artean parte hartuz (eskola, familia eta komunitatea).

6. Irudia. Inklusiboaren beharra hezkuntzan.

2.1.1. *Inklusioari buruzko ikusmoldea Indexean*

Inklusioari buruzko ikusmoldeekin betez-bete sartu baino lehen, *Index for inclusion* gida liburua zer den esplikatzea ezinbestekoa da. Tony Booth eta Mel Ainscow (2000) egileek argitaratutako liburua da, Erresuma Batuko Hezkuntza Inklusiborako Ikerketa Zentroaren laguntzaz. 2002.urtean eguneratua izan zen Sandoval, Lopez, Miquel, Duran, Gine eta Echeita-ri esker.

Indexa gure ikastetxeetan hezkuntza inklusiboa garatzen errazteko diseinatutako material-multzoa da. Helburua ikasle guztien artean lorpen-maila altuak sustatzen dituzten lankidetzazko eskola-komunitateak eraikitzea da. *Indexaren* bidezko prozesua, laguntza erabakigarria da helburu hori lortzeko. Izan ere, material honek irakasleak lehenagoko ezagutzetan oinarrituz ekimen berriak konpartitu eta eraikitsera animatzen ditu, eta gainera, euren ikastetxeetan ikasle guztien ikaskuntza eta partaidetza handitzeko dauden aukera errealak xehetasunez balioesten laguntzen die. *Indexa* ikastetxeen autoebaluazio-prozesu bat da, hiru dimentsiotan eratua: hezkuntza inklusiboaren kultura, politika eta praktikak. Prozesu honek hezkuntza-zentroen garapen-fase batzuetan aurrera egitea dakar.

Jarraian, material-multzo honetan inklusioari buruzko ikusmoldea zein den islatzea gustatuko litzaidake. *Indexa*, eskola-bizitzako alderdi guztiak hartzen ditu aztergai eta hezkuntza-komunitateetako kide guztien partaidetzaz arduratzen da. Lan honetan, inklusioa ikastetxeek ikasleak baztertzeko izan ditzaketen forma guztien azterketa zorrotz batekin lotuta dago. Maiz gertatzen da itxuraz arrakasta izan duten zentro batzuek (Hezkuntza Premia Bereziakotako ikasleak onartzen dituztenak) aldi berean beste ikasle-talde batzuen partaidetza ekiditen dutela. Gainera, talde hain zabal eta anitza den HPBetako ikasleen inklusioak, hobera egiten du zentroek aniztasunaren alderdi guztiei heltzen saiatzen diren kasuetan.

Batzuetan uste da inklusioak batez ere zerikusia duela ikastetxe arruntetatik kanpo zeuden ikasle batzuen mugimendu batekin, eta orain nahi dena ikasle horiek barne hartzea dela. Halaber, pentsatzen da ikasleak "inklusioan" daudela ikastetxe arruntean dauden une beretik.

Hala ere, egileen iritziz inklusioa amaierarik gabeko prozesu-multzoa dela diote. Halaber, aldaketa hartu behar duen norabidearen zehaztapena da. Horregatik da adierazgarria edozein hezkuntza-zentrorentzat, ikastetxe horien kulturak, politikak eta

praktikak zenbateraino diren inklusibo edo baztertzaille beste kontua izanik. Inklusiorako, hezkuntza-zentroek, ikasle guztiek ikaskuntza eta ikastetxean zein herrian duten pardaidetza hobetzeko azterketa kritikoa egiteko konpromisoa hartu behar dute.

➤ **Inklusiorako lengoia bat garatzea**

Inklusioa edo *hezkuntza inklusiboa* ez da *Hezkuntza Premia Bereziatako ikasleak* (HPBak), integratzeari ematen zaion beste izen bat baizik. Aldiz, zentroetan agertzen diren zailtasunak identifikatzen eta konpontzen saiatzeko bestelako ikusmolde bat edukitzea eskatzen du. Gida honetan hezkuntza premia bereziak kontzeptua ez dute erabiltzen eta arrazoia ondorengoa da: ikasle bati HPB *etiketa* jartzen zaionean irakasleek hari buruz duten perspektiba jaitsi egiten delako.

Hezkuntza-zailtasunak ikasleen gabeziei egozten zaizkienean, gure hezkuntza-sistemako maila guztietan dauden ikaskuntzarako eta partaidetzarako trabak kontuan hartzeari utzi egiten zaio, eta ikasle guztien hezkuntza-zailtasunak gutxituko lituzketen ikastetxeko kulturen, politiken eta praktiken berriztapenak egiteari uzten zaio.

Egileen ustetan, *laguntza pedagogikoko koordinatzailea*, *garapen pedagogikoko garapena* edo *inklusioko koordinatzailea* izenek gehiago balioko lukete zailtasunak dituzten ikasleen lana ikastetxeko irakaskuntzako eta ikaskuntzako kezka orokorragoekin lotzeko.

▪ **Ikaskuntzarako eta partaidetzarako trabak**

Inklusiorako, *ikaskuntzarako* eta *partaidetzarako trabak* identifikatu eta gutxitu behar direla diote, eta baliabideak maximizatu. Trabak sistemaren alderdi eta egitura guztietan aurki daitezke, baita trabak gutxitzeko baliabideak ere: hezkuntza-zentroetan, komunitateetan, tokiko zein nazio-mailako politketan. Trabek hezkuntza-zentrorra sartzea eragotz dezakete edo bertako partaidetza mugatu.

▪ **Ikaskuntzarako zailtasunei eta ezgaitasunei buruzko eredu soziala**

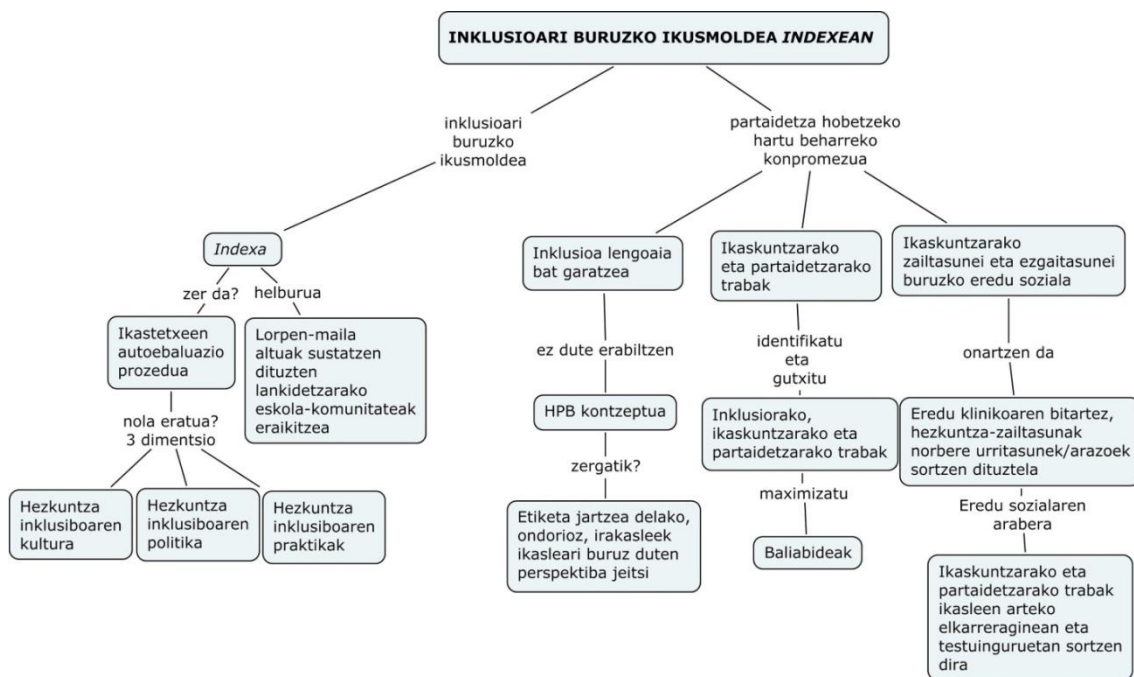
Eredu klinikoaren bitartez, hezkuntza-zailtasunak norbere urritasunek edo arazoek sortzen dituztela onartzen da. Eredu sozialaren arabera, ikaskuntzarako eta partaidetzarako trabak ikasleen arteko elkarreraginean eta testuinguruetan sortzen

direla diote: euren bizitzetan eragiten duten pertsona, politika, erakunde, kultura eta egoera sozial zein ekonomikoetan.

Ezgaitasunak, urritasunak edo gaitz kronikoak dituzten ikasleen partaidetzarako trabak direla diote. Ezgaitasuna sortzen dira urritasunei, oinazeari edo gaitz kronikoei buruzko bazterkeriazko jarrera, ekintza, kultura, politika eta erakunde-praktiken bidez.

Urritasuna honela definitzen dute: “funtzio fisikoko, adimenezko edo sentsozialeko muga iraunkorra” bezala, nahiz eta adimen-urritasun baten nozioa eztabaidagarria den, zailtasunek oinarri fisiko bat dutela aditzera eman dezakete eta.

Adituen ustetan, ikastetxeek gauza gutxi egin dezakete urritasunak gaintzeko, baina eragin nabarmena izan dezakete, ordea, erabilerraztasun eta partaidetza fisikorako, pertsonalerako eta instituzionalerako traben ondorioz gertatutako ezgaitasunak gutxitzeko.

7. Irudia. Inklusioari buruzko ikusmoldea *Indexean*

2.2. Garapenaren psikologia eta hezkuntza

Gai honi hasiera emateko guztiz garrantzitsua den ikuspegi psikologikoak zer dioten kontuan edukitzeaz gain, eskolan egin beharreko esku-hartzea zein den ere kontuan hartuko dugu. Adituen esanetara, guztiz oinarrizkoa izanen da ikaslearen hezkuntzaren eta garapenaren psikologia zein den jakitea eta kontuan hartzea, maisu-maistren lanaren antolaketarako eta ikasleei baliabideen inguruan erraztasunak emateko.

Ezeiza, A eta Reizabal, L. irakasleen esanetara (2010), garapenaren psikologia diziplina zientifiko gaztea da. XIX.mendean, diziplina hori sortzen lagundu zuten zenbait gertakari izan ziren: batetik, psikologia zientifikoa sortu zen eta bestetik, haurtzaroaren ikuskera sozialean, aldaketa sakonak gertatu ziren. Hezkuntza haur guztiengan hedatu zela azpimarratzekoa da. Darwinen eboluzioari buruzko teoria garrantzitsua agertu zen.

Ondorioz psikologia ebolutiboari interesatzen zaizkion aldaketak pertsonen garapenarekin, beren hazkuntza-prozesuekin eta beren bizitzako esperientzia esanguratsuekin zerikusia duten prozesuak dira. Aldaketa horiek hiru faktore nagusirekin dute lotura. Hona hemen faktore horiek:

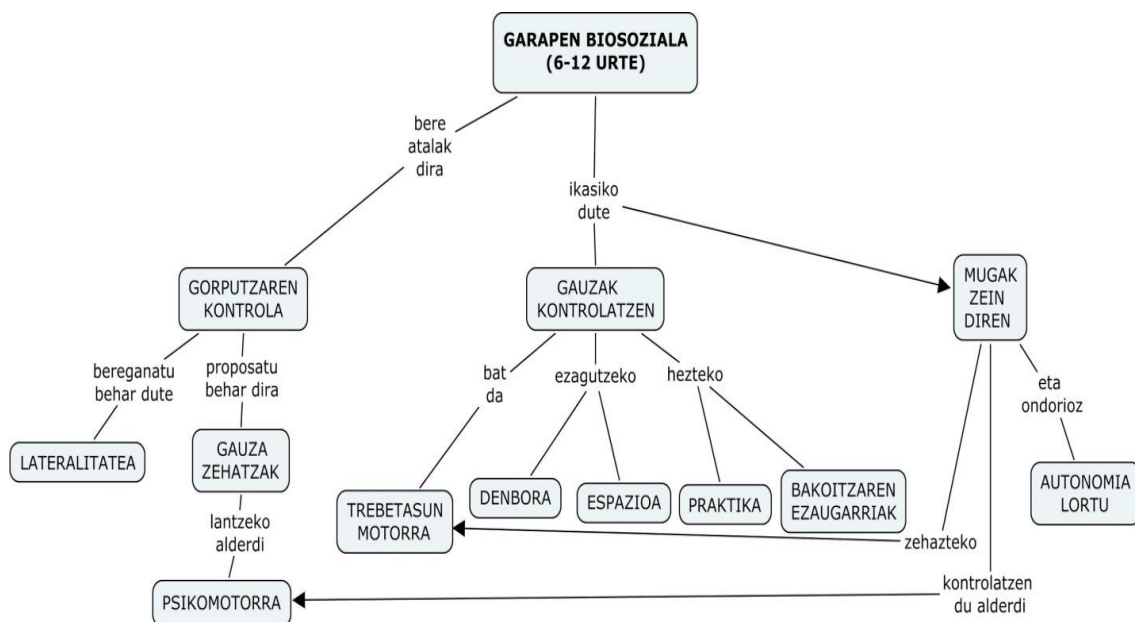
- 1) Pertsona hori bizitzako zein etapatan dagoen.
- 2) Zein egoera kultural, historiko eta sozialetan bizi den.
- 3) Norberaren esperientziak, banan-banakoak direnak, eta gainerakoetara zabaldu ezin direnak.

Faktore horietako lehenengoak etapa jakin batean dauden pertsonen arteko homogeneotasuna ezartzen du (adibidez, nerabeen artekoa) eta bigarrenak halako homogeneotasun bat ezartzen du kultura berean, garai historiko berean eta gizatalde jakin baten barruan bizi diren pertsonen artean (mendebaldeko kultura, 90. hamarkada, erdi mailako gizarte-klasea, adibidez). Hirugarren faktoreak, aldiz, faktore idiosinkrasikoak hartzen ditu aintzat. Horien ondorioz izango da, hain zuzen ere, garapen psikologikoa, pertsonen elkarren antza izanda ere, berdin-berdin errepikatu ezin den fenomeno eta bi subjektuk ez dute, beraz, garapen psikologikoa berdina izango.

Sotok dioen arabera (2011), psikologia ebolutiboak giza garapenean bereizten dituen bizitza-aldiak ondorengoak dira:

- Jaio aurreko hazkuntza
- 0-2 urte bitarteko aldia: Lehen Haurtzaroa
- 2-6 urte bitarteko aldia: Eskola garaia aurreko denboraldia
- 6-12 urte bitarteko aldia: Lehen Hezkuntzako denboraldia
- 12-20 urte bitarteko aldia: Nerabeztaroko aldia
- 20-65/70 urte bitarteko aldia: Helduaroa
- 65-70: urteetatik aurrera: Zahartzaroa

Arestian aipatu bezala, pertsonaren garapena kontuan hartuko da. Horretxegatik, eskola garaian haurren curriculum maila zein den ezagutzeko eta zein adin, garapeneri dagokion ezagutzeko 6-12 urte bitarteko giza garapeneren prozesu esanguratsuenak islatuko ditut.

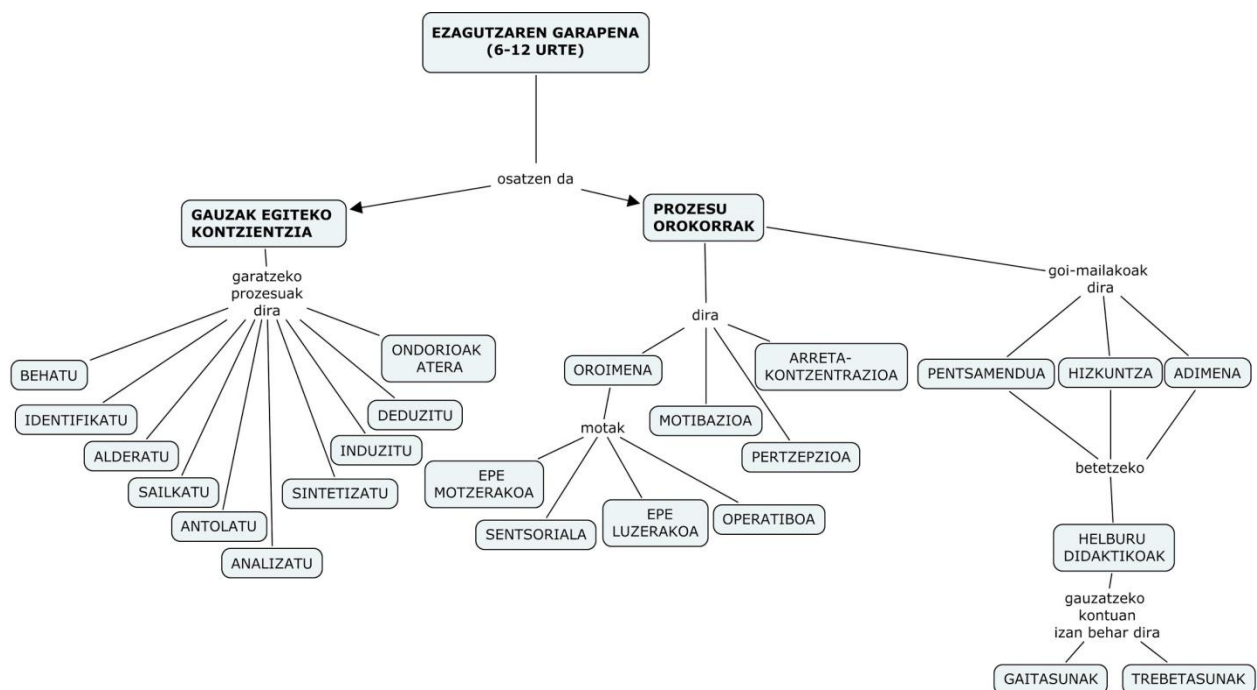

8. Irdia. Garapen biosoziala 6-12 urte bitartean (Trebol, 2010, 44)

“Garai honetan gorputzaren kontrola lortzen dute, alderdi psikomotorra aurrera egin ahal izateko, muga argi eta zehatzak jarri beharko zaizkie. Haurrek muga horiek zein diren ikasiko dute eta berauek gainditzen saiatuko dira, haien garapenak ere aurrera egingo du, eta horregatik, erregulazio-garaia izango da. Gorputzaren kontrola bereganatzeko saiatze horretan lateralitatearen egituratzea antzemango dute, garunaren alde baten eta bestearen oreka lortuz”. (Trebol, 2010, 43)

Ezagutzaren garapenari erreferentzia eginez gero, aldaketa garrantzitsuak gertatzen direla esan beharra dugu, haurren funtzionamendu kognitiboan gaitasunak bere biziko lehenetasuna hartzen du. Prozesu kognitiboak garatzen joango dira eta eskolaren eragina nahitaezkoa izango da hauek ongi garatu ahal izateko. Garapenean eragiten duten prozesu psikologiko nagusiak kontuan hartu ez gero, ezagutzari dagozkionak eta eskolaren eremuan erabiliko direnak aipatu behar dira: behaketa, identifikazioa, alderatzea, sailkatzea, antolatzea, aztertu, sintetizatu edo laburbildu, induzitzea, deduzitzea eta ondorioak ateratzea. Guzti hauek garapen kognitiboa aurrera eramaten lagunduko dute. Momenturo laurek eragiten dute, prozesu kognitibo orokorrak dira: pertzepzioa, oroimena, motibazioa eta arreta-kontzentrazioa.

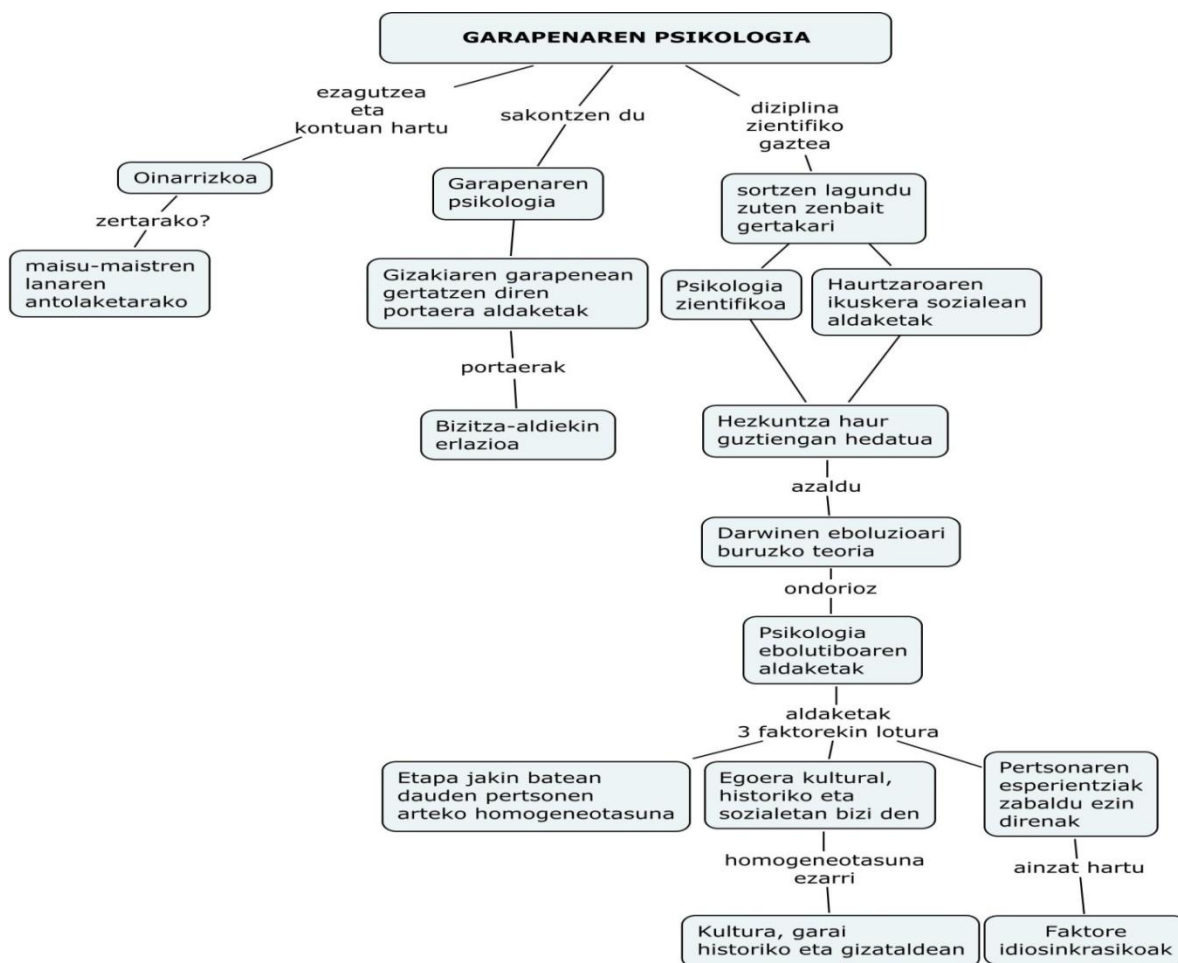
9. Irudia. Ezagutzaren garapena 6-12 urte bitartean (Trebol, 2010, 45)

Bukatzeko, garapen psikosoziala izango litzateke, harreman desberdinak antzematen irakatsi behar zaie. Gizarte-harremanak ezagutza bihurtu behar dira. Eskola-garaiak haurren gizarte-sisteman eta garapen kognitiboan eragiten delako; eskolako jardueretan gizarte-gertakarien multzoak antolatzen dituzten sistemak sortzen hasten dira. Eskola-garaian sortzen diren harremanak hiru ataletan bana daitezke: familia, eskola eta kideak.

Haurraren senitartekoek garapen-faktore determinatzaileena izango da, autoestimua, motibazioa, mendekua eta agresibitatea bezalako enpresan erantzuna eman dezaten. Eskola edota ikastetxea, familiarekin batera, umearengan eragin gehien duen gizarte-erakundea da.

Garai honetan garapen moralean aldaketa nagusi bat gertatu da, hau da, fantasiatik errealitatera igarotzea (umeak dituen elkarreraginen ondorioa da). Aro honetan hainbat faktorek sustatuko diete: besteen ikuskera ulertzeko aukera, elkarreraginetan haurrek beren iritziak eta ikuspuntuak errespetatuak izatea eta kontuan hartzea, besteak beste.

Autokontzeptua eta autoestimua ere kontuan hartu beharko dira. Haien dimentsio soziala garatzen joango dira. Autoestimua, haurrek beren buruez duten ezagutzaren ebaluazioari edo iritziari egiten diote aipamen.

10 Irudia. Garapenaren psikologia

2.3. Ikaskuntzari buruzko teoriak

Ikaskuntzaren teoriaren sorrerari dagokionez, 1940ra arte, haurraren psikologiari eta ikaskuntzari buruz erreferentzia gutxi aurkitu dira. Gainera, 1950era arte, argitalpenak eskasak izan ziren, baina hortik aurrera, ugaritu egin ziren, batez ere, animalien ikaskuntzari buruzkoak. 60ko hamarkadan, haurraren psikologiari eta ikaskuntzari buruzko argitalpenak gehitu ziren. 70eko hamarkadatik aurrera, berriz, psikologia kognitiboak lortu du lehentasuna.

Ikaskuntzaren teoriak, oinarrizko bi premisa ditu: batetik, portaera behatu, neurtu eta azter daitekeela eta beraz, portaera objektiboki ikas daitekeela. Bestetik, portaerak, indargarriek eta zigorrek baldintzatuta daudela dio. Indargarria eta zigorra, positiboa edo negatiboa izan daitezke. Zigorra berriz, negatiboa da.

Ikaskuntza aztertzen dutenen ikuspuntutik, helburuak ondorengoak direla diote: batetik, jokabidea aurrean eta kontrolatzea eta bestetik, ikaskuntza; azkenik, portaera horiek errefortzuaren eta zigorraren bidez kontrolatzen ikastea.

Esartek (2010) dionaren arabera, ikaskuntzari buruzko hainbat teoria plazaratu dira: batetik, Pauloven eta Watsonen baldintzaren klasikoa; bestetik, Skinnerren baldintzaren operantea edo instrumentala; eta azkenik, Searsen eta Banduraren ikaskuntza soziala.

2.3.1. Baldintzaren klasikoa

Ivan Pavlov errusiarrak baldintzaren klasikoa planteatu zuen lehen aldiz. Pavlovek zakurrekin egin zituen ikerketak eta ikerketa horietan ikusi zuen laborategiko zakurrek zaintzailea etortzean txistua jariatzen zuela. Haren ustez, zaintzailea ikustearen eta janaria iristearen arteko erlazioa izan zitekeen horren arrazoa. Behaketa horrek ikaskuntza mota bati buruzko ikerketak egitera bultzatu zuen. Ikerketa horietatik, ondorioztatu zuen zigorren eta sarien bidez estimuluak erantzunekin lotuz gertatzen dela ikaskuntza.

Haren baldintzaren klasikoa delako ikerketetan erakutsi zuen goseak zegoen zakur batek berehala ikasten zuela seinale batek, hala nola kanpai-hotsa baten soinuak, janaria datorrela adierazten duela. Ikaskuntza horren ondorioz, zakurra, ezkila-hotsa entzute hutsarekin, lerdea jariatzen hasten zen. Adibide horretan, zakurrak ezkila-soinua janariarekin lotzen ikasi du; hasieran, normala (baldintzatu gabea) zen lerde jariatzeko jokabidea ezkilaren soinuarekin loturik (baldintzaturik) egotera pasatu da. Azpimarratzeko da gizakion kasuan, ikasten ditugun erantzun guztiak ez direla automatikoak. Ekintza eta jokaera asko apropos egiten ditugula eta askotan pertsona bakoitzak erabakitzen duela nola jokatu.

2.3.2. Baldintzaren operantea edota instrumentala

Skinnerrek baldintzaren operantea delakoan oinarrituz, jokabide batek izan ditzakeen ondorio positibo eta negatiboek garrantzia handia dutela azpimarratu zuen. Baldintzaren operantearen bidez ikasten du portaera zehatz batek ondorio jakin bat eragiten duela. Portaeraren ondorioa baliagarria edo atsegina bada, organismoak portaera bera errepikatuko du ondorio bera lortzearen. Ondorioa, desatsegina bada, berriz, organismoak ez du portaera errepikatuko.

Baldintzopen klasikoaren antzera, baldintzopen operantearen aldekoek termino zehatz batzuk erabiltzen dituzte: indartzea, indargarria (positiboa zein negatiboa), zigorra (positiboa edo negatiboa) eta iraungitzea.

Indartzea ondorio atsegin edo baliagarri baten bidez portaera errepikatzeko aukeraren prozesu osoa da.

Indargarria estimulu zehatz batek portaera jakin bat errepikatzeko aukera areagotzen duenean azaltzen da. *Indargarri positiboa*, zerbait atsegina, baliagarria eta ona da. Adibidez, emaitza akademikoei garrantzi handia ematen dien ikasle batentzat, 10 bat ateratzea indargarri positiboa litzateke, asko ikasi duelako. *Indargarri negatiboa*, berriz, portaera zehatz baten ondorioz, estimulu desatsegin bat ezabatzea. Adibidez, ikaslearen kasuan, prestaketa on baten ondorioz azterketara lasaiago joatea, herstura maila jaistea.

Zigorra portaera bat gertatu eta berehala estimulu higuigarri bat aurkeztea edota indargarria kentzea da, eta horren ondorioz, portaera errepikatzeko aukera gutxitu edo desagertu egiten da. Adibidez, ikasle berak akademikoki emaitza kaskarrak izan dituenean, gurasoek asteburuetan etxean egotera behartzea.

Iraungitzea indargarria jasotzen zuen portaera jakin batek indargarria jasotzeari uzten dionean gertatzen da.

2.3.3. Ikaskuntza soziala

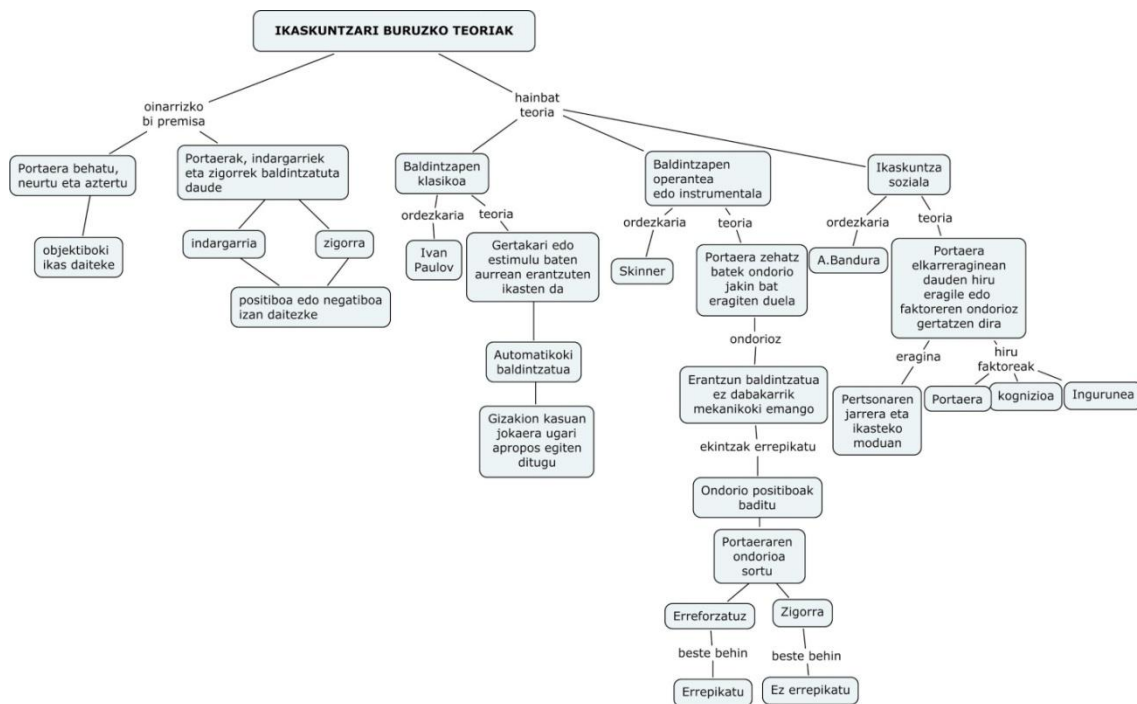
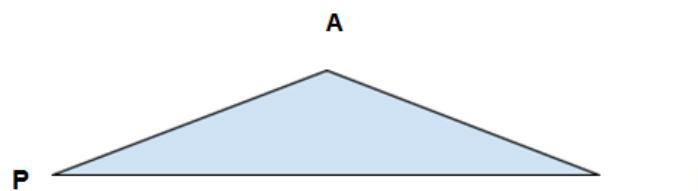
Ikaskuntza sozialaren ordezkaria A. Bandura izan zen, ikaskuntzak estimuluaren eta erantzunaren arteko harremana alde batera utzi eta bereziki, gizakien ikaskuntzari buruzko interesa piztu zen, ikaskuntza mota horri *ikaskuntza soziala* deitzen diote.

Bandurarekin ikaskuntza sozialaren mekanismoen barruan, jokabideen imitazioa eta horretan inplikaturako tresna kognitiboak kokatu zituen. Gizakiok izaki kognositiboak edo ezagutzakoak garela dio, hots, informazioaren prozesatzaileak.

Imitazioari dagokionez, umeei behaketaren bidez eskuratzen dituzte gaitasun berriak eta ikasitakoa imitazioaren bidez adierazten dutela dio. Beste pertsonen portaerei, hots, *ereduei* behatuz ondorioztatzen den ikaskuntza da. Ikaskuntza honek honako pauso hauek ditu: lehenengo, ereduaren portaerari arreta handiz behatu; ondoren, behatutakoa modu aktiboan kodifikatu; ostean, informazioa biltegitatu eta azkenik, behatu dena imitatu.

Lan horretan, eginkizun aktiboa du umeak. Alde batetik, imitatzen dituzten ereduak eta jokabideak aukeratzen dituzte. Bestetik, inguruneak umea aldatzen duen bezala, umeak ere ingurunea alda dezake. Tresna kognitiboei dagokionez, umeak ereduie behatzen dienean, jokabide berriak ikasten dituenen eta jokabide horiek jokabide-eredu berrien barruan kokatzen dituenen, tresna horiek funtzionatu egiten dute eta ikaskuntza sozialaren zati dira; arreta eta informazio sentsoriala antolatzeke gaitasunak faktore kognitiboak dira eta behatutako jokabidea barnerratzeko eragina dute.

Imitazioaz gain, Banduraren beste ekarpen garrantzitsu batek dio ikaskuntza soziala *elkarrekiko determinismoa* dela. Kontzeptu horrek pertsona “aktibo” (A) baten, pertsonaren “portaera”ren (P) eta “ingurunea”ren (I) arteko giza garapenaren elkarrekintza azaltzeko balio du.

11. Irudia. Ikaskuntzari buruzko teoriak

Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak

2.4. Eskolan esku hartze psikologikoaren ikuspegia

Eskolan ikasleekin esku hartzeko garaian, eredu ezberdinekin topo egiten dugula esan beharra dugu. Baina aditu batzuen ustetan, gaur egun psikoterapian gehien erabiltzen diren esku hartze eredu nagusiak bost dira, hots, psikodinamika, konduktuala, humanista, ezagutzazkoa edo kognitiboa eta sistemikoa. Maisu-maistren zereginetako bat ikuskera psikologiko bakoitzak zer dioen jakitea eta ikasle bakoitzaren izaera kontutan edukiz, esku hartze momentuan teoria bakoitzak duen eragina ikusiko baitute.

- Ikuspegi psikodinamikoa edo psikoanalisi.

Korronte honen aita S. Freud izan zen, eta ondoren, eskola berriak sortu zituzten M. Klein edo J. Lacan bezalako profesionalek ere; ildo horiek gaur egun arte iraun dute eta egunotan ere eskola berdinak aurki daitezke.

Freud maisuak garatutako tratamendu psikoterapeutikoa inkontzientearen azterketan oinarritzen da, asoziazio askea izeneko metodologia erabiliz. Pazienteak hitzez adieraziko ditu momentuan datozkion irudiak, burutazioak, pentsamenduak, emozioak, oroitzapenak, gogoetak, inolako mugarik gabe, esandakoak zentzurik ez duela iruditu arren.

Sufrimendua edo egonezin psikikoa sortzen diguten baldintzak (orokorrean inkontzienteak) sakonki ulertzen saiatzen da psikoanalisi; mina sortzen diguten sintomen eraketa mantentzen duten baldintzak dira eta pertsonaren nortasunaren esparruen berregituratze zabala lortzen saiatzen da psikoanalisi.

Psikoanalisi hiru prozesutan oinarritzen da:

- Kontzientzia: pentsamenduak eta pertzepzioak ulertzea eta nabaritzea.
- Prekontzientea: pentsamendu, oroipen eta ikaskuntza ez kontzienteak osatzen dute eta hauetara iristeko atentzio berezia beharrezkoa da.
- Inkontzientea: kontzientiari ihes egin dioten berezko desio erreprimituak.

Psikoanalisia lau metodo ezberdinetatik defini dezakegu:

- 1) Buruaren funtzionamenduaren gaineko teoria psikologikoko multzoa (metapsikologikoa) eta buru nahasteen eta bere tratamenduaren gaineko teoria klinikoa.
- 2) Garuneko esanahi inkontzienteen ikerkuntza metodoa.
- 3) Jarduera sozialen eta kulturen prozesuak ulertzeko ikuspuntu filosofiko edo orokorra.
- 4) Garuneko esanahi inkontzienteen ikerkuntza metodoa.

- Ikuspegi konduktuala.

Eredu konduktualak jokabideak ingurunean dituen ondorioak erabakigarriak direla azpimarratzen du, portaera berrien ikaskuntzan eta jokaera ez-egokitzaileren iraungitze prozesuetan jartzen du enfasia.

Eredu honetako prozesua honako hau da:

- a. Jokaera ez-funtzionalak identifikatu.
- b. Jokaera berriak ezarri, sistematikoki indarraraziko direnak.

Terapia konduktualak ondorengo oinarritzko adierazleak biltzen ditu:

- 1) Jokabidezko prozesuetan zentratzen da terapia hau, beste modu batez esanda, adierazten den jarreratik gertuen dauden jokabidezko prozesuetan, alegia (kognitibo-konduktualen kasuan izan ezik).
- 2) Terapia dagoen lekuan eta orainean zentratzen da, gertaera historikoei atentzia gutxi jarritz.
- 3) Terapia honek, jokabide, jarrera ez anormala ehuneko handi batean ikaskuntzatik datorrela dio (ikaskuntza klasikoa, ikaskuntza operantea eta moldeatua).

Cónfer eta Saslow (1967) adituen ustez, analisi konduktuala edo funtzionala deituriko diagnosi prozesuekin hasiera ematen dio terapia mota honi. Azaltzen de arazoa jokabidezko kategorietara eramaten du eta arazo horiek mantentzeko aldagaiak zeintzuk diren jakin nahi da. Terapeutak behin emaitzak dituela pazientearekin edo bezeroarekin partekatzen ditu eta aldi berean, esku hartzeak duen pisuaz mintzatuko

dira (teknika edo metodo ezberdinak dituelarik). Ondoren teknikak erabiltzen ditu: baldintzapen klasikoan oinarritutako teknikak, baldintzapen operantean oinarritutako teknikak, moldeamenduan oinarritutako teknikak eta autokontrollean oinarritutako teknikak.

- Ikuspegi humanistikoa.

Humanisten arabera, pertsona bakoitza errepikaezina da, eta hortaz, norbanakook errepikaezina dugun hori garatzeko zeregina dugu, horretarako jolasa eta sormena ezinbestekoak direlarik. Jarraituz, burua eta gorputza bat bezala ulertzen ditu humanismoak; emozioen, intuizioaren eta kontenplazioaren lanketari garrantzia ematen dio, arrazionalaren eta irrazionalaren arteko oreka bilatuz. Hemen C. Rogers eta F. Perls bezalako profesionalek bultzatutako eskolak, besteak beste, aurkitzen ditugu. Ikuspegi humanistikoaren barruan Terapia gestaltikoa, Analisi transakzionala eta Berezoan zentratutako psikoterapia aurki daitezke.

Eredu humanistikoa hobeto ulertzeko oinarritzko kontzeptu batzuk aipatzea ezinbestekoa da; Trebolek (2013) dionaren arabera, ondorengoak izango lirateke:

- Oztopoak ez dira utzi behar, aurre egin behar zaie; Oztopo bat norberaren irudi negatiboaren ikaskuntza da, onartua izan ez delako. Garapena bultzatu behar da.
- Lantzen duguna etengabe landu behar da.
- Esperientzia eta autokontzeptuaren arteko elkarreragina (lortzen duguna eta animoa).
- Inkongruentzia badago jokabide defentsiboa sortuko da.
- Aldaketarako mekanismoak sortuko dira, norberak bere emozioei esker garapen pertsonala lor dezan.

- Ikuspegi kognitiboa.

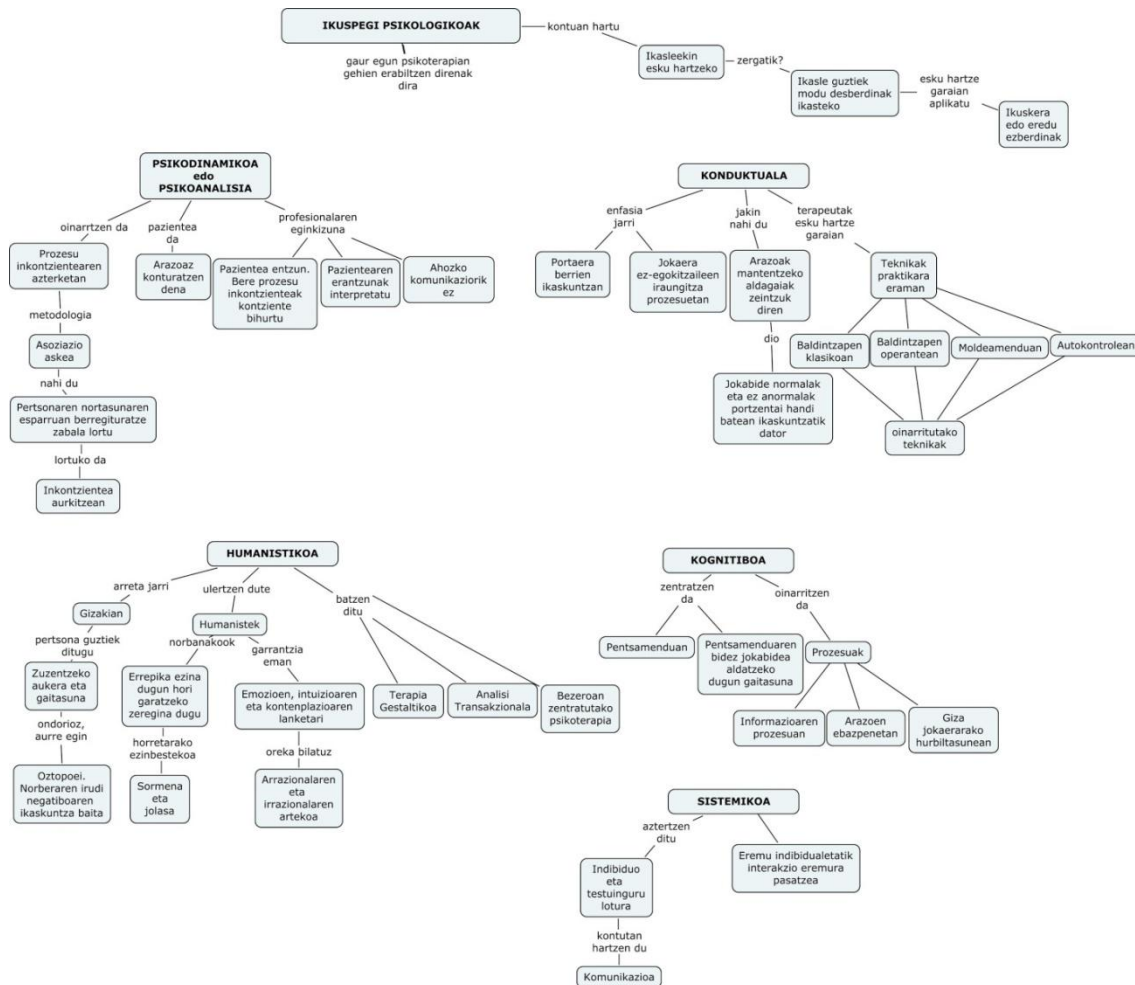
Modelo kognitiboa pentsamenduan zentratzen da, eta pentsamenduaren bidez jokabidea aldatzeko gizakiok daukagun gaitasunean; ikaskuntza memorian erregistratutako alderdi desberdinen ondorioz ematen da, espazioa eta denbora desberdinetan gertatu izanak ardura ez zaiolarik.

Teoria kognitiboa berriz, informazioaren prozesuan, arazoen ebazpenetan eta giza jokaerarako hurbiltasunean oinarritzen da. Teoria honen ezaugarri batzuk aipatzea ezinbestekoa da:

- Metodo aktiboak erabiltzen ditu.
- Terapeutak zuzendari papera hartzen du.
- Jarraitzen dituzten pausoak oso egituratuak dira.
- Iraupen laburrekoak izateko joera dute.

- Ikuspegi sistemikoa.

Korrante sistemikoaren ezaugarriak azalduko ditugu. Korrante hau gizakion arteko elkar eragin eta komunikazio ereduen asalduren adierazpenak sortutako desoreka, disfuntzio eta gaixotasunen tratamenduan erabili ohi da. Bestalde, familia-terapiak, familiak osatutako sisteman gertatutako komunikazio eta harreman disfuntzioak aztertzen ditu, elkar laguntzeko eta babesteko baliabideak eraginkorki erabiltzeko gaitasuna garatuz eta eskuratuz. Adituetako bat S. Minuchin dugu.

12. Irudia. Ikuspegi psikologikoak

2.5. Erabili beharreko teknika psikologikoak

Erabiliko ditugun teknika psikologikoak ikasleak hezkuntza etapan ezarritakoak izanen dira, betiere, oinarritzko gaitasunak bereganatzeko teknika eraginkorrak izango dira. Kontutan hartuko den irizpidea ondorengoak izango da: ikasleak duen premien arabera teknika batzuk edo beste erabiliko dira.

Esartek dionaren arabera (2013), jokabidea arazoak dituzten ikasleekin erabiltzeko teknikak bi motatakoak izan daitezke: lehenik, jokabidea mantentzeko eta garatzeko teknika operanteak, eta bigarrenik, jokabidea desagertzeko teknika operanteak. Ondorioz, bakoitzaren informazioa islatzeari ekingo diogu:

Lehenik eta behin, jokabidea mantentzeko eta garatzeko teknika operanteak:

-Moldeamendua: Subjektuaren eguneroko jokabideen artean ez dauden jokabide konplexuentzat erabiltzen da eta bere funtsezko helburu edo xedea errefortzu positiboa erabiliz jokabide baten garapena sustatzea da. Azken helburua zehaztu behar da aldez aurretik eta hori lortzeko beharrezkoak diren bitarteko pausoak ere. Lortu nahi dena eta eskatzen zaiena orekatua egon behar du. Ondoz ondoko hurbiltzeen bidezko ikaskuntza da, amaierako erantzunari nabari diren hurbiltzeak erreforzatuko dira. Iraupen luzeko teknika da eta hizkeran, idazkeran eta garapen kognitibo motela duten kasuetan praktikara eraman daiteke.

-Kitzikatzaile edo zirikatzailea: erantzun baten agerpenean laguntzen dute. Ondorengo kitzikatzaile motak aipatu ditzakegu: keinuzkoak, hitzezkoak, fisikoak eta inguruneak.

-Desegitea: Kitzikatzaileen erabileraren bitartez jokabide bat ezarri denean, jokabide hori mantentzea da helburua, proportzionatu diren laguntzak progresiboki eliminatuz.

Modu desberdinetan eraman daiteke aurrera: kitzikatzailearen intentsitatea gutxituz, kitzikatzaile batetik besterako denbora tarteak luzatuz eta laguntza pixkanaka erretiratuz.

-Kateatzea: Jokabide konplexuak oinarritzekoagoak diren beste batzuetan zatitu daitezke. Helburuak kateatuko dira helburuen konplexutasuna kontutan hartuz.

-Orokortzea: -Estimuluaren orokortzea: jokabidea kontrolatzen duen estimuluak, aldi berean antzekoak diren beste estimulu batzuekin erlazionatua dago.

-Erantzunaren orokortzea: erantzun bat errefortzatzea, antzeko erantzunak sortzeko probabilitatea handitzen dute.

Bigarrenik, jokabidea desagertzeko teknika operanteak ondorengoak dira:

-Desagertzea: Jokabide bat desagertzeko ez dugu modu positiboan errefortzatu behar.

-Errefortzu diferentziala: Bi abantaila ditu, batetik, errefortzuaren aplikazioaren menpe dago eta bestetik, jokabide desagokiak eliminatzeko erabiltzen da. Hiru mota ezberdinetakoak izan daitezke, errefortzu diferentziala jokabidearen tasa

baxuetan, errefortzu diferentziala beste jokabideetan eta errefortzu diferentziala beste jokabide bateraezinekin.

-Zigorra: Zigor negatiboan oinarritutako prozesuak bi dira, erantzunaren balioa eta denbora kanpoan hain zuzen ere. Erantzunaren balioa deituriko teknikarekin jokabide desegokia agertzean modu kontingente batean haurrak lortua zuen errefortzu positiboa kentzean datza. Esan beharra dago, fitxen ekonomiarekin batera eramaten dela askotan. Denbora kanpoan deituriko teknikari dagokionez, errefortzu positibo bat epe zehatz batean lortzeko aukera galtze kontingentea gertatzen da. Teknika hau erabilgarria da batez ere zigor fisikoa ekiditeko. Prozedurari dagokionez, umeari berari buruz zer espero den eta arauak zein diren azaltzen zaizkio abisu bakarraren ondoren DK aplikatu ahal izateko. Estimulantea ez den inguru batean erabiliko da eta ikasleen adinaren arabera denbora luzeagoa edo laburragoa egongo da kanpoan.

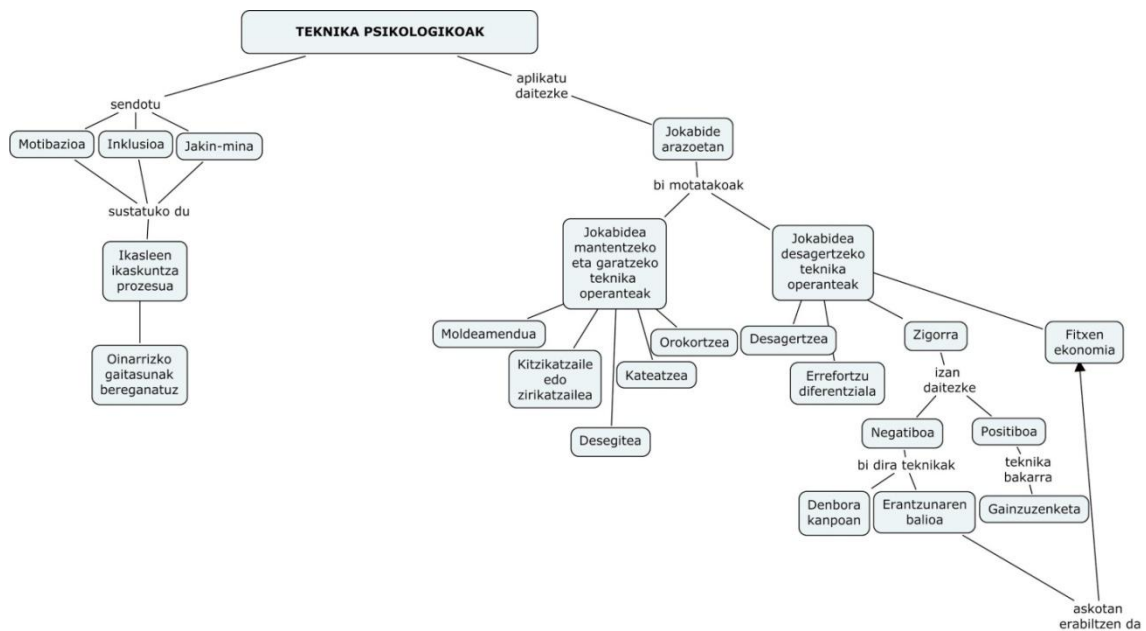
-Gainzuzenketa: Ondorio abersiboak ezartzean datza zerbait desegokia egiterakoan eta honekin erlazioa duena. Gainzuzenketa jokabidea agertu bezain laister aplikatu behar da. Kontutan izan behar dugu onuragarria izan behar duela subjektuarentzat.

-Fitxen ekonomia: errefortzu trukagarriak erabiltzen ditu, eta jokabia ikasteko, hobetzeko, gutxitzeko edo mantentzeko erabili ohi da. Asko erabiltzen da gizarte-egoera ahuleko hainbat talderekin lan egiteko. Lehendabizi, profesionalak baliokidetasunak adosten ditu erabiltzailearekin: zenbat fitxa emango zaizkion jokabide egokiengatik eta zenbat fitxa emango zaizkion nahi duen errefortzua eskuratzeko. Ondoren, egoki jokatzen duen bakoitzean, adostutako fitxak emango zaizkio erabiltzaileari.

Haur hiperaktiboen tratamenduan, sarritan erabiltzen da teknika hau, gizarte-errefortzuekin eta iraungitze teknikarekin batera. Bestalde, eskoletan, haurrentzako harrera-etxeetan, heziketa berezian, besteak beste.

-Kontingentiaren kontratua edo kontratu konduktuala: Jokabide bat aldatzea nahia duten pertsonen artean ezartzen den kontratua da (irakasle, guraso... eta seme-alaba, ikasle). Jokabidea aldatzea nahi duten pertsonen artean idatziz egiten den dokumentua da. Jokabideak zehazten dituen eta akordio batera

ailleatzen diren bi aldean arteko negoziazio bat da. Kontratuan “extra” bezala kodifikatu daitezkeen bonoak agertu behar dira ere.

13. Irudia. Erabili beharreko teknika psikologikoak

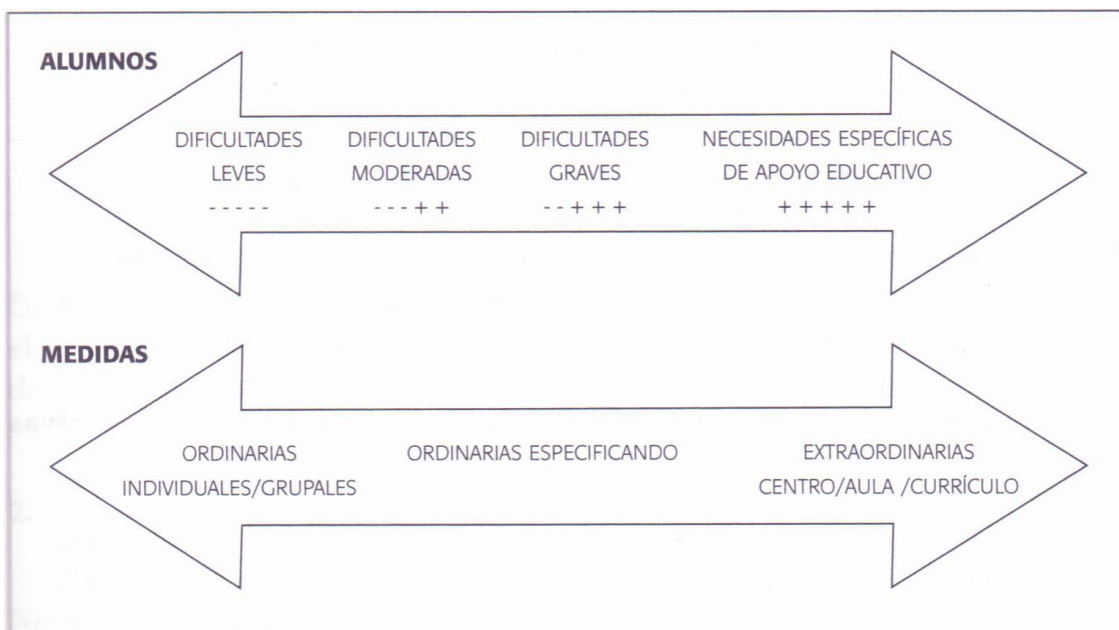
2.6. Berariazko Hezkuntza Premia dituzten ikasleak eta curriculum egokitzapenak

Atal honi dagokion informazioa Marrodan, M.J. eta Baledona J.M. 2012. urtean argitaratutako *La calidad en las funciones del profesor de Pedagogía Terapéutica* liburuan oinarritu naiz.

2.6.1. Berariazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleak (BHP)

Hezkuntza premien barruan ikasteko zailtasunak dituzten ikasleen artean ondorengoekin topo egingo dugu: zailtasun arinak eta iragaitzazkoa edo larrienak eta iraunkorrak direnak. Zailtasun arinak eta iragaitzazkoei dagokionez, irakaskuntza-ikasuntza prozesuan aurrera pausoak ematen joango dira (batzuetan errefortzulaguntza edota talde-malguak sortuz). Larrienak eta iraunkorrei dagokionez, neurri oso zehatzak behar izango dute.

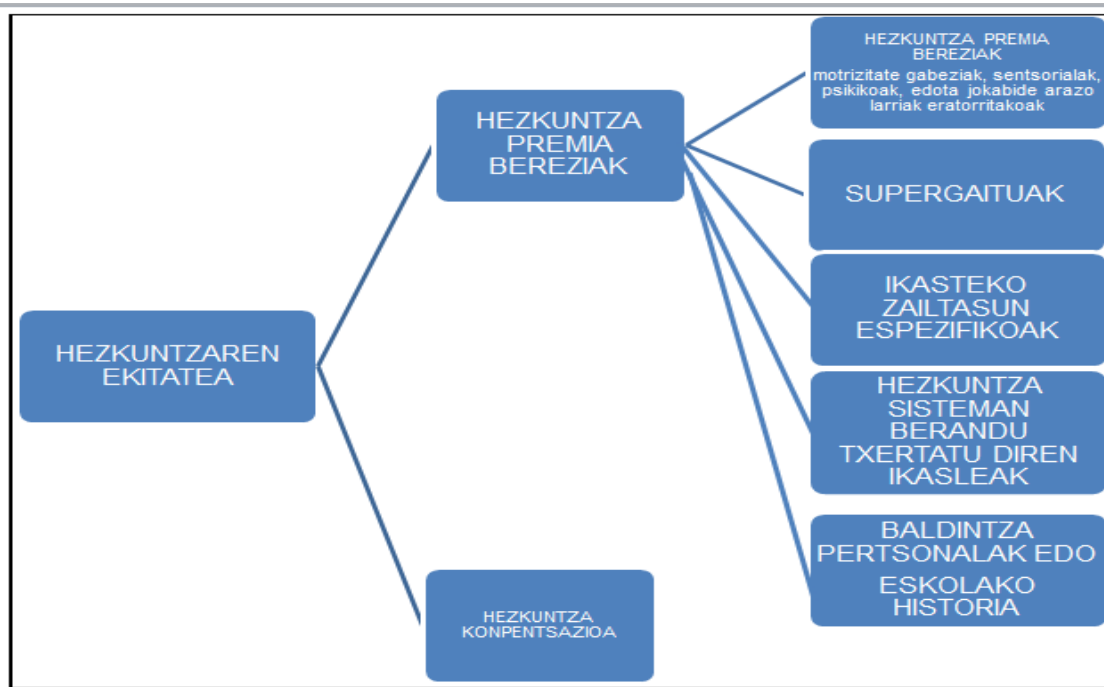
Zailtasun kontzeptua eta Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleen arloko laguntza atxikituta daude Curriculum egokitzapenekin.

14. Irudia. Ikasleen zailtasunen eta erantzunerako neurrien arteko lotura (Marrodán eta Balebona, 2012, 29)

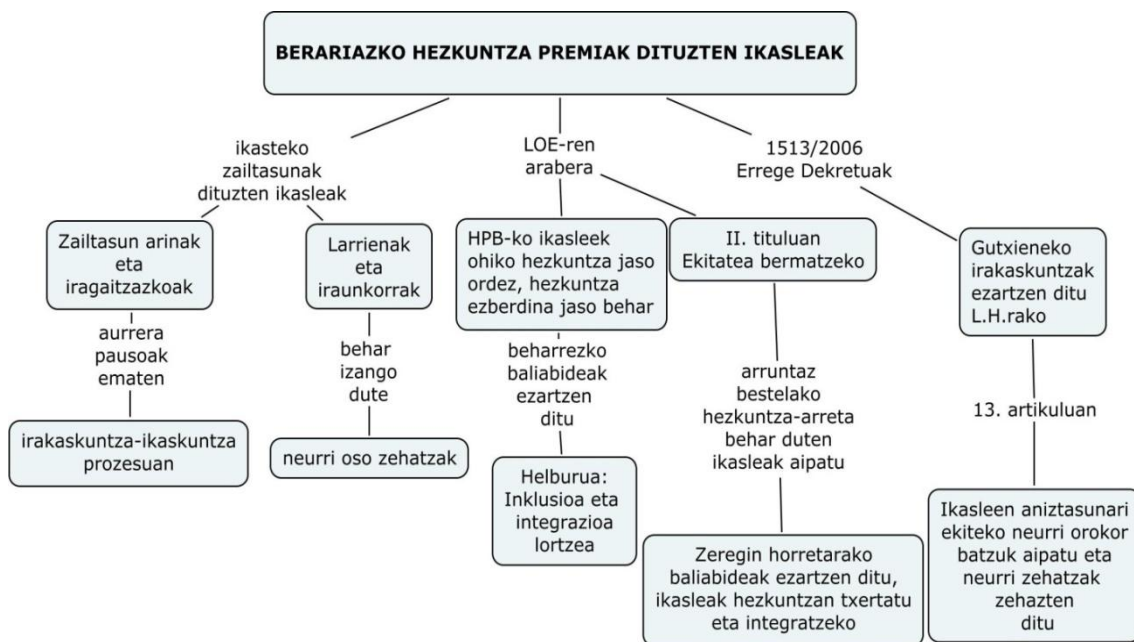
Premia bereziak dituzten ikasle horiei arreta jarri ez geroz, LOE-k biztanleria horrek ohiko hezkuntza jaso ordez hezkuntza ezberdina jaso behar dutela dio; eta beharrezko baliabideak ezartzen ditu zeregin hori ekiteko. Helburu zehatz batekin, inklusioa eta integrazioa lortzea.

II. tituluan, ekitatea bermatzeko, hezkuntza-laguntzaren berariazko premiaren bat dutelako arruntaz bestelako hezkuntza-arreta behar duten ikasleak aipatzen ditu. Halaber, zeregin horretarako beharrezkoak diren baliabideak ezartzen ditu, ikasle horiek hezkuntzan erabat txertatu eta integra daitezzen. Gorabehera sozialak direla eta edo ezgaitasun fisiko, psikiko nahiz sentsorialak direla eta berariazko laguntza eta arreta behar duten ikasleak, edo jokabide-nahaste larriak dituzten ikasleak hezkuntzari dagokionez nola tratatu behar diren, hori ere sartzen da zehatz titulu horretan.

15. Irudia. Berariazko Hezkuntza Premiak (Marrodán eta Balebona, 2012, 31)

Abenduaren 7ko 1513/2006 Errege Dekretuak gutxienerako irakaskuntzak ezartzen ditu Lehen Hezkuntzarako. Bertan, 13. artikuluan ikasleen aniztasunari ekiteko neurri orokor batzuk aipatzen ditu 1 eta 2 puntuetan, eta 3 eta 4. puntuetan berriz, neurri zehatzak zehazten ditu.

16. Irudia. Berariazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleak

Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak

2.6.2. Aniztasunari erantzuteko neurriak

Abenduaren 7ko 1513/2006 Errege Dekretuak neurri arruntak eta orokorrak ezartzen ditu ondorengoari aipu eginez:

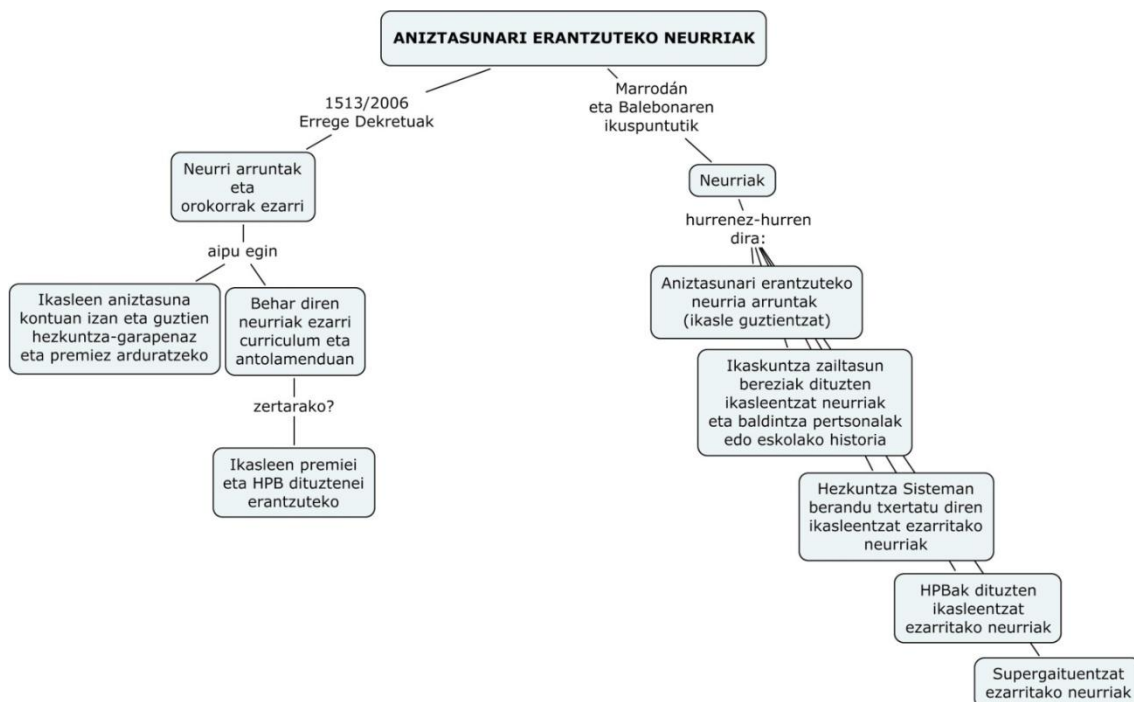
1. Hezkuntza lanak kontuan izan behar du ikasleen aniztasuna, eta gai izan behar du guztien hezkuntza-garapenaz eta bakoitzaren premiez arduratzeko aldi berean.
2. Hezkuntza Departamentuak behar diren neurriak ezarriko ditu curriculum eta antolamenduan, ikasle guztien premiei eta bereziki hezkuntza-premia berariazkoak dituztenei erantzuteko modukoak.

Aniztasunari erantzuteko neurriak Marrodán eta Balebonaren (2012) ikuspuntutik ondorengo taulan laburbiltzen dute:

1. Taula. Aniztasunari erantzuteko neurriak.

ANIZTASUNARI ERANTZUTEKO NEURRI ARRUNTAK (Ikasle guztientzat)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eskolako lan-proiektua ▪ Elkarbizitza plana ▪ Tutoretza plana ▪ Akademikoki bideratutako plana ▪ Kurtso errepikapena ▪ Familiekin lan egitea ▪ Ohiko laguntza-taldea ▪ Taldekatze malguak ▪ Errefortzu edo indargarri tresnak ▪ Eskolan arrakasta lortzeko programak ▪ Espazio eta denboraren antolakuntza ▪ Taldekatze eremuak
IKASKUNTZA ZAILTASUN BEREZIAK DITUZTEN IKASLEENTZAT NEURRIAK ETA BALDINTZA PERTSONALAK EDO ESKOLAKO HISTORIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indargarri programak hautazkoen ikasgaien ordez ▪ Gainditu gabeko ikasgaien Indargarri programak ▪ PROA ▪ Curriculum anitza ▪ Lanbide-prestakuntza programak
HEZKUNTZA SISTEMAN BERANDU TXERTATU DIREN IKASLEENTZAT EZARRITAKO NEURRIAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Harrera ikasgelak ▪ Hizkuntzalaritza ikasgelak ▪ Tutoretza harrera ▪ Eskolatze epe malgua

HEZKUNTZA PREMIA BEREZIAK DITUZTEN IKASLEENTZAT EZARRITAKO NEURRIAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Espekto Autista trastornoak duten ikasleentzat egokitutako ikasgela (ohiko eskolan) ▪ Eskolatze epe malgua ▪ Irakasle espezializatu baten harrera ▪ Curriculum egokitzapen esanguratsuak
SUPERGAIUENTZAT EZARRITAKO NEURRIAK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Curriculum hedapena ▪ Eskolatze epe malgua ▪ Tresneria aberasteko programa

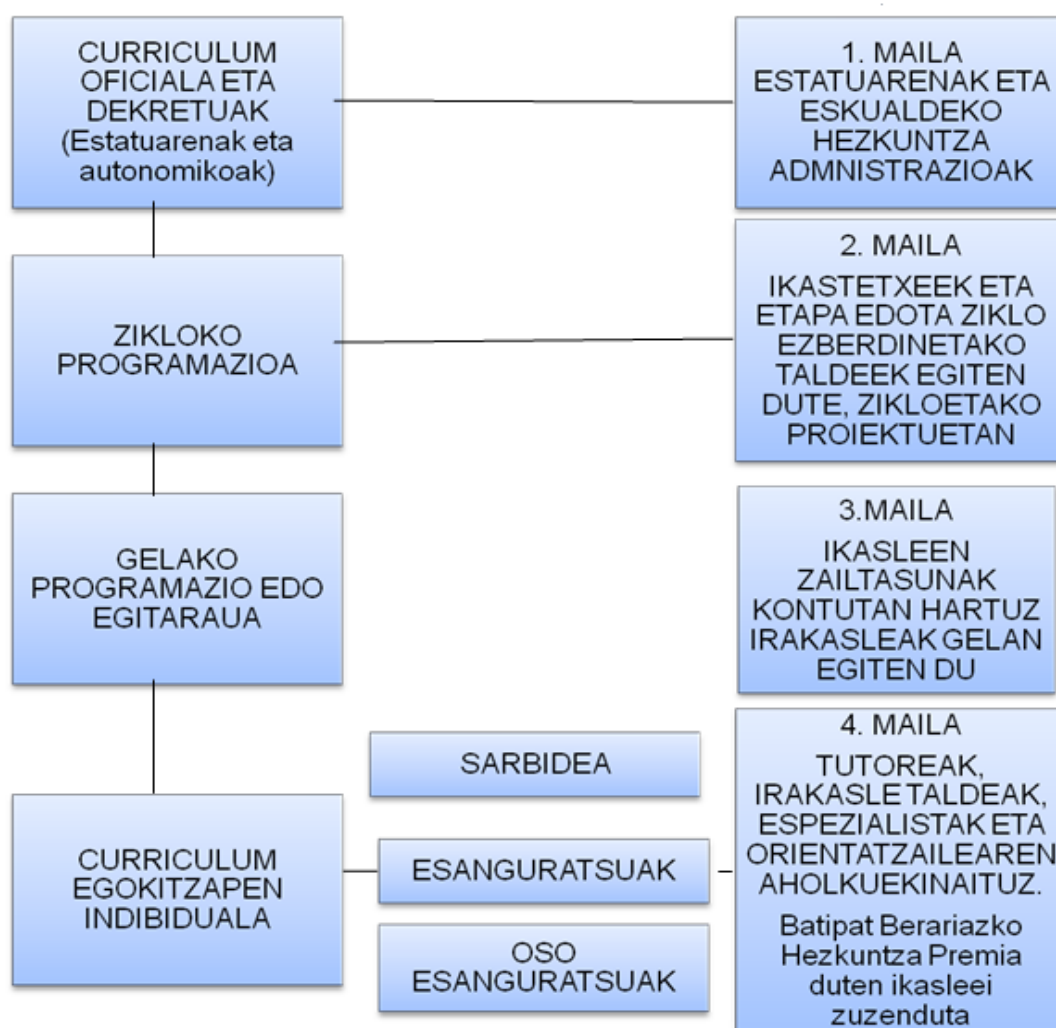

17. Irudia. Aniztasunari erantzuteko neurriak

2.6.3. Curriculum egokitzapenak

1990eko urriaren 3an onartutako LOGSE hezkuntza legeak eta 2006. urteko LOEren agiri eta legediek diotenaren arabera, Curriculum egokitzapenak aniztasunari erantzuna emateko neurrietako bat da. Ikasle zehatz bati edo ikasle talde bati zuzendurik egon daiteke eta ikasleen premiei hezkuntza erantzunak emateko asmoz, curriculum osagaiei buruz erabakiak hartzeko prozesua da.

Marrodán eta Balebonak (2012) curriculum egokitzapen maileri erreferentzia egiten diote ondorengo informazioa islatuz:

18. Irudia. Curriculum egokitzapen mailak (Marrodán eta Martínez, 2012, 35)

2/2006 maiatzaren 3ko Lege Organikoan oinarrituz geroz, garatzen dituzten araudiak, araudi autonomikoak eta EDU/849/2010 araudiak zazpigarren artikuluan Curriculum egokitzapenei erreferentzia egiten die ondorengoa azpimarratuz :

1. Curriculumeko egokitzapenak elementu guztietan edo baten batean soilik egin daitezke, betiere ikaslearen premiak kontutan izanik.
2. Egokitzapen Curricular bezala uler daiteke ikaslearen premiak asetzeko erantzuna lortu ez gero.
3. Egokitzapenak erreferente gisa ditu helburuak eta oinarrizko gaitasunak, betiere dagokion curriculumekoak.
4. Banakako edo taldeko curriculum egokitzapenak egin ahal dira.
5. Curriculum egokitzapenak ahal den neurrian gela barruan egingo dira eta ezinezkoa balitz gelatik kanpo egingo dira.
6. Laguntza espezifikoa behar izanez gero, honen antolamendua aniztasun planaren barruan islatuko da.
7. Tutoreak orientatzailearen aholku eta laguntzaz baliatuz, garapen prozesua koordinatzeko eta curriculum egokitzapenen jarraipena egiteko arduraduna da.
8. Curriculum egokitzapena egiteko, hezkuntza alorreko analisi batekin hasten da, jarraiki, ikaslearen premiak, partaidetza eta onura, eta curriculuma egokitzu posible izango da.
9. Analisi honen xede edo helburua proposamen curricular berri bat sortzea da, beharrezko neurriak barne hartzen duelarik.
10. Curriculum egokitzapen indibidualak bilduta eduki behar ditu ondorengoa: curriculumeko elementuak, ikastetxeko antolatzaile neurriak, baliabideak eta ikasleei aurkeztu beharreko laguntza osagarriak, ikaskuntza prozesuan sustatzen duten irakaskuntza estrategiak eta informazio eta komunikazio teknologien erabilera, besteak beste.
11. Arloko irakaslea izango da Curriculum Egokitzapena ezartzearen arduraduna, ikasleen harreran parte hartzen duten beste profesional batzuen laguntzaz eta orientazio zerbitzuen aholkuez baliatuz.
12. Curriculum egokitzapenak etengabeko jarraipen eta aldizkako berriskupenen menpe egoten dira eta behar izanez gero, aldaketak ere sor litezke.

Laburbilduz, Curriculum egokitzapenen xedea ikasleen hezkuntza premiei erantzun egokia ematea izango litzateke. Helburu hau lortzeko jarraiki Marrodán eta Balebonak (2012) aurkezten duten printzipioei erreferentzia egitea ezinbestekoa da:

- Normalizazio printzipioa: Curriculum egokitzapen guztien erreferentzia curriculum arrunta da.
- Printzipio ekologikoa: Curriculum egokitzapenak ikasleen hezkuntza-premiak testuinguru hurbilenera moldatuko ditu (eskola edota ikastetxea, ingurunea, ikasle taldea eta ikaslea bera).
- Esanguragarritasun printzipioa: Hasiera emateko curriculumeko sarrera elementuak egokituko dira eta ondoren, behar izanez gero, curriculumeko oinarrizko osagaiak (helburuak, edukiak, oinarrizko kompetentziak).
- Errealitate printzipioa: Curriculum egokitzapena bideragarria izan dadin, planteamendu errealistak egitea ezinbestekoa da eta aldi berean, ze baliabide ditugun jakitea eta zer lortu nahi dugun kontuan hartzea.
- Parte hartze eta inplikazio printzipioa: Curriculum egokitzapena tutorea eta premia bereziak dituzten ikasleen profesionalen ardura da. Erabakiak hartzeko momentuan eta prozesu guztian zehar adostasuna bilatuko da eta hartutako erabakiak Curriculum Egokitzapen Indibidualean islatuko dira.
- Printzipio sistematikoa: Curriculum egokitzapenean hartutako erabakiak malguak izan behar dira eta egokitzapenean erabiltzen diren metodologiak eta bertan hartutako erabakiak mantendu egin behar dira modu sistematiko batean.
- Printzipio sistemikoa: Parte hartzaile guztiak ikasleen hezkuntzara bultzatzen ditu (irakasle, guraso, ...), bakoitza bere neurrian.

CEI (Curriculum Egokitzapen Indibidualek) ikasleen eskolatzeari, irakaskuntza-ikaskuntza prozesuaren hobekuntzari, curriculumeko proposamenari eta baliabideei eragiten diete.

Apirilaren 28ko 696/1995 Errege Dekretuak dionaren arabera, CEIek aniztasunaren arreta neurria da, hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleekin aplikatzeko. CEIek ikasleen eskolatzeari, irakaskuntza-ikaskuntza prozesuaren hobekuntzari, curriculumeko proposamenari eta baliabideei eragiten diete.

Beraz, CEIak ikasle jakin baten hezkuntza premiei erantzuteko asmoz curriculumeko sarbide-elementuetan (elementu pertsonalak, elementu materialak eta antolamendu-elementuak) edo/eta oinarrizko elementuetan (zer eta nola irakatsi “helburuak eta edukiak”, nola irakatsi “metodologia eta irakaskuntza-ikaskuntza jarduerak” eta zer, nola eta noiz ebaluatu) egiten diren aldaketak dira. CEIak egin ahal izateko curriculum arruntetik abiatuko gara eta egokitzapen orokorreari emango zaie lehentasuna banakoen aurretik, horrelaxe lehenik curriculumeko sarbide-elementuak aldatuko dira eta behar izanez gero, curriculumeko nahitaezko elementuetan aldaketak egingo dira. Jarraian, ematen diren egokitzapenei erreparatuko diegu:

- Egokitzapenak sarbide-elementuetan: Curriculumeko sarbide-elementuetan egiten ditugun doikuntzei erreferentzia egiten die curriculumaren garapena ahalbidetuz.

Hezkuntza-sistemaren ohiko baliabideak erabiltzea eragozten duten egoerek (ikusmen, motore, entzumen arlokoak,...) sortarazten dituzte curriculumean sarbiderako egokitzapenak.

2. Taula. Egokitzapenak sarbide-elementuetan (Marrodán eta Balebona, 2012, 39)

Egokitzapenak sarbide-elementuetan	
Egokitzapenak espazioan	Eskolako sarbidea erraztea (eraikuntza oztopoak kentzea), soinu-aparatuak jarri, irakaskuntza bermatuko duen argiztapena eta ikasleen mugikortasuna eta autonomia erraztea.
Materialen egokitzapenak	altzariak, musika-tresnak, materialak eta ekipamendu espezifikokoak edo lekualdaketak egiteko laguntza teknikoak, ikusmen edo entzumena erraztuko duten materialak (ukimenezko arberlak, Braille materialak,...).
Komunikazio kodeen egokitzapenak	Sistema alternatiboak edota komunikazio handigarriak.
Baliabide pertsonalak	Fisioterapeuta eta beste profesionalen laguntzaz baliatzea.

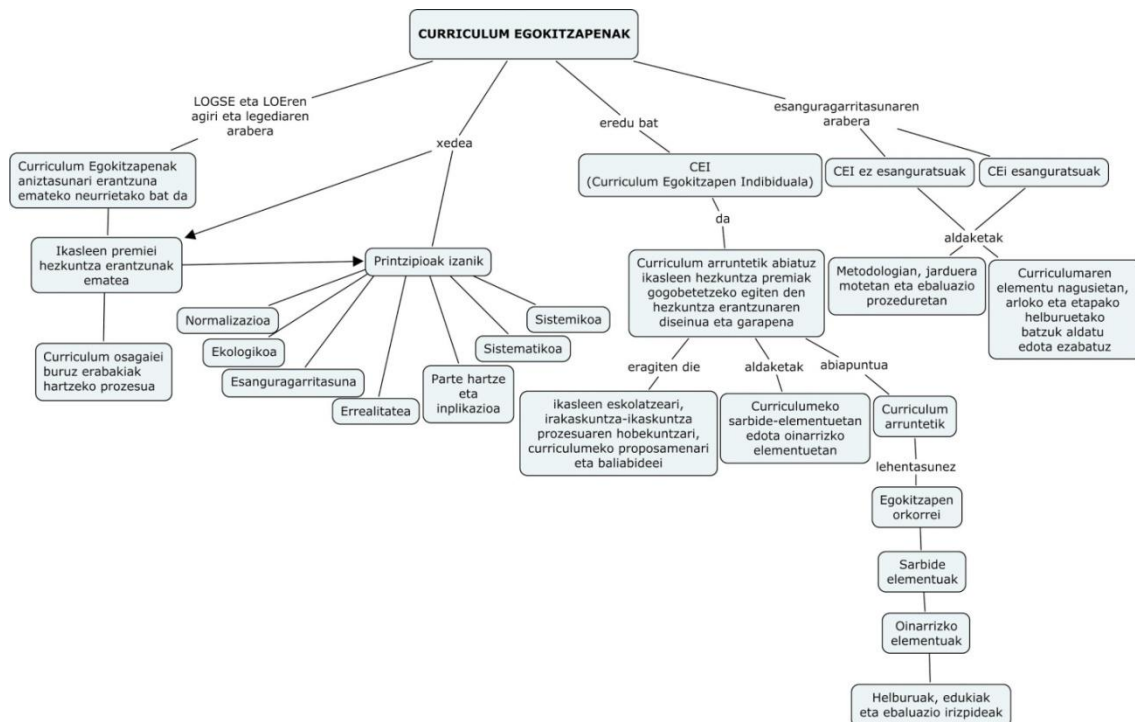
- Curriculum Egokitzapen Indibidual ez esanguratsuak: Jarduera motetan, metodologian eta ebaluazio prozeduretan egiten dira aldaketak. Bi urte baino gutxiagoko atzerapenari aurre egiteko egokitzapenak dira.
- Curriculum Egokitzapen Indibidual esanguratsuak: beraien bidez, eta beti ikaslearen hezkuntza premien arabera, aldaketa garrantzitsuak ezartzen dira curriculumaren elementu nagusietan, arloko edo etapako helburuetako batzuk aldatu edo eta ezabatuz.

Kasu batzuetan aurreko zikloko erreferentziazko helburuak edo edukiak hartzen dira kontutan. Beste kasu batzuetan, berriz, ikaslearen hezkuntza premiak direla eta, egoera larriagoa denean, ikasleak beren hezkuntza-prozesuan eta norberaren autonomiaren eremuan, komunikazioan, gizarteratzearen eremuan ... oinarritzotzat jotzen diren gaitasunen garapen egokia lor dezatela bilatu beharko da.

Curriculum-egokitzapen esanguratsuek, onetsiak izateko, ondoko prozedura jarraituko dute:

- 1) Tutoreak, irakaslegoak (ikaslearen erreferentzia-taldeko irakasleak, kontsulta-irakaslea, irakasle laguntzailea eta ikasketa-burua) eta Pedagogi Aholkularitzategiko Talde Profesionalanitzak eginiko ebaluazioa oinarritzat hartuz, azken honen aholkularitzaz, beharrezkoak diren curriculumaren aldakuntzak definitzen ditu, gutxienez diseinatutako planarekiko ikaslearen aitaren, amaren edo legezko arduradunaren adostasuna barne hartuz.
- 2) Ikastetxearen Zuzendariak Curriculum-egokitzapenaren proposamena P.A.T.era igorriko du.
- 3) Talde Profesionalanitzak informe bat burutuko du, bertan egindako egokitzapenarekiko adostasuna jasoarazi, edo aldatu beharreko alderdiak proposatu, ardatz diagnostikoak eskaini eta hezkuntza-behar berezien sintesia egin, eta halaber beharrezkotzat jotzen dituen baliabide material eta/edo pertsonalak proposatuko dituelarik.
- 4) P.A.T.eko Zuzendariak curriculum -egokitzapenaren kopia, T.P.A.ren infromearekin, Ikastetxea kokatua dagoen Mugapeko Hezkuntzako Ikuskaritza Teknikora igorriko du.
- 5) Ikuskaritzak Curriculum-egokitzapena ontzat ematen duen txostena burutuko du, edo aldatu beharreko alderdiak adieraziko ditu.

6) Hezkuntzako Ikuskaritza Teknikoak espedientea Pedagogi Berrikuntzarako Zuzendaritzara igorriko du, honek behin-betiko onetsiko duelarik, onesten ez bada aldatu beharreko elementuak zehaztuz. Eskaera Mugapeko Hezkuntzako Ikuskaritza Teknikora iritsi eta 30 egun naturaletan Ikastetxeak erantzunik jaso ez badu, Curriculum-egokitzapena onartutzat emango da.

19. Irudia. Curriculum Egokitzapenak

3. LANAREN GARAPENA: EGILEAREN PROPOSAMENA ETA ARRAZOIZKO PLANTEAMENDUA

Hezkuntzan “kalitate” kontzeptua oso poliedrikoa eta konplexua dela esan ohi da. Izan ere kontzeptu honek adierazten digunari buruzko adostasuna lortzea benetan zaila da. González Galánek (2004) dioenez, enpirikoki balioetsi daitekeen eredu teoriko batean oinarritu daitezkeen hainbat indikatzaileen bitartez ikastetxeen kalitatea neur daitekeelako hipotesitik abiatzen gara. Ikastetxeen ebaluazio egokia burutzeko gakoa honakoa da: ebaluazioan eskuartu dezaketen aldagaien kantitatea eta zein aldagai erabili behar ditugun zehaztea. Horretarako, hezkuntzan lan egiteko sistema berrikusi eta ebaluatuko da eta beharrezkoak diren dokumentuak abian jarriko dira. Nolanahi ere, kalitate sistemaz hitz egiterakoan, planteatzen diren protokoloak praktikan jarri beharko dira hobekuntza ikus ahal izateko.

Aniztasunari erantzutea hezkuntza sistemaren eta bereziki, ikastetxeen erronka handienetarikoa bat da, hezkuntzaren esku-hartzea ikasleen benetako beharrei egokitu behar zaielako, kalitatezko hezkuntza ziurtatzearen. Guzti horrek ikastetxeei eta irakasleei eskatzen die egindako lanaren gainean gogoeta sakon egitea eta lan profesional duin eta ahaleginez betea egitea. Horretarako aniztasunari erantzuteko protokolo bat egotea ezinbestekoa da, irakasleek ikasleen gabeziak igartzen duen momentutik zer egin behar duten jakiteko ezagutza emateaz gain, ikastetxeko koordinazioa bultzatuko du. Maisu-maistren lana ongi egin ez geroz, ikasleen aurrera pausoak garrantzitsuak izango dira eta familiek ere lorpenak izango dituzte.

3.1. Curriculum Egokitzapen Indibidualen diseinua

Terminologia normalizatzailea izango litzateke lehen pausoa, beraz, ez du “ikasle atzeratu”, “balio-urritu”, “hezkuntza berezia” behar duena eta horrelako terminoek dakarten gutxiespen-zamarik; ondoren ikaslearen parte hartzea eta ikaskuntza bermatzeko Curriculum Egokitzapen Indibiduala egitea erabakitzen bada, Berariazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleen ezaugarrietara moldatuz egingen da egokitzapena. Edo beste modu batez esanda, hezkuntza-premia bereziak dituzten gazteei eman beharreko hezkuntza-erantzunak aldaketa batzuk behar izaten ditu sarritan talde

arruntaren nahiz zereginen ikaskuntzarako ikasgelako taldearen programazioarekin alderatuta.

Aldaketa horiek curriculumeko elementu guztiei dagozkie, hala nola, helburuei, edukiei, jardueri, metodologiari, antolamenduari edo ebaluazioari. Aipatutako elementu bakar bat edo guztiak aldatuta ere, ikastetxeko profesionalek hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen curriculuma zehaztu beharko dute. Lehenik eta behin, curriculumeko sarrera elementuak aldatuko ditugu eta ondoren, behar izanez gero, curriculumeko oinarrizko elementuak aldatuko dira; baina helburuak, edukiak eta ebaluazio irizpideak aldatu beharreko azken elementuak izanen dira. Jarraian nik proposatzen dudana Curriculum Egokitzapen Indibidualean (CEI) aldatu beharreko elementuak segida edo hurrenkera honetan azaltzen dira, CEIan alderdi ugari kontutan hartuko ditut, hala nola, ingurunearen eragina, aniztasuna erantzuteko neurriak, besteak beste.

Jarraian egokitzapenak edota moldaketak egiteko momentuan, orain arte aipatutakoaz gain, ondorengo alderdiak kontutan edukitzea eta aintzat hartzea iruditzen zait:

- Ikastetxeari dagokionez, ikasleei sor litezkeen arkitektura oztupoak kentzea edo ezabatzea; horretarako igogailuak ezartzea komenigarria izango litzateke, maldak jarri, komun egokituak eduki, gurpildun aulkiak sartzeko moduko ateak edukitzea .
- Lan-metodologiari erreparatuz gero, Haur Hezkuntzan txokoka edota guneka antolatuko dira horrela, haurrek ikasteko beharrezkoak dituzten estrategiak garatzen lagunduko diegu, nork bere ikaskuntza eraikitzeko. Modu honetan, haurrek objektu eta espazioekin esperimentatzeko aukera dute eta, era berean, erabaki dezakete noiz, non eta norekin jolastu. Lehen Hezkuntzan berriz, pentazitate proiektua martxan jarriko dute. Hezkuntza eredu honek bost eremu bereizten ditu pertsonaren baitan: adimena, gorputza, emozioak, identitatea eta gizartea. Lehenik eta behin, sistema sozialak kanpotik inposaturiko estereotipoak zalantzan jarriko dira, identitate pertsonalak garatzeko bidea zabaltzen du. Bigarrenik, ikasketa autonomo eta funtzionala du abiapuntu, eguneroko bizitzari lotua eta pertsona bakoitzaren jakituri,

maitasun eta botere ahalmenak onartzen ditu. Hirugarrenik, inteligentzia globala garatzen laguntzen du, pentsaera, sentimendu eta ekintzen arteko koherentziari esker. Laugarrenik, berdintasunean eta ekitatean oinarrituriko harremanak eratzen ditu elkarbizitzaren autorregulazio eta kudeaketaren bitartez. Genero femenino eta maskulinoaren barneraketak sortzen dituen bazterkeriak gainditzen ditu, estereotipo kulturalak, sozialak, ezaugarri fisiko edo psikikoagatikoak, aukera sexuala dela eta dauden estereotipoak... ere bai. Eta azkenik, pertsona bakoitza adimena, gorputza, emozioak, esentzia eta esparru sozialak osatzen dutenez eta esparru guztiak elkarrekin harremanetan daudenez, eredu hau saiatzeko da esparru bakoitzeko oinarritzko gaitasunen garapenean, horrela, pertsona orok bere haziera integrala eta bere bizitza proiektu pertsonala armonia, erresposabilitate eta konpromiso pertsonal zein sozialaren bitartez eratuko duelarik.

- Baliabideei dagokionez, gaur egungo teknologi berriei esker ikasleen ikaskuntza bermatu daitezke eta aldi berean, irakasleen sormena erabiliz ikasleari egokitutako materiala eraiki dezake. Adibide gisa har genezake “Ikasys proiektua”; tipologia zabaleko aktibitate didaktikoen bidez ikasleak oinarritzko konpetentziak lortzeko behar dituen baliabideak garatzeko balio duen hezkuntza ikerketa alorreko sistema berriztatzailea da. Ikasys proiektua, norberak ordenagailu bidez ikasteko sistema da eta tresna informatikoak (hardware), aplikazio informatikoak (software) eta, estrategia curricularrak (edukiak) uztartzen dituen multzoa da. Trebatzeko, memorizatzeko eta nork berea egiteko zeregina ditu.
- Egokitzapenak egiteko pausuen ordena errespetatzea guztiz garrantzitsua da. Hots, ebaluatzeko prozedurak, metodologia, jarduerak, edukiak, helburuak eta ebaluazio irizpideak.
- Ikaskuntza indibidualizatua eta pertsonalizatua. Ikasle bakoitzak bere eritmo eta ikasteko modua duenez, irakasleak jarriko dizkio behar diren neurriak.
- Curriculum Egokitzapen Indibidualak jartzen duen guztia beteko da, ezarritako guztia praktikara eramanez.

Ondoren, nik proposatutako CEIaren dokumentu-agiri bat islatzen dut. Dokumentu hau osa ahal izateko Calvo eta Martínez (1999); Iza (2012), Marrodán eta Balebona (2012) eta Trebol (2011, 2013) erreferentziei esker lortu dut.

CURRICULUM-EGOKITZAPEN INDIBIDUALA**I. IKASLEAREN DATU PERTSONALAK.**

IZEN ABIZENAK:

Jaioteguna:

CEI egite-data:

Helbidea:

Herria:

Telefono zenbakia/k:

Eskolatzea:

Erreferentzi Curriculumuma:

Zikloa:

Maila:

Taldea:

Ikastetxe edo Zentroa: Kodea:

Ikastetxe edo Zentroko helbidea:

Ikastetxe edo Zentroko herria:

Ikastetxe edo Zentroko telefono zenbakia/k:

Parte hartu duten profesionala/k eta Curriculumuma egokitu dutenak:

-Tutorea

-Orientatzailea

-Laguntza maisu-maistra

-PT irakaslea

-Entzumen eta Lengoiako maisu-maistra

-Hizkuntza irakaslea

-Aholkulariak

-Logopedak

-PATak

IKASLEAREN ETA TESTUINGURUAREN HASIERAKO EBALUAZIOA**HASIERAKO EBALUAZIOA-IKASLEARI BURUZKO INFORMAZIOA****AURREZ IZANDAKO ESKOLATZEA**

- *Aurretik zein ikastetxetan egon den
- *Egin dituen kurtsoak
- *Izan dituen laguntzak
- *Egin diren curriculum-egokitzapenak

HISTORIA PERTSONALA ETA SOZIALA

- *Datu mediko garrantzitsuak
- *Mintzamenaren garapena
- *Mugimenduaren garapena
- *Autonomia eta gizarte-garapena
- *Garapen intelektuala eta emozionala

CURRICULUM-ARLOAK DIRELA ETA, DUEN GAITASUN-MAILA**Arloa edo esperientzi eremua:****Erreferentzi zikloa:****ONDOKO EDUKIN-MULTZOEI DAGOKIENEZ**
(Prozedurazkoak, jarrerazkoak, kontzeptuzkoak)**HONAKOAK EGITEKO GAI DA**

<u>NOLA IKASTEN DUEN</u>	<u>NOLAKO HARREMANAK DITUEN</u>	<u>IKASKUNTZAREN AURREAN DITUEN JARRERAK</u>
<p>*Zein estrategia erabiltzen duen</p> <p>*Nola biltzen eta prozesatzen duen ematen diogun informazioa</p> <p>*Zer denbora eman dezakeen lan bat burutzen</p> <p>*Zer baldintzapean ikasten duen hobeto eta zer nolako laguntzekin</p> <p>*...</p>	<p>*Ikasleak irakaslearekin dituen harremanak</p> <p>*Ikasleak beste helduekin dituen harremanak</p> <p>*Ikasleak gelako kideekin dituen harremanak</p> <p>*Ikasleak gainontzeko haurrekin dituen harremanak</p>	<p>*Zein egoeratan dagoen gustora eta noiz lan egiten duen hobeto</p> <p>*Zer atsegin duen gehien eta zein egiten duen segurtasun handiagoz</p> <p>*Zeintzuk diren gehien animatzen duten sariak edo emaitzak</p> <p>*...</p>

CURRICULUM-ARLOAK DIRELA ETA, DUEN GAITASUN-MAILA

Arloa edo esperientzi eremua:

Erreferentzi zikloa:

<u>ONDOKO EDUKIN-MULTZOEI DAGOKENEZ (Prozedurazkoak, jarrerazkoak, kontzeptuzkoak)</u>	<u>HONAKOAK EGITEKO GAI DA</u>	<u>ZAILTASUNAK EDO BEHARREZKO LAGUNTZAK</u>

HASIERAKO EBALUAZIOA-HURBILEKO TESTUINGURUARI BURUZKO INFORMAZIOA

<u>NOLA IRAKASTEN ZAION</u>	<u>ZIKLO/MAILA/GELAREN FUNTZIONAMENDUA</u>	<u>IKASGELAKO GIROA</u>
<p>*Nola motibatzen zaion</p> <p>*Zer material-mota erabiltzen den</p> <p>*Nola lantzen den: banaka ala taldeka</p> <p>*Zer nolako laguntzak erabiltzen diren</p> <p>*Proposatzen diren jarduera-mota</p> <p>*Ze material erabiltzen diren</p> <p>*Nola egituratzen diren denbora eta espazioa</p> <p>*Ze estrategia erabiltzen diren</p> <p>*...</p>	<p>*Denbora-espazioen antolaketa</p> <p>*Ikasle-taldeak</p> <p>*Lan-metodologiak</p> <p>*Plangintza eta ebaluazio sistemak</p> <p>*Irakasleen antolaketa eta koordinazioa</p> <p>*Baliabide materialak eta horien antolaketa</p> <p>*...</p>	<p>*Nolakoa den irakaslearen eta ikasleen arteko elkarreragina (zer norabidetan gertatzen den komunikazioa/Irakasleak taldearekiko dituen jarrerak)</p> <p>*Nolakoa den ikasleen arteko elkarreragina (harreman-mota: erasokorra, lehiakorra, lankidetzazkoa, axolagabekeriazkoa, konfidantzazkoa/gelako eztabaidetan zenbateraino parte hartzen duten ikasleek/gelako arazoak nola konpontzen diren)</p> <p>*Ikasgelako giro orokorra (ikasgelako lanen aurrean duten jarrera: positiboa, axolagabekeriazkoa, aktiboa, parte hartzeko joera/Nolakoa den lan-giroa: zurruna, erlajatua, beldurrezkoa, atsegingarria/ Zenbateraino parte hartzen duten eta gelako arauak zenbateraino onartzen dituzten</p> <p>*...</p>

HASIERAKO EBALUAZIOA-FAMILIARI BURUZKO DATU GARRANTZITSUAK**FAMILIARI BURUZKO DATU GARRANTZITSUAK**

Familiak zenbateraino parte hartzen duen
emearen hezkuntza eta zaintzan
Familiaren baliabide ekonomikoak
Familia komunitatean zenbateraino
integratzen den
Gurasoen jarrerak eta igurikapenak
...

*Familiak eskolarekin duen harreman-mota
eta kolaborazio-maila
*Familiak erabiltzen dituen komunitatearen
baliabideak
*Ikasleak familiako kide desberdinekin duen
harremana
*...

HASIERAKO EBALUAZIOA-TESTUINGURU ZABALARI BURUZKO INFORMAZIOA
IKASTETXEKO ANTOLAKETA ETA GIROA

- *Espazio-denboraren antolaketa/ Irakasle-irakasleen antolaketa
- *Laguntzako zerbitzuen antolaketa/ Baliabide materialak eta horien antolaketa
- *Metodologi modalitate nagusiak/ Plangintza eta ebaluazio sistemak
- *Irakasleen arteko kolaborazio-maila/ Irakasleen arteko harreman-mota
- *Irakaslegoaren koordinazioa/ Komunikazio-maila
- *Ikastetxearen Hezkuntza Proiektua dela eta, irakaslegoaren inplikazio-maila
- *Giza baliabideen eta baliabide materialen bikaintze-maila
- *Ikasleek ikastetxearen funtzionamenduan duten parte hartze maila

GIZARTE-INGURUNEA

- *Auzo edo herriaren egoera sozioekonomikoa
- *Azpiegitura eta ekipamenduen zuzkidura
- *Zonaren hezkuntza baliabideak (PAT, aholkulariak eta bestelako zerbitzuak,...)
- *Gizarte-baliabideak
- *Osasun-zerbitzuak
- *Gizarte eta kultur zerbitzuak

HEZKUNTZA PREMIA BEREZIAK**IKASLEAREN HEZKUNTZA PREMIA BEREZIAK**

.....rekin zerikusia duten
hezkuntza premia bereziak

.....rekin zerikusia duten
hezkuntza premiak

.....rekin zerikusia duten hezkuntza
premia bereziak

HARTU BEHARREKO ERABAKIAK

(Kontuan izan beharreko alderdiak edo eta sartu beharreko aldaketak)

<u>ZIKLO/MAILA/GELARI DAGOKIONEZ</u>	<u>IKASLEARI DAGOKIONEZ</u>	<u>IKASTETXEARI DAGOKIONEZ</u>
<ul style="list-style-type: none"> *Espazio-denboraren antolaketan *Ikasle-taldeetan *Lan-metodologietan *Plangintza eta ebaluazio sistemetan *Irakaslegoaren antolaketa eta koordinazioan *Baliabide materialetan eta horien antolaketan *Helburu eta edukietan 	<ul style="list-style-type: none"> *Irakasteko erabiltzen diren estrategietan *Haurrarekin lan egiteko moduan (banaka nahiz taldean) *Haurrari emandako laguntzetan *Erabiltzen diren materialetan *Proposatzen zaizkion jardueretan *Irakaslearekin burutzen den lan-ordutegian *Motibatzeke erabiltzen diren moduetan *Helburu eta edukietan 	<ul style="list-style-type: none"> *Baliabide material eta pertsonalen antolaketan *Laguntzako zerbitzuen antolaketan *Metodologiari dagokion alderdietan *Plangintza eta ebaluazio sistemetan *Irakasleen koordinazio-sistemetan *Helburu eta edukietan

3.2. Pedagogia Terapeutikoko irakasleen protokoloa

Creenak dionari jarraituz, ezgaitasunei edo portaeraren nahaste larriei loturiko hezkuntza premia bereziak dituzten ikasle batzuek baino ez dute behar izanen pedagogia terapeutikoan espezializaturiko langileen laguntza, ikasle horiek, batetik, beharko dituztelako curriculum egokitzapen esanguratsuak edo oso esanguratsuak, eta bestetik, beren eskola ibilbidean modu mailakatuan, antolamendu proposamen bereiztuagoak.

Hezkuntza premia berezi guztiek ez dute berariazko laguntza eskatzen. Ikasle batek behar duen laguntza, ezgaitasunaren edo nahastearen izaeraren edo graduaren arabera izanen da, baita curriculumera iristeko zailtasunaren arabera ere. Garrantzitsua da azpimarratzea Pedagogia Terapeutikoko irakaslearen lanak inola ere ordezkatu behar irakasle tutorearen erantzukizuna eta beste irakasle batzuen esku-hartzea, hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleen integrazio normalizatu eta inklusiboa ahalbidetzeko. “Berariazko Unitateen eta ikasgelen” kasuan baino ez du eginen Pedagogia Terapeutikoko irakasleak tutoretza edo tutorekidetza lana talde horiekin.

Pedagogia terapeutikoko espezialista Haur eta Lehen Hezkuntzako ikastetxeetako Hezkuntzarako Laguntza Unitateetako kide da, horiek baitira aniztasunari erantzuteko organo koordinatzaileak.

Laguntza protokoloa ezagutu behar dugu eta hauekin harreman sarea osatu. Horretarako Pedagogia Terapeutikoko irakasleek jarduteko irizpide orokorrak zeintzuk diren jakitea funtsezkoa da, guztion arteko elkarlan koordinatu on baten ondorioz gure eginbehar nagusietako era egokienean bete ahal izango dugu beharrak erantzunez.

Jarraian aipatzera goazen irizpideak Pedagogia Terapeutikoko irakasleek izango lirateke eta Marrodán eta Balebonak diotenari erreparatuz osatu dut:

- Pedagogia terapeutikoan espezializaturiko baliabideak baliabide ohikoen osagarri dira eta helburua dute hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleei laguntzea, ikasle horiek izan dezaten, ikastetxe arruntetan ikasteko eta bilakaera egokia izateko behar den laguntza espezializatu, eta aldi berean, etekina atera diezaioten inguru horren aberastasunari.
- Hezkuntza premia bereziak dituen ikaslearen bilakaera psikopedagogikotik eta orientatzaileak egindako curriculum eta antolamendu proposamenetik abiatutik,

tutoreak curriculuma egokitzeko dokumentua egingen du, Orientabide Departamendurekin eta Hezkuntzarako Laguntza Unitatearekin bat. Txosten psikopedagogikoa eta curriculuma egokitzeko dokumentua beharrezkoak dira zeinahi neurri berezi hartzeko edo espezialistek esku hartzeko.

- Hezkuntza premia bereziak dituen ikaslearendako proposaturiko esku-hartze espezializatuak Pedagogia Terapeutikoko irakasleak edo Entzumen Hizkuntzako irakasleek egingen dituzte, eta ikastetxeko orientatzaileek koordinatuko dituzte. Ahal den neurrian, ikasle batengan egindako esku-hartzeak profesional bakarrak egingen ditu (Entzumen eta Hizkuntza espezialistak edo Pedagogia Terapeutikokoak), bereziki beheko zikloetan.
- Ikastetxeko irakasle guztiei dagokie ikasleei egokituriko hezkuntza neurrietan inplikatzeko eta horietan parte hartzea, eta neurri arruntak aski ez direnean baino ez zaizkio lan horri gehituko hezkuntza premia berezietarako espezialistak.
- Pedagogia terapeutikoko irakasleak laguntza emanen die hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleei, horiek curriculumaren egokitzapen esanguratsuak edo oso esanguratsuak eskatzen dituztenean, bai ikasgelan bai ikasgelatik kanpo, eta ahal bada talde txikian, arrazoi pedagogikoez esaten baitute gizarte ikaskuntzak onura handiagoak ematen dituztela.
- Banakako esku-hartzea salbuespenez baino ez da egingen eta erabat beharrezkoa denean baino ez, ebaluazio psikopedagogikoan zehazturikoaren arabera eta horren ondoriozko curriculum proposamenaren arabera.
- Entzumen eta Hizkuntza irakasleen eta Pedagogia Terapeutikoko irakasleen lana, eta orientatzailearen ekarpenak, ikasle bakoitzarendako espediente bakarrean gordeko dira. Espediente horiek Hezkuntzarako Laguntza Unitatean edo Orientabide Departamentuan gordeko dira.
- Pedagogia terapeutikoko irakasleak esku hartuko du zentzumen ezgaitasuna edo mugitzeko ezgaitasuna duten ikasleen curriculum egokitzapenetan. Edonola ere, ikasle horiek irakasle arruntek aniztasunari erantzuteko hartutako neurriak jaso ahal izanen dituzte.
- Nahitaezkoa da espezialistek orientatzaileekin, tutoreekin eta dagokien irakasleekin duten koordinazioa bermatzea. Espezialistek horien lana lagundu egiten dute eta horren osagarri dira. Izan ere, hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleen

integrazioak, ikasleek behar dituzten hezkuntza esku-hartzeen integrazioa eskatzen baitu lehenago. Hezkuntzarako Laguntza Unitateak, Orientabide Departamentuak eta orientatzaileak koordinazio hori eman dadin zainduko dute.

- Ikasturtean zehar hezkuntza premia bereziak dituzten eta pedagogia terapeutikoko irakaslearen laguntza behar duten ikasle berrien eskolatzeak, eskatuko du Hezkuntzarako Laguntza Unitatean edo Orientabiderako Departamentuan egoeraren aurreikuspena eta azterketa egitea, laguntzak berrantolatzeke, eta baita ohiko baliabideekin eta baliabide bereziekin, ikasturtean zehar emanen diren kasu berriei laguntza eman ahal izateko.

Jarraian taulan proposatzen dudana Pedagogia Terapeutikoko irakaslearen protokoloa Trebol (2011) erreferentzia bibliografikoetan oinarritutakoa da.

3. Taula. Pedagogia Terapeutikoko irakaslearen protokoloa

Noiz / Arduraduna	Zer	Adierazleak
Kurtso hasierako Plangintza/ Orientazio Departamentua	Tutorea eta Orientazio Departamentuak plangintza prestatzen du. Aurreko ikasturteko informazioa jaso eta aztertuz. Kontsultatu teoria, Aniztasunaren Trataera antolatzeke.	Departamentuko bileraren akta erabakiak agertzen dira. Teoriaren bilduma.
Kurtso hasieran eta lana egiten hasi baino lehen/ Tutoreak.	Frogetarako familiaren baimena lortu (pertsonalki eskatu edo telefonoz, posta-e.)	Bidalitako mezuak.
Irailaren lehenengo aldian/ Tutorea eta Laguntzen	Ikaslearen maila curricularra aurrebaluatu. Horretarako ondorengoa egin daiteke: 1. Maila curricularra neurtzeko taulak pasa. 2. Aurreko kurtsoko ikaslearen notak (ebaluazio txostenak) aztertu (analizatu) eta gainditu ez dituen helburuak aukeratu... 3. Idatzirik egon daitezkeen txostenak jaso, irakurri eta aztertu.	Maila curricularra neurtzeko taulen bilduma.
1.go hilabetean Iraialaren 2.	Esku hartzearen proposamena... -Fitxa egokituak (Egokitapen curricularra)	Orientazio Departamentuaren

15koan/ Tutore eta Laguntzen arduraduna	-Esku hartzea nola antolatu daitekeen adibide bat ikusi.	esku-hartzearen txostena. Adibidearen eskola-praktika txostena. Fitxa egokituak eta bere azalpena.
1.go hilabetean Orientazio Departamendua	Laguntza sailen ordutegia	Ordutegi-taula.
Ebaluaketa bakoitzaren amaieran/ Tutorea eta Laguntzen arduraduna	Eginiko lanaren balorazio txostena/Helburuetan eta egokitutako unitateetan oinarrituz: Gela guztietan egin den esku-hartzearen balantzea jasotzen da eta Orientazio Departamenduko artxibategirako izango da. Bertan bilduko diren datuak ixilpekoak dira eta Orientazio Departamendua behar dituen txostenak idazteko, erabakiak hartzeko, e.a. erabiliko da.	Ebaluazio amaierako balantze-txostena. Noten txostenak, NOTAK.
Kurtso amaieran/ Orientazio Departamentua	Ikasturtean eginiko balantze-txosten orokorra idatziko da. Gela bakoitzean egin dena, nolako emaitza izan duen eta datorren ikasturteari begira egiten den aurrebalorazio edo aurreikuspena adieraziko da. Hau datorren ikasturtearen hasieran, protokoloa berriz martxan jartzen duen urratsa izango da; hau da, esku hartzearen plangintza abiatuko duen idatzia izango da.	Kurtso amaierako balantze-txosten orokorra.

Ondoren, *Pedagogia Terapeutikoko irakasleen betebeharre* erreparatuko diogu, CREENAK dionari aipu eginez:

Pedagogia terapeutikoko irakaslea hezkuntza berezian espezializaturiko maisu-maistra dira. Bere helburu nagusia ezgaitasunari loturiko hezkuntza premiak bereziak dituzten ikasleen integrazioa sustatzea, laguntza zuzenaren bidez, curriculumera iristeko egokituriko materialak egin eta eskaintzearen bidez eta ikasle horiei arreta ematen dieten irakasleekin koordinatzearen bidez.

3.2.1. Pedagogia Terapeutikoko Irakasleen eginkizunak

Pedagogia Terapeutiko irakasleek ondoko eginkizunen ardura dute:

- Beharrizan bereziak dituzten ikasleei laguntzea, banan-banan edo talde txikietan, ohiko ikasgelan edo laguntzakoan, curriculum egokitutako edo banakako lan-planetako gaiak lantzeko.
- Tutore, aholkulari, orientatzaile eta talde multiprofesionalarekin batera lan egitea, eskatzen zaion bakoitzean, beharrizan bereziak dituzten ikasleen curriculum-balorazioa egiteko.
- Behar balitz, aholkulari edo orientatzaile eta tutorearekin batera beharrizan bereziak dituzten ikasleen banakako curriculum-egokitzapenak egin eta garatzea, eta horien ikasmaterialak sortzea.
- Beharrizan bereziak dituzten ikasleen familien eta tutorearen arteko harremanetan laguntzea.

Entzumen eta mintzamen irakaslearen eginkizuna:

- Tutore eta aholkulari edo orientatzailearekin batera, ikasleen mintzameneko arazoak aurkitzea.
- Talde multiprofesionalarekin lan egitea, entzun eta mintzatzeko zailtasunak dituzten ikasleen diagnostiko psikopedagogiko bereizia egiteko.
- Irakasle, logopeda eta talde multiprofesionalarekin ados jartzea, entzun eta mintzatzeko zailtasunak dituzten ikasleen ebaluazioa egiteko eta dagokien hezkuntza-plana sortu eta ikuskatzeko.
- Talde multiprofesionalarekin batera, curriculum-egokitzeko irizpideak erabakitzea.
- Irizpide horien arabera, mintzamina zuzentzeko programa sortu, landu eta martxan jartzea, egoerarik larriena duten ikasleei lehentasuna emanaz.
- Tutorearekin batera, ikasturtean zehar ikasle guztiendako ezarritako ebaluazio jarraituak egitea, dagokion curriculum-egokitzapenean proposaturiko helburuekin, edukiekin, eta gaitasunarekin bat. Ikasturte bakoitza bukatzean, bien artean idatziko dituzte azken txostena eta erdietsitako emaitzak. Datu hauek Hezkuntzarako Laguntza Unitatearen baitan edo Orientabide Departamentuaren baitan balioetsiko ditu orientatzaileak, eta hala behar denean, CREENAko berariazko taldeek, kasu bakoitzean,

normalizazio eta integrazio handiagoa erdiesteko neurriak proposatzeko eta heldu den ikasturterako proposamena egiteko.

-CREENAko berariazko taldeekin elkarlanean aritzea, orientatzaileekin bat, hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleen hezkuntza balioespena eta horiendako laguntza eskatzen duten jarduera orotan.

-Hezkuntza Departamentuak agintzen dizkion eginkizunak, bere eskuduntzen eremukoak.

3.3. Aniztasunari erantzungo dion hezkuntzako esku-hartze protokoloa

Jarraian proposatzen dudan aniztasunari erantzuteko protokoloa Marrodán eta Balebona (2012); Calvo eta Martínez (1999); Eusko Jaurjaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia (1996) erreferentzia bibliografikoetan oinarrituz eraiki dut.

Ondoren aipatuko ditudan eguneroko hezkuntza-jarduera osatzen duten hainbat arazoei nola esku-hartu eta irakasleen jarduerari buruzko jarraipide batzuk eskaintzea dute helburu. Zentzu horretan, ikasle guztien ikaskuntza-prozesuetan aurrerapen txiki eta etengabeak ahalbidetzea espero dut.

3.3.1. Irakaslearen zeregina

Irakaskuntza-ikaskuntza prozesuan bitartekari gisa aritu ez ezik, prozesu hori bideratzen du irakasleak

-Ikasleei euren ikaskuntzaren protagonista izaten laguntzen die: Ikastea nahi duguna eta alde zuzenetik dakitena lotzea partaidetza bultzatzeko tresna guztiz eraginkorra da. Jolasak, ustekabeak, txokoak, proiektuak lantzeko orduan parte hartzea bultzatzea, lortu nahi dena jakinaraztea, e.a. motibatzaileak eta hezkuntza-jardunean gogo biziagoz parte hartzeko estrategia interesgarriak izan daitezke.

-Laguntza pertsonalizatua eskaintzen die: Irakasleak ahalik eta laguntza indibidualizatuena eskaintzen saiatu behar du, hori dela eta, burutuko duen esku-hartzeak ikasle bakoitzak dituen eragozpenen araberakoa izan behar du. Bi gauza indartu behar dira: irakasle-ikasleen arteko elkarreraginak eta ikasleen artekoak.

-Programazioaren malgutasuna: Guztiek ikaskuntza-prozesuan indar handiagoz parte hartzeko tresnarik egokiena, programa malgu, egokigarri eta posibilista, ikasleen proposamenak, interesak eta premiak biltzen dituen programazioa izango da.

Inklusioaren ikuspegitik banakako curriculum egokitzapenerako teknika psikologikoak

-Giro egokia sortzen du: Elkarri ezagutzea, konfiantza, besteak onartzea, elkarriketa eta lankidetzat giro egoki eta lasaia sortzen duten osagaiak dira. Irakasleak jarrera eta jokabide guzti horiek bultzatu behar ditu, ikasgelako dinamikan txertatzeko eta autoestimua eta gainontzekoekiko errespetua indartzeko.

-Ikaskuntza-prozesuari buruzko informazioa eman behar die ikasleei: Ikasleak euren aurrerapen eta eragozpen berri izan dezaten, eta prozesu hori berriz bideratzeko modu izan dezaten, ondorengo bultzatu beharko ditu irakasleak: komunikazio jario eta irekia, aurrera bultzatuko dien komunikazio motibatzaile eta posibilista, eta akatsak zuzendu eta aurrera egiteko modua emango duten jarraibide garbiak nahiz iradokizunak ekarriko dituen komunikazio argigarria.

-Irakaslea irakasle-talde bateko kide da: Irakaslea bere jardunaren protagonista bihurtzen da, jardun hori bi alderdi desberdinetatik abiatuz: *kolektiboa: ICP egin behar duen taldearen kide gisa eta *indibiduala: bera izango baita, taldeak hartutako erabakietatik abiatuz, programa orokor hori bere gelaren errealitateara egokituko duena.

3.3.2. Ikuskera orohartzailea

Ikuskera orohartzaile izenekoek ikasleentzat interesgarriak, esanguratsuak eta funtzionalak diren gai, arazo eta egoeren inguruan antolatzea edukiak. Ikuspuntu horretatik begiratuta, talde-gelan aurki daitezkeen hezkuntza-premia guztiei erantzuteko aukera ugari ematen dute. Ondoren lanerako metodoak aipatuko ditugu:

-Interesguneak: Edukiak ikasleen berezko premien inguruan egituratzean datza. Ardatz gisa programazio jakin bat har dezakegu baina zenbaitetan, programan sartu ez ditugun edukiei heltzeko, bestelako metodo osagarri batzuk erabili beharko ditugu nahitaez.

-Topikoak: Topikoen bidez ikasleen hurbileko errealitatean jasotako gertakariekin lotutako edukiak lantzen dira. Eduki horiek oinarri gisa hartuta unitate didaktiko bat sortu daiteke.

-Lanerako proiektuak: Ikasleei planteaturiko problema baten inguruan edukiak egituratzea, horrela, partaidetza sustatuz, bai planifikazio-aldian baita jarduerak burutzeko unean ere.

3.3.3. Irakaskuntza-ikaskuntza jarduerak

-Ikasten gozatzeko modua eman behar dute. Jolasak baliabide ezin hobeak gerta daitezke eduki mota ezberdinak lantzeko.

-Ikaskuntzak testuinguru funtzionaletan burutzeko modua eman behar dute, esanahiak hobeto eskuratzen baitira; eta praktikaren eta esperimendazioaren bitartez hobeto eskuratzen dituzte.

-Era malguan antolatu behar dira espazio-denborak. Ikasleek lan egiteko eta ikasteko duten erritmoari egokitu behar zaizkio.

-Ikasleen alde aurretiko ezagutzen oreka-eza eragin behar dute, hausnarketaren, ikerketaren edota esperimendazioaren bidez ezagutzazko eskemak berriz ere egituratu ahal izateko.

-Kontzeptuzko, prozedurazko eta jarrerazko edukiak jorrazteko modua eman behar dute, ikasleek gaitasun guztiak garatuko dituztela bermatzeko.

-Irakasle-taldeak errefortzurako edo zabalkuntzarako jarduerak aurreikusi behar ditu, ikasleen hezkuntza-premiei hobe erantzuteko eta ikasleei ikaskuntzan aurrera egiteko bultzada bat emateko asmoz.

3.3.4. Lankidetzazko ikaskuntza

Lankidetzan arituz gero, taldeko kide guztiek eginkizun bat hartzen dute, eginkizun gori burutzen laguntzen dute eta guztiei dagozkie bertatik etorritako merituak.

Lankidetzazko ikaskuntzak ikasleen arteko elkarreragin ugari ahalbidetzen ditu, zenbait ekintza edo egoera zehatz norbere buruaren aurrean eta besteen aurrean justifikatu behar dutelarik ikasleek.

Estrategi honekin, motibazioa areagotzen da (segurtasuna izatea, gozatzea, kontrola dezaketen zerbait sentitzen dute).

Partaideen afektu eta sentimenduei ere eragiten die lankidetzan aritzeak, talde bateko kide diren sentimendua areagotzen zaie, segurtasuna, indarra eta autoestimua ematen die.

3.3.5. Kideen arteko ikaskuntza

Gaur egun ikuspegi konstruktibista oinarri dugu kideen arteko harremanak, ikasleek euren ezagutza eratzeko prozesu gisa ulertzen dugu ikaskuntza, eta prozesu horretan guztiz ezinbestekoak dira elkarreraginak, bai irakasle-ikasleen artekoak eta baita kideen artekoak ere.

Askotan, ikasleen arteko elkarreraginetan, batek bestearen ekintzak edo adimen-prozesuak gidatzen dituen azalpen nahiz adibideak ematen ditu, ikaskuntza esanguratsuak ahalbidetuz. Izan ere, ikasle horrek hezkuntza-prozesuaren bitartekari eginkizuna hartzen du bere gain.

3.3.6. Ikasgelaren antolamendua

-Taldeak: Talde heterogeneoak egokiagoak izan ohi dira hezkuntza-premiak dituzten ikasleek elkarreraginak izan eta bertan parte har dezaten. Baina zenbait kasutan, talde homogeneoak egitea komenigarriagoa da, denbora-epe jakin batean behintzat, irakasle-taldearen zuzeneko esku-hartzea ezinbestekoa den edukiak ikasi ahal izateko, adibidez.

Talde-gela erreferente izango da ikaslearentzat. Zenbaitetan bakarka lan egitea komeni da, ikasle bakoitzak ikasteko duen erritmoari eta estiloari egokitzeko bidea ematen baitio. Bestetan, talde txikian lan egitea komeni da, prozedurazko eta jarrerazko edukiekin zerikusia duten jarduerak lantzeko. Azkenik, talde handian lan egitea ere komeni da, gaiak aurkezteko, eztabaidak egiteko, motibazioa areagotzeko, ...

-Espazioak: Espazioa eta altzariak banatzeko orduan, partaide izateko eta erantzukizunak bere gain hartzeko aukerak emango dizkio ikasleari, ikasgela bere ere badela sentitzeko bidea emango diolarik.

Aniztasunari erantzun nahi izanez gero, ikasgelan modu malguan banatu behar dira espazioak, zenbaitetan guztiak pertsona bati begira egoteko, bestetan taldean lan egiteko edo, talde txikiko lanak eta bakarkako lanak etabar burutu ahal izateko moduan.

-Denborak: Denborak egokitu beharko ditugu, kontutan hartu beharko ditugu:

Ikasleei euren denbora autonomia nahikoaz antolatzeko aukera eman behar diegu.
 Ikasleei zereginak hasi eta bukatzeko modua emango dieten antolamenduetan pentsatu behar ditugu.
 *Taldea batean esku hartzen duten profesionalen

koordinatuta egon behar dutela, aprobetxamendu hobea ahalbidetuko duten antolamendurako bideak bilatzeko.

-Baliabideak: Zenbait kasutan material arruntak moldatu beharko ditugu edo ikasleen hezkuntza-premien araberako materialak sortu. Egokitzapen horietariko asko ikastetxean bertan egin daitezke, talde pedagogikoa osatzen duten kideen laguntzaz eta horien erantzukizunpean.

4. IKASTETXEAN DUEN ERAGIN SOZIALA, PSIKOLOGIKOA ETA PEDAGOGIKOA

4.1. Alderdi teorikoa

Teknika psikologikoak Curriculum Egokitzapen Indibidualetan duen eragin soziala, psikologikoa eta pedagogikoa zein den islatzeari ekingo diogu.

Eragin sozialari dagokionez, lehenik eta behin, Berariazko Hezkuntza Premiei buruz hitz egiteak duen garrantziaz ohartu gara. Alde batetik, gure gaur egungo errealitatea gizartean eta ikastetxeetan, aniztasunaren aldeko errespetua eta pertsonen arteko heterogeneotasuna bermatzen dituzten aldeko apustua egiten ari garelako. Horrela, hezkuntza-inklusioak eta aniztasunarekiko arretak garrantzi nabaria hartzen baitute dokumentu-mailan, bibliografia-mailan, eta bestetik, ildo honetatik, hezkuntza-behar bereziak dituzten ikasleei eta ikasleen aniztasunari hezkuntza-erantzun egokia eman ahal izateko.

Eskolan Premia Bereziak dituzten ikasleekin esku hartzeko garaian, profesionalak teknikak erabiltzearen ondorioz, ikasle horien autoestimua, interesak eta motibazioa indartzen dira horrela haien kideekin izan ditzaketen desberdintasunak edo arazoak gutxituz. Profesionalak erabiltzen duten teknikak, arestian aipatu bezala hainbat arlo jorratzen dira, hala nola, komunikazioa, harreman sozialak, besteak beste; honi esker, ikasleen beharrak asetzen dira modu egoki batez.

Guzti honengatik eta Curriculum Egokitzapen Indibidualean proposaturikoaz gain, talde profesionalaren arteko eta gurasoen arteko elkarlana sustatuz, eskolako eta familiaren arteko lana sendotu egiten da; helburu edo xede batekin, ikasleen ongizatea, autoestimua, interesa piztea, besteak beste.

Eragin psikologikoari erreparatuz gero, ikastetxean CEI dokumentuak eta esku hartzeko protokoloa egoteak profesionalari segurtasun handia ematen diete.

Teknika psikologikoek ere ikasleen zailtasunei aurre egin eta arestian aipatu bezala hauen interesa piztu eta motibazioa handitu egingo da.

Gelan gaia jorratuz gero, ikasleek gai normala bezala hartuko dute eta normaltasunez lantzeak eragin positiboa izanen du ikasle guztientzat; horrela, premia bereziak dituzten ikasleek normaltasun osoz onartuko dituzte inor baztertu gabe. Beraz,

psikologikoki eragin positiboa izanen du guztiontzat, bai ikasleei begira baita irakasleei begira ere lana erraztuz.

Azkenik, *eragin pedagogikoari* dagokionez, teknikek ikasleen ikasteko moduan eragina duenez profesionalek esku hartzeko momentuan materialak nola egokitu eta nola transmititu kontutan izan beharko dute. Betiere, esan beharrekoa edota transmititu beharrekoa ongi zaindu beharko du, hau da, bere jarrera egokia izan beharko du. Materialei dagokionez, irakasleek moldatu beharko dituzte ikasleen beharretara, lan talde heterogeneoen bidez egin diezaioke aurre.

Orain arte esandako guztiagatik eta Gradu Amaierako lan honetan esandako guztiagatik esan dezakegu sozialki, psikologikoki eta pedagogikoki hezkuntza arloan eragin zuzena duela.

4.2. Egiaztatze enpirikoa

Jarraian eskola praktikak egin ditudan garaian ikastetxeetan ikusitako teknika psikologikoak aipatzera noa.

Eskola praktikei esker, ikasleok alderatzen ditugu graduko edo aipamenetako irakasgaietan emandako eduki teoriko-praktikoak, eta, irakasle lanbidean aritzeko behar den jakintza eta trebetasunak, hots, alderatzen ditugu ikasketetan aztertutako egoerak eta eskola ematean benetan gertatzen direnak. Horrenbestez, hausnarketa kritikoa eskatzen dio jakintzen eta trebetasunen bi mota hauei buruz, lanbidean egokitu ahal izateko.

Ikasturte honetan egindako *Eskola Praktikak* irakasgaietan, praktikak egin ditudan gela arruntean jokabide aldaketarako teknikak erabiltzen zituzten irakasleek.

Tutoreak, haurrak txikitatik gizarte baten barruan bizitzeko ezinbestekoak diren arau eta mugak barneratzen joan daitezen, teknika konduktualak eta diziplinarioak ugari erabiltzen zituen. Haur Hezkuntzan lasaitzeko txokoa edo pentsatzeko txokoa erabiltzen zituzten ikasleek iraundu, norbait jo edota koska egiten zutenean; jarraian irakasleak taldetik aldendu eta estimulurik gabeko txoko batean denbora tarte finko batez isolatu egiten zituen. Denbora tarte pasa ondoren, tutorearen laguntzaz egoera aztertu egiten zuten eta egoera bideratzen saiatzen ziren.

Lasaitzeko txokoa eta pentsatzeko aulkia bezalako baliabideak, psikologiaren arloko TIME OUT (tiempo fuera) deritzon teknikatik ateratako metodo ezberdinak dira. TIME OUT teknikaren funtsa haurrak gelan ekintza negatibo edo desegokiren bat egiten duenean, taldetik aldendu eta isolaturik egon behar dela dio teoria honek. Haurraren urte kopurua eta isolatuta egon beharreko minutu kopurua berdina izan behar omen dira, hau da, 5 urteko haurraren kasuan 5 minutuz egon beharko luke bera bakarrik aulkian edo txokoan, ondoren hezitzailearen laguntzaz egoera aztertuz eta bideratu beharko litzateke. Hala ere, TIME OUT teknika ez omen da gomendagarria 3 urtetik beherako haurretan aplikatzea.

Pedagogia Terapeutikoko gelan egon nintzenean, PTa Berriazko Hezkuntza Premiak zituen ikasle batekin keinuak, sinbolo grafikoak edota ahozko kitzikatzaile ugari erabiltzen zituen berarekin. Haur Hezkuntzako ikasle honi hitz egitea asko kostatzen zitzaion ondorioz, zeinuen hizkuntza asko erabiltzen zuen PTarekin.

ONDORIOAK ETA GALDERA IREKIAK

Gradu Amaierako Lanean zehar ikusi dugunez, ikasle guztiek kalitatezko hezkuntza jasotzeko eskubidea dute; horretarako ikasleen aniztasuna, ikasle bakoitzaren hezkuntza beharrak, adierazten dituzten hezkuntza premia bereziak eta behar dituzten baliabideak kontutan izatea ezinbestekoa da. Guzti hau bermatzeko ikastetxeko koordinazioa, gurasoen parte-hartze eta konpromisoa, irakasleen eta oro har, hezkuntza-komunitateen laguntza eta inplikazioa, irakaskuntza indibidualizatuak besteak beste, eskaintzea funtsezkoa izango da. Era honetan, heziketa bidezkoagoa eta ekitate handiagoa landuko da.

Beti ez da lortzen erraza, eta horregatik erabiltzen diren hezkuntza tresnen baitan, zenbat eta zehaztuagoa egon erabili beharreko baliabidea, tresna eta, kasu honetan bezala, zein teknika den egokiago esku hartze baterako, orduan eta hobe.

Ikastetxean ematen den esku hartzea zuzena izan dadin aktiboa izateko eta ikasleen irakaskuntza ziurtatzeko, arestian aipatu bezala ikasle bakoitzaren ezaugarriak ongi ezagutu eta haiei egokitu beharko dira profesionalak, tresnak, tokiak, didaktika, kudeaketa eta hezkuntzaren jarduerara lotzen den guztia. Horretarako, hezkuntza-premia bereziak dituzten hurrekin eskolan nola jokatu behar den erakustea/hezitzea ezinbestekoa da, eta esku-hartze horretarako ezagutu beharreko egungo irizpideen ideia orokorra eskaintzea izango da xedea. Azken finean, irakasleek zertan oinarritu behar diren eta zer kontzeptu kontuan hartu behar dituen ezagutzea eta bereganatzea beharrezkoa da, ondoren ikasleekin irakaskuntza indibidualizatu baten bitartez praktikan jarri. Horretarako, ikastetxeko maixu-maistren arteko koordinazioa, aholkularitza eta elkarlanari esker ikasleen premiak erantzun egokia izango dute.

Premia Bereziei erantzuteko bideei eta prozedurei dagokionez, teknika psikologikoak praktikan jartzea izango litzateke bideetako bat. Horretarako, irakasle guztiek teknika hauen nondik norakoak ezagutzea eta praktikara zuzen eramatea nahitaezkoa izango da. Betiere, profesionalak teknikak hasi aurretik kontutan izan beharko dute hasierako puntua eta nora iritsi nahi duten. Bestela, erabiltzen diren tresnak, BEK esate baterako, euskarri beratik zer eta nola erabiliko diren teknikak adierazita izatea lana erraztu eta emaitzak lortzen laguntzen du; dena urrats antolatu eta ordenatu batzuei jarraituz, protokoloa alegia.

Gutziz garrantzitsua den ikastetxeko koordinazioari dagokionez, aurrera eramango den teknika, profesional guztien erabaki bateratua izango da, hau da, Tutoreak, Pedagogia Terapeutikoko irakaslea, Orientatzailea, Zuzendaria besteak beste erabakitako teknika aurrera eramango da. Ikastetxearen eta familiaren arteko koordinazioa eta elkarlana oinarritzkoa izango da. Horrela, gurasoen eta ikastetxeko profesionalen informazioa elkartrukatuko dira aldiroko jarraipena eginez.

Ikastetxean neurri guztiak hartu eta gero ikasleren batek Curriculum Egokitzapen Indibiduala behar duela ikusten bada/den bakoitzean, Gradu Amaierako Lan honetan proposatutako CEI dokumentu bateratua erabil dezakete profesionalek, hori baita ikaslearen barneratzea ziurtatzeko eta eta ebaluaketarako adierazle bat izango da. Honen bitartez, maixu-maistrek esku hartzean egin beharrekoa dokumentu bakar batean izango dute, betiere profesional ezberdinek uneoro egiten diren aldaketak, aurrerapausoak besteak beste, aditzera eman beharko dute. Hau horrela izanik, esku hartzen ari diren profesional guztiei lagungarri suertatuko zaie dokumentu bateratu hau autoebaluazioa egiteko garaian, lanaren antolaketarako, esku hartzerako eta koordinazioa burutzeko.

Guzti hau esan eta gero, Gradu Amaierako Lana hasi aurretik nituen galderak, zalantzak eta helburuei erantzuna aurkitu diedala sentitzen dut eta aldi berean, gaiarekiko nuen interesa eta ezagutzak hedatu ditudala argi geratu da.

ERREFERENTZI BIBLIOGRAFIKOAK

Apunteak

- Esarte, S. (2010). *Oinarri psikologikoak: gizanabakoa eta gizarte ingurunea*. Iruñea: NUP.
- Esarte, S. (2013). *Behar psikologikoak eskolan*. Iruñea: NUP.
- Iza, L. (2010). *Hezkuntza erakundeak*. Iruñea: NUP.
- Iza, L. (2012). *Hezkuntza inklusiborako proposamen pedagogikoak*. Iruñea: NUP.
- Reizabal, L. (2012). *Prebentzioa eta esku hartzea Hezkuntza testuinguruetan*. EHU.
- Trebol, F. (2011). *Aniztasuna eta erantzun psikopedagogikoa*. Iruñea: NUP.
- Trebol, F. (2013). *Eskolan esku hartzeko teknika psikologikoak*. Iruñea: NUP.

Liburuak

- Ainscow, M; Booth, T. (2005). *Hezkuntza inklusiboa ebaluatzeko eta hobetzeko gida*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Berruezo Albéniz, R.; Conejero López, S. (2009). *El largo camino hacia una Educación Inclusiva*. Universidad Pública de Navarra-Nafarroako Unibertsitate Publikoa.
- Booth, T; Ainscow, M. (2005); *Hezkuntza Inklusiboa ebaluatzeko eta hobetzeko gida*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
- Darretxe Urrutxi, L.; Zenitagoia Arexolaleiba, E. (2008). *Hezkuntza Bereziaren oinarri pedagogikoak*. Bilbo: Udako Euskal Unibertsitatea.
- Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia (1994); *Curriculum-egokitzapen indibidualak burutzeko laguntzako materialak*.
- Lizaso, I; Apodaka M (2008); *Giza garapen psikologikoaren ereduak I*. Udako Euskal Unibertsitatea.
- Palacios, J; Marchesi, A; Collen, C. (2010); *Garapen psikologikoa eta hezkuntza-I. Psikologia Ebolutiboa*. Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua.
- Salaberria Irizar, K. (2006); *Psikologia klinikoa: Tratamendu psikologikoak*. Psikologiako Fakultatea, Euskal Herriko Unibertsitatea.
- Trebol Unzue, F. (2010). *Hezkuntza Bereziaren oinarri psikologikoak. Aniztasunaren trataera*. Bilbo: Udako Euskal Unibertsitatea.

Artikuluak

UNESCO (1990). Guztientzako hezkuntzari buruzko munduko deklarazioa. Satisfacción de las necesidades básicas de aprendizaje (Jomtien, Tailandia, 1990eko martxoaren 5etik 9ra. Hemen ikusia:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000862/086289sb.pdf>

UNESCO (1994). Declaración de Salamanca y marco de acción para las necesidades educativas especiales (Salamanca, Espainia, 1994ko ekainaren 7tik 10era). Hemen ikusia: <http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA S.PDF>.

Legeak eta dekretuak

Estatuko buruzagitza (2006). Ley Orgánica de Educación, LOE, 2/2006, maiatzaren 3koa.

<http://dpto6.educacion.navarra.es/publicaciones/pdf/curriprimaria1eusk.pdf> web orrian eskuragarri.

Hezkuntza kontseilaria (2012). Orden foral 65/2012, de 18 de junio, del Consejero de Educación, por la que se regula la respuesta educativa al alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo derivadas de trastornos de aprendizaje y trastorno por déficit de atención e hiperactividad en Educación Infantil, Educación Primaria, Educación

Secundaria Obligatoria, Bachillerato y Formación Profesional de la Comunidad Foral de Navarra. *BON*, 8773-8775, (143)

<http://www.navarra.es/homees/Actualidad/BON/Boletines/2012/143/Anuncio-0/>

web orrian eskuragarri (2015/04/23)

Estatuko buruzagitza (1990). Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo. *BOE*, 28927-28942, (238)

<http://www.boe.es/boe/dias/1990/10/04/pdfs/A28927-28942.pdf> web orrian

eskuragarri (2015/04/23)

Hiztegiak

Elhuyar hiztegia: http://www.euskara.euskadi.net/r59-15172x/eu/hizt_el/index.asp
(20105/05/20)

Es-Eu itzultzaile automatikoa: <http://www.azkuefundazioa.eus/es/tejiendo-euskera-red/blog-y-web-interesantes/webrolla/es-eu-itzultzaile-automatikoa> (2015/05/20)

Hiztegia.net: <http://www.hiztegia.net/sinonimoak.php> (2015/05/20)

UZEL sinonimoen hiztegia: <http://www.uzei.eus/zerbitzuak-eta-produktuak/produktuen-katalogoa/sinonimoen-hiztegia/> (2015/05/20)

Webgrafia

Baldintzapen operantea, Skinner:

<http://psikologiahezkuntzan.blogspot.com.es/2013/03/baldintzapen-operantea.html>
(2015/01/19)

Eredu kognitiboa: <https://sites.google.com/site/elmodelocognitivo/> (2015/05/20)

Eredu psikologikoak: <https://psicologia-online.com/> (2015/05/20)

Howard Gardnerren inteligentziz anitzak: <http://es.wikipedia.org/> (2015/05/20)

NHBBZ-CREENA. Jokabide arloa:

<https://sites.google.com/a/educacion.navarra.es/creena-conducta/home>
(2015/05/20)

ERANSKINAK

I. Eranskina. 6-12 urte bitarteko ikasleen garapen psikologikoa

Oroitu beharra dugu haur bakoitzaren garapen fisikoak, emozionalak eta intelektualak bere erritmoa duela. Oro har, aurrez esan daitekeen moduan hazten eta garatzen dira haurrak, baina “normaltasuna” oso zabala da.

Garapen arloak estuki lotuta daudela azpimarratzekoa da. Haurraren ongizateak eta garapen osoak guztietan eskatzen du zaintzea.

Jarraian Nafar Gobernuak (1991) argitaratutako *6 eta 10 urte tarteko haurraren garapen psikologikoa* liburutik lortutako informazioan oinarritu naiz.

4. Taula. 6-10 urte bitarteko haurren garapen psikologikoa

6 URTE

GARAPEN FISIKOA	<p><i>Motrizitate lodia:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Etengabe mugimenduan, oso aktiboa. -Mugimendua arina eta koordinatua da. -Begi itxiek zutik egon daiteke hanka bakarrean. -Oreka eta erritmoa menderatzen ditu. -Pilotarekin bote egiten du ongi kontrolatuz. <p><i>Motrizitate fina:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Bere zapatak lotzen ditu. -Marrazki sinpleak egiten ditu, ulertzeko modukoak.
GARAPEN KOGNITIBOA	<ul style="list-style-type: none"> -Kolore guztiak izendatzen ditu. -8ari zer zenbakik jarraitzen dion badaki. -10 baino kantitate handiagoak ulertzen ditu. -Argazkien arteko antzekotasunak eta ezberdintasunak ezagutzen ditu. <p><i>*Aurrerapenak eskolan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Hitzak ezagutzen hasten da eta binaka jartzen ditu. -Hitzak ezagutzen ditu bere luzeragatik edo hasierako letra/soinuagatik. -Liburuak behin eta berriz irakurtzen ditu. -Bere izen-deiturak idazten ditu. -Ortografia asmatzen du. -Digitoak alderantziz paratzen ditu 13 eta 19 arteko zenbakiak idatzi behar dituenean (13/31). -30eraino edo gehiagoraino buruz kontaktzen ditu. -Neurri sinpleak erabiltzen ditu. -Moneten izenak aipatzen ditu.

	-Poliki idazten du eta nekez, letra larriak eta txikiak nahasiz.
HIZKUNTZAREN GARAPENA	<p><i>Hizkuntza hargarria:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Irudiak dituen hiztegia erabiltzen du. -Kategorien izenak ezagutzen ditu. -Hitzen esanahia definitu eta azaltzen du. <p><i>Hizkuntza adierazgarria:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Gauzen artean antzekotasunak eta ezberdintasunak bereizten ditu. -Hitzen hasierako kontsonanteen soinuak ezagutzen ditu. -Kategoriak izendatzen ditu. -Hitz luzeak erabiltzea maite du. -Hizkuntza gero eta sinbolikoagoa da.
GARAPEN PSIKOSOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> -Sentimenduak moldatzeko gaitasun txikia. -Besteentzat gauzak egiten gozatzen da. -Erabakiak hartzeko zailtasunak. -Alferra eguneroko lanetan, baina helduarekin ariko da haiek bukatzeko. -Bekaiztia, oso lehiazalea. -Mahai-joko sinpleetan parte hartzen du. -Maiz saiatzen da nahi duena egiten. -Aise urduritzen da; burugabea. -Aukeratutako jardueretan saiatzen da. -Ohera bakarrik joaten da baina gustura egiten da loak hartu baino lehen norbait berarekin kontu kontari egoten bada. -Askotan frustratua, batzuetan kasketak harrapatzen ditu. -Batzuek hatz lodia miazkatzen dute berriz ere, haur txiki batek bezala hitz egin, etab. -Hobea da jokabide positiboak goraiatzea negatiboak azpimarratzea baino. -Askotan besteen gauza txikiak hartu eta aurkitu dituela dio. -Bere ezker-eskuinak bereizten hasten da. -Denbora tarteen ezberdintasuna ulertzen du, urtaroak barne.

7 URTE

GARAPEN FISIKOA	<p><i>Motrizitate lodia:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Batuetan gehiago mugitzen da, beste batuetan gutxiago. 6 urterekin baino lasaiagoa, betiere. -Bizikletan ibiltzen da. -Arazorik gabe egiten du laster. <p><i>Motrizitate fina:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Gihar txikiak ongi garatuak daude. -Bergia-eskua koordinazioa ongi garatua dago. -Proporzio egokiko triangelu bat marrazten du. -Diamante bertikalak eta horizontalak kopiatzen ditu.
GARAPEN KOGNITIBOA/HIZKUNTZA	<ul style="list-style-type: none"> -Aise mintzatzen da. -Argot hitzak eta esaldi eginak erabiltzen ditu. -Kausa-ondorio erlazioak ulertzen ditu. -Asteko egunak eta hilabeteak aipatzen ditu. -Bere sentimenduez mintza daiteke atzera begira. -Berean buru belarri ari denean askotan ematen du ez duela entzuten. -Arazo konkretuak konpontzeko gai. -Informazioa antolatu eta sailkatu dezake. -Konkretuan ariz hobeki ikasten du. -Zoriko eta justiziako gaietan interesatua. -Denboraren barne oharpena agertzen da. <p><i>*Aurrerapenak eskolan:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Hiztegiko irakurketa handitzen da. -Idazteko abiadura handitzen da. -Letrak alderantziz jartzeko joera (b/d) kontrolatzen hasten da. -Batuketan eta kenketan konbinazioa egiten ikasten du. -Ordua esaten ikasten du.
GARAPEN PSIKOSOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> -Eguneroko zereginetan independentea. -Distrazioak saihesten ikasten du eta aldiro zeregin batean aritzen. -Haserretzen denean isil eta zakar bihurtzen da. -Ahotsaren eta izaeraren kontrol handiagoa. -Asmo handiak ditu berarentzat. Askotan etsitua dago gauzak egiteko duen moduagatik. -Atsegina izan nahi du besteekin. Sentibera goraiatzat dutenean eta errua botatzen diotenean. -Ez du ikasi jokoan galtzen. Tranpak eginen ditu edo joko bat-batean bukatuko du. -Umorea ez du ulertzen. Maiz pentsatzen du besteek barregarri hartzen dutela. -Begirunea du besteekin. -Zuzen eta oker dagoenaz kezkatua.

8 URTE

GARAPEN FISIKOA	<p><i>Motrizitate lodia:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Mugimendua erritmikoa da. -Askotan istripuak, jarduerak gaizki kalkulatzegatik, adibidez besoa hautsi. -Arkatza, hortzetako eskuila eta beste gauza batzuk tentsio txikiagoz hartzen ditu. -Gihar luzeak eta txikiak lantzen gozatzen da.
GARAPEN KOGNITIBOA/HIZKUNTZA	<ul style="list-style-type: none"> -Erraz adierazten du eta komunikatzen da. -Sarri mugarik gabe mintzo da, adibidez, harrotzen denean, gauzak puzten dituenean, bere baitakoaz hitz egiten duenean. -Hitz luzeak maite ditu. <p><i>*Irakurketa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Irakurketan gozatzen da, gorabeherekin. -Istorioetan umorea gustatzen zaio. -Hitz berriak ulertzen ditu testuinguruaz eta soinuez baliatuz. -Gelditu eta irakurritakoaz mintzatzeko gai da. -Hitz batzuk baztertzen ditu eta ordenarik gabe irakurtzen du. -Nahiago du irakurketa isila. <p><i>*Matematikak:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Batuketa-kenketa konbinazioak ezagutzen ditu, batzuk buruz. -Batuketak eta kenketak egiten ikasten du, buruarekin. -Biderketaren oinarriak zertxobait ezagutzen ditu. -1/2 eta 1/4 zatikiak ezagutzen ditu. -Diruan badu interesa. <p><i>*Idazketa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Esaldiak idatz ditzake. -Idazketa etzana hasten du. -Gutxitan jartzen ditu letrak alderantziz (b/d). -Letra larriak eta txikiak erabiltzen ditu. -Ongi idazten saiatzen da.
GARAPEN PSIKOSOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> -Batzuk berekoiak dira eta arreta eskatzen dute. -Batzuk alaiak dira. -Besteen jardueren jakinmin handia dauka. -Jokoetan galtzen ikasten du. -Kritikekin sentibera, besteen aurrean, batez ere. -Bere iraganarekin interes handia: istorioak, argazki albumak. -Etorkizunarekiko interesa. Sarri ospetsu izatea pentsatzen du. -Umorea izaten hasten da, adibidez, berak pentsatutako asmakizunak eta txisteak. -Etxekoek hitz egiterakoan batzuk lotsagabeak eta pazientzia gutxikoak dira.

9 URTE

GARAPEN FISIKOA	<p><i>Motrizitate lodia:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Lehiako kirolak interesatzen zaizkio. Jokoen alde sozialak oso garrantzitsuak dira. -Gehiegikerietarako joera, jarduera fisikoetan. -Askotan baldarra eserita dagoenean: mahai aldera okertuta, burua paperetatik hurbilegi, etab. -Bere gaitasun fisikoak trebatzen asko saiatzen da. -Batzuek mina izaten dute urdailean, hanketan, etab. baita zorabioak ere.
GARAPEN KOGNITIBOA/HIZKUNTZA	<ul style="list-style-type: none"> -Urte garrantzitsua irakurketan, idazketan eta matematiketan abilitadea eskuratzeko. -Oso saiatua da eta asko jostatzen du. -Ugalketa maiz mintzatzen da lagunekin. -Egunez beldurtzen duten gertakariak beldurrezko amesgaiztoekin lotzen ditu. -Eskolan gozatzen da. Toki altuenera igo nahi du eta bere beldurrak eta porrotak gehiago lotu ditzake gai batekin irakaslearekin baino. -Ikasteko gehien maite dituen metodoak deskriba ditzake. -Gertatutako gauzak eta informazioa irakurtzea gustatzen zaio: misterioak eta biografiak. -Egunkaria idazten eta zerrendak egiten gozatzen da. -Nahiago du isilik irakurri. -Nahiago du kontuak idatziz egin, buruz baino. -Eskolan gauzak ongi egiten saiatzen da.
GARAPEN PSIKOSOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> -Egonkortasun emozional handiagoaren itxura ematen du. -Emozioekin aise pasatzen da mutur batetik bestera, labur. -Oro har lankidetzarako prest, arduratsua eta zintzoa. -Zenbait orduz kontzentratzeko gai. -Aldez aurretik planak egitea gustatzen zaio. -Kideen eraginak/presioak garrantzi handiagoa hartzen du. -Bere interesak taldearen helburuaren azpian jartzen hasten da. -Bildumak egiteko hobbiak izaten has daiteke. -Jokoetan galtzen ikasten du. -Logela gehiago zaintzen hasten da. -Sexu bereko kide bat lagun berezizat hartzen du. -Beste sexukoak gordin kritikatzten ditu. -Erabakiak aise hartzen ditu. -Franko erraza bideratzen.

10 URTE

GARAPEN FISIKOA	<ul style="list-style-type: none"> -10 urte betetzen dituzten neskato-mutikoak ez dira bereizten garaieran eta sexu heldutasunean. -Neskatoen gorputzak zertxobait bigundu eta borobiltzen dira (10 urte eta erdi dituztenean). -Kexa gutxiago minengatik. -Urduriago, neskatoak gehiago mutikoak baino. -Nekez ez dira apenas jabetzen. -Bainuari gogor egiten diote kontra. -Aire zabaleko ariketa fisikoa oso maite dute: saski-baloi, lasterketa egitea.
GARAPEN KOGNITIBOA	<ul style="list-style-type: none"> -Gizarte arazoei eta mundukoei buruzko eztabaidetan parte hartzen dute. -Haur batzuk irakurzaleak, besteak ez. -Umorea zabala dute, geldoa eta. oro har, ez du interesik helduentzat. -Guraso izateko interesa, baita seme-alabak tratatzeko moduan ere. -Gehienetan ez du interesik egunkari bat idazteko. -Bere nahiak dira jabetza materialak, osasuna eta zoriona eta hobetze pertsonala. -Gauzak buruz ikasten gozatzen da. -Eskolan nahiago du ahozko lana idatzizkoa baino. -Interes laburra du. Beraz, eskolan sarri aldatu behar du jarduera. -Filmei eta telebistari buruzko interes txikiagoa dauka.
GARAPEN PSIKOSOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> -Erlaxatua ematen du eta kezkarik gabea. "Benetan zorionsutzat" deskribatzen du bere burua. -Mutikoak, adiskidetasuna adierazteko, kolpeka, bulkada eta borrokan ibiltzen dira. -Neskatoek, adiskidetasuna adierazteko, idatzizko oharrak erabiltzen dituzte, esamesetan ibiltzen dira eta eskutik elkar hartuta. -Lagunekin sekretuez eta misterioez hitz eginez gozatzen dira. -Gurasoei baino gehiago lagunei sinesten die. -Ez du ontzat hartzen lagunaren aurrean goraiatzea edo errieta egitea. -Gutxitan haserretzen da eta laster joaten zaio. -Gutxitan egiten du negar, ez bada minez. -Amarekin zintzoa da eta fisikoki samurra, harengan konfiantza dauka. -Harreman oso positiboa dauka aitarekin, gurtzen du, miresten du.

II. Eranskina. Jean Piageten garapen psikologikoa (Epistemologia Genetikoaren teoria)

Lizaso, I eta Apodaka, M. egileek argitaratutako "Giza garapen psikologikoaren ereduak I" liburutik eskuratutako informazioan datza.

Jean Piaget 1896. urteko abuztuaren 9an Neuchatelen (Suitzan) jaio zen. Txikitatik, animaliekiko interes handia izan zuen, eta 11 urterekin gai horrekin loturiko bere lehenengo artikulua argitaratu zuenean, esan daiteke hasiera eman ziola ibilbide zientifikoari.

1919an Piaget ezagutzaren garapena aztertzerantz eraman zuen gertakari bat suertatu zen. Binetek Pariseko zuen laborategian, adimenaren garapenarekin loturiko arazoak aztertu zituen; umeek arrazoitzeari buruzko akatsak behatu zituen eta umeek pentsamendu logikoa lortzeko hainbat estadio garatu behar direla ondorioztatu zuen. Bi urte geroago, *Epistemologia Genetikoa* edo ezagutzaren eskurapenari buruzko teoria eratu zuen. Teoriaren arabera, ezagutzaren jatorria eta garapena azaldu nahi ditu.

Piageti garai hartako Baldwin (1861-1934) adituaren lanetatik kontzeptu asko eskuratu zituen eta adimena, ezagutza eta pentsamendua terminoak sinonimotzat hartzen ditu, eta adimenean, hiru alde bereizten ditu: edukiak, egiturak eta funtzionamendua.

- *Edukiak*: Jokabidean islatzen diren adierazpenak dira. Datu kuantitatiboak dira eta urteak aurrera doazen neurrian gehitu egingo dira. Adibide gisa ondorengoak har genezake: umeak dakien hitz kopurua adinarekin batera areagotuz joango da.
- Adimenaren *egiturei* dagokionez, adimenaren antolatzaileak dira, hots, garapenaren une bakoitzean, giza adimena antolatzen dute. Ingurunetik hainbat elementu jaso ondoren eratzen diren erantzun multzoak dira. Egitura kognitiboek erreferentzia eginez, adinarekin aldaketa kualitatiboak gertatzen direla dio Piagetek, eta aldaketa horiek hainbat *estadiotan* islatzen direla. Haurra estadio batetik bestera pasatu ahal izateko dituen eskemak erabili beharko ditu baina betiere, egituraren arabera.

-Aipatutako *eskema* horiek ekintza baten errepikatzen dena eta orokortu daitekeena irudikatzen dute, hau da, ekintza guztiek komunean dutena da. Hasiera batean, ekintza horiek portaera-

erreflexuak dira baina errepikatzen doazen heinean, ekintza operazional bihurtzen dira. Garapenari esker, umeak eskema berriak sortzen ditu eta aurretik existitzen direnak berrantolatzen ditu. Aldaketa guzti horiek segida batean gertatu eta estadioetan islatzen dira.

- Adimenaren *funtzionamendua* aldaezina dela dio Piagetek; aldaezina bizitzan zehar, eta nahiz eta adin guztietan gure adimenak berdin funtzionatzen duela esan, garrantzitsua izango da adimenaren garapena ulertu ahal izateko, antolakuntza eta egokitzapen-prozesuak hortxe gertatzen baitira.

Barneratzeak edo asimilizaioak estimulu bati organismo batek ematen dion erantzun motarekin du zerikusia. Horrela, inguruneko informazioa edo esperientzia aldez aldez aurretiko kategorietara moldatzen da eta egitura kognitiboa ez da aldatzen. Hots, testuingurutik jasotzen duen informazioa berak duen ezagutzaren egituran barneatuz doa pertsona. Subjektua bere ezagutza-egiturak aldatuz egokituz doala dio aditu honek. Hala, inguruneak ekartzen dizkion arazo eta informazio berriei aurre egin ahal izango die. Esatekoa da Piagetek jolasaren bidez azaldu zuela barneratzea, hau da, jolasaren antzera, barneratzea atsegina, errepikakorra eta esperientzia berrindartzen duen ekintza zela. Moldatzea berriz, imitazioaren bidez irudikatzen zuen.

Piageten ustez, ezagutzaren garapenak hainbat estadio ditu eta ondorengo ezaugarriak ditu: lehenik eta behin, estadioak, beti ordena berdinean azaltzen dira eta ordena hori ezin da aldatu. Bigarrenik, estadio bakoitza adin-tarte batekin erlazionatzen da (haur bakoitzak bere adimenaren garapen berezia daramala esan beharra dago). Hirugarrenik, estadioen artean harreman hierakiko inklusibo bat dago: aurreko estadioaren egiturak hurrengo estadioko egituretan integratzen dira. Azkenik, estadio batetik hurrengorako urratsa mailaz mailako da. Piagetek lau estadio bereizten ditu, hurrengo taulan ikus genezakeen bezala:

5. Taula. Ezagutzaren garapen-estadioak

ADINA (urteak)	ESTADIOA	EZAUGARRIAK
0-2 urte	Adimen sentsomotorra	<ul style="list-style-type: none"> -Erreflexuekin hasi eta funtzio sinbolikoak agertzen direnean amaitzen da. -Kasualitatez plazerra ematen dion jokaera errepikatzeko joera izatea. -Ekintzak koordinatzea borondatezkoa nahitaezko bihurtzea. -Gertakari berriak sortzea, ondorioz, esploratzen hastea. -Arazo sinpleei nolako irtenbidea eman pentsatzen hasten da, ondorioak aztertuz.
2-6 urte	Eragiketa aurreko pentsamendua	<ul style="list-style-type: none"> -Umeak, helduak imitatuz, hizkuntza ikasten du. Gainera, besteekin komunikatzeko bidea zabaltzeaz gain, bere buruarekin hitz egiteko aukera ere lortuko du. -Bi mundu sortzen dira: mundu soziala eta barne-mundua. -Umearen pentsamendu mota horretan ezaugarri bereziak daude: animismoa, artifizialismoa eta kausaltasuna.
7-11 urte	Eragiketa konkretuak	<ul style="list-style-type: none"> -Umea logikaren jabe egiten da. -Eragiketa mentalak egiteko gaitasuna aregotzen da (eragiketa konkretuak dira). -Arlo sozialean, kooperatibo bihurtzen da, gauzak besteen ikuspuntik ikusteko gai da, ondorioz, aurreko estadioetako egozentrismoa gainditu egiten du.
11<	Eragiketa formala	<ul style="list-style-type: none"> -Adimenaren garapena estadio honetan amaituko da, baina hori nerabegarotik aurrera gertatuko da. -Eragiketa formalak egiten hasten dira (nahitaez ikusi edo manipulatu behar ez direnak). -Teoria abstraktuak egiteko ahalmena sortzen du. Batzuek, garai horretan, beren filosofia, politika edo estetika sortzen dituzte. -Azken finean, hausnarketa, teoria eta hipotesiak egiteko gai izango dira.

Piagetek diosenaren arabera, adimen sentsomotorraren estadioak sei azpiestadio ditu, hurrenez-hurren:

- 1) Erreflexu-ariketa azpiestadioa (0-1 hilabete): Haurrek beren jaiotzetiko erreflexuak erabiltzen dituzten heinean, haiekiko nolabaiteko kontrola hartzen dute.
- 2) Lehenengo mailako erreakzio zirkularra (1-4 hilabete): Umeak, kasualitatez, plazerra ematen dion jokaera errepikatzeko joera izango du. Lehenengo erreakzioa deitzen zaio, haren gorputzetik sortzen delako.
- 3) Bigarren mailako erreakzio zirkularra (4-8 hilabete): Umeak, kasualitatez, zerbait interesgarria edo atsegina egiten du. Ekintza hori behin eta berriz errepikatuko du ondorio berbera lortzeko. Bigarren erreakzioa deitzen zaio umearen gorputzetik kanpo gertatzen baita.
- 4) Bigarren eskemen koordinazio positiboa (8-12 hilabete): Haurrak bere ekintzak koordinatzen dituen heinean, nahita eginiko ekintza bihurtzen dira. Gertakariak aurreikusten hasten da, eta aurretik eginiko eskemak erabiltzen hasten da oraingo gertaeretan.
- 5) Hirugarren mailako erreakzio zirkularrak (12-18 hilabete): Haurrak gertakari berriak sortzen hasten dira. Hirugarren erreakzioak deitzen zaie, esploratzeko xedea edo helburua dutelako.
- 6) Arazo txikietarako irtenbideak aurkitzea (18-24 hilabete): Arazoen irtenbideak nola aurkitu pentsatzen hasten dira, eta horren ondorioz, ekintza eta ondorioak aztertzen dituzte.

Laburbilduz, lehenengo estadioan, ekintza-erreflexuak soilik ez dira jaiotzetiko gaitasunak. Ondoren, erreflexu horiek ohituretan antolatzen dira, eta pertzepzioa eta mugiemndua koordinatuz joaten dira; momentu horretan ikusten dituen objektuak hartzeko gai da umea. Azkenik, adimen praktikoa edo sentsomotorra delakoa agertzen da, eta arazoak konpontzeko gai da.

III. Eranskina. Lev S. Vigotskiren garapenaren psikologia (oinarrizko ekarpena).

Aurreko eranskinaren antzera, "Giza garapen psikologikoaren ereduak I" liburutik lortutako informazioan oinarritu naiz.

Vigotskik giza garapena testuinguru sozialaren barruan kokatzen du eta testuinguruarekin lortutako ikuspegia planteatu zuen lehen aldiz. Goi-mailako funtzio psikologikoen bilakaera azaldu zuen, gizabanakoen funtziorik tipikoenak baitira. Horren ondorioz, psikologiaren azterketa eta lan-eremu nagusiek funtzio horiek izan beharko lituzketela esan zuen.

Kulturak garapenean duen eragina aztertzea zen haren interes nagusia. Aditu honen ustez, talde jakin batek une jakin batean dituen ohiturak eta talde horrek historian zehar izan dituen lorpen zientifikoak, materialak, intelektualak eta artistikoak daude kulturaren barruan. Umeak testuinguru soziokulturalaren eta historikoaren eragina duela uste zuen eta, horren ondorioz, umeak testuinguru horretan eragin zuzena duela. Haurraren gaitasun psikologikoaren garapena gerta dadin, besteekiko harremanak ezinbesteko motorra direla dio. Horiek zeinuen bidez gauzatzen direla jendartean eta hizkuntza izango dela gizakien arteko harremanak bideratzeko sortu eta moldatu den zeinu-sistematik emankorrena. Vigotskik pentsamendua eta kontzientzia beste pertsona batzuekin egindako elkarrekintzatik sortzen dela dio. Lan kooperatiboaren bidez, natura menderatu eta eraldatzen dela eta, zeinuak direla horretarako tresnak, eta horiek barneratzean datza pentsamenduaren sorrera..

Esan beharra dago, Vigotskik marxismoa eta psikologia uztartzeko egindako saiakera horretan ezin izan zituela ekonomiatik eratorritako kontzeptuak erabili, ondorioz, kontzeptu berezkoak edo propioak asmatu behar izan zituen:

- Formazio bikoitzaren legea: Honen arabera, funtzio psikologiko gorenak, hala nola arreta boluntarioa, mintzaira eta borondatea. Bi aldiz agertzen direla dio, lehenengo maila sozialean, hots, pertsonen artean eta gero, maila indibidualean.

-Lehenengoari, maila interpsikologikoa deitu zion, eta bigarrenari, maila intrapsikologikoa. Horren ondorioz, prozesu psikologiko gorenak gizakien arteko harreman bezala sortzen direla azaltzen du.

- Berehalako garapen-esparrua: garapenaren eta hezkuntzaren arteko harremana azaldu zuen kontzeptu honen bitartez. Berehalako garapen-esparrua garapen maila errealaren eta garapen maila potentzialaren arteko distantzia dela azaldu nahi du. Giza harremanen bidez helduok haurraren garapen psikologikoan eragin ona izan nahi badugu, haurraren berehalako garapen-esparruan eragin behar dugu. Vigotskik bi garapen maila bereizi zituen: batetik, jada lortutako garapena edo garapen errela, inoren laguntzarik gabe egiten dituen era guztietako eragiketek adierazten dutena. Eta bestetik, norbera baino helduagoak diren beste pertsona batzuen laguntza egokiaren bitartez egiten dituen eragiketek adierazten dutena da garapen maila potentziala.

Ezagutzaren garapena umeez helduekin dituzten elkarrekintza sozialetan ikasten dute. Gero, ikaste hori zuzendu eta antolatu egin behar dute. Horren ondoren, umeez ikaskuntza hori barneratuko du.

Berehalako garapen-esparruan, umeez betebeharrak jakin batzuetarako gaitasuna erdi garaturik izango dute, baina ez erabat eta ikaskuntza egoki baten bidez gaitasunak guztiz garatzea lortuko dute.

IV. Eranskina. Vigotskiren eta Piageten arteko konparaketa

Vigotskiren eta Piageten lanak konparatzean, agerian geratzen dira ondorengo desberdintasunak:

Vigotskiren teoriaren arabera	Piageten teoriaren arabera	Komunean dutena
Giza garapena, garapen sozialaren mendekoa izango da, beraz, exogeneoa, semiotikoa eta testuinguruzkoa da.	Konstruktibismo indibiduala, endogeneoa, operatorioa eta unibertetsala izango da.	Oinarri epistemologiko eta metodologiko berak erabili zituzten; ikuspegi genetikoa eta dialektikoa erabili zuten; erredukzionismoaren kontrakoak, ekintzari, aldaketa kualitatiboak eta prozesuei garrantzi handia eman zieten.
Elkarrekintza soziala hartzen du ardatz, eta haren ustez, ikaskuntza ezinbestekoa garapena gertatzeko, hots "kanpotik barrura" doa. Umeak, lehenengoz, besteekiko harremanak izango ditu eta barneratu eta gero, umearen prozesu kognitiboen oinarriak sortuko dira.	Garapena ekintza interakzionistaren ondorioa da. Heldutasun biologikoaren eta umearen esperientziaren arteko elkarrekintzarena. Batez ere, pertsonak objektuarekin duen elkarrekintza hartzen du ardatz; heziketa garapenari laguntzen dion faktoreetako bat da, hots, "barrutik kanporako" prozesua da.	Biek uste dute barnekoaren eta kanpokoaren arteko lotura etengabe aldatzen ari dela, bi eremu horiek ez dira entitate desberdinak eta estatikoak, garapenean zehar eraikitzen den zerbait baizik. Mugak mugikorak dira eta ezaugarri dialektikoa garrantzitsua bada ere, ezagutza bi eremu horien arteko elkarrekintzatik eta tentsiotik sortuko da.

V. Eranskina. HH eta LH arautzen den ebaluatzea eta zikloz aldatzea.

EBALUAZIOA HAUR HEZKUNTZAKO 2. ZIKLOAN ETA LEHEN HEZKUNTZAN (47/2009 FA eta 216/2007 FA)

	HAUR HEZKUNTZAKO 2. ZIKLOAN	LEHEN HEZKUNTZAN
EZAUGARRI OROKORRAK	-Ebaluazio hezitzailea, etengabea, banakakoa eta orokorra -Ikasleen ikaskuntzaren ebaluazioa, ikasketa-prozesuen ebaluazioa eta irakasleen hezkuntza-praktikaren ebaluazioa	-Ebaluazioa hezitzailea, etengabea, orokorra eta gelako eguneroko zereginetan murgildurik -Ikasleen ikaskuntzaren ebaluazioa, ikasketa-prozesuen ebaluazioa eta irakasleen hezkuntza-praktikaren ebaluazioa
TEKNIKAK	-Lanen azterketa -Behaketa zuzena eta sistematikoa	-Behaketa matematikoa -Lanen balorazioa -Berariazko probak
GARAPEN UNEAREN ARABERA	-Hasierakoa, etengabekoa eta azken ebaluazioa	-Ziklo hasierakoa, etengabekoa eta ziklo amaierakoa
KALIFIKAZIOEN ESKALA	-Ikasketa prozesuaren balorazioa kualitatiboa izanen da	-Gutxiegi (G) -Nahikoa (N) -Ongi (O) -Oso ongi (OO) -Bikain (B)
ZIKLOZ IGAROTZEA	-Igarotze automatikoa Haur Hezkuntzako 2.ziklotik Lehen Hezkuntzako 1. ziklora	-Etapako ziklo bakoitza bukatzean, baldin eta oinarrizko gaitasunei dagokien garapena eta heldutasun maila egokia lortu baditu. -Beste ikasturte bat ziklo berean egoteko erabakia behin bakarrik hartu ahal da Lehen Hezkuntza osoan, irakasle taldeak hori erabakitzen badu (bereziko hartuko da tutorearen iritzia).

EBALUAZIOA ETA ZIKLOZ IGAROTZEA ANIZTASUNARI ERANTZUTEN NEURRIAK
DAUDENEAN (47/2009 FA, 216/2007 FA eta 93/2008 FA)

	HAUR HEZKUNTZAKO 2. ZIKLOA	LEHEN HEZKUNTZA
ANIZTASUNARI ERANTZUTEN NEURRIAK	-Zikloaren edozein unetan hartuko dira, beharizanak atzeman bezain laster -Irizpide hauek kontutan hartuko dira: ikasketak errekuaratzeko behar den denborara egokitzea; ohiko taldean ahalik eta gehien integratu eta normalizatu; ikasle bakoitzaren ikaskuntza prozesua gehien baldintzatzen duten alderdiak izanen dira neurri horien ardatz	-Aniztasunari erantzuten neurriak, curriculum egokitzenak eta berariazko areagotzea) zikloko edozein unetan hartuko dira, beharrik agertu bezain laster -Irizpide hauek kontutan hartuko dira: ikasketak errekuaratzeko behar den denborara egokitzea; ohiko taldean ahalik eta gehien integratu eta normalizatu; ikasle bakoitzaren ikaskuntza prozesua gehien baldintzatzen duten alderdiak izanen dira neurri horien ardatz.
EBALUAZIOA	-Curriculum neurriekin egiten diren arloak ebaluatzen kontutan hartuko dira neurri horietan finkatutako ebaluazio irizpideak	-Curriculumeko helburu, eduki eta irizpideetatik nabarmen aldentzen diren curriculum egokitzenen kasuan, egokitzenetan ezarritako ebaluazio irizpideak hartuko dira erreferentetzat ebaluazioa egiteko eta mailaz igotzeari buruzko erabakiak hartzeko
KALIFIKAZIOA		-Curriculum neurriekin egiten diren arloak eskala arruntaren bidez kalifikatuko dira: G, N, O, OO, B -Neurria hezkuntza-indartzea izanez gero, kalifikazioari HI siglak gehituko zaizkio -Curriculum egokitzen garrantzitsuen kasuan, CEG siglak eta egokitzena dagokion zikloa erantsiko da
HEZKUNTZA- SISTEMARA BERANDU SARTU	-Haur Hezkuntzan berandu sartzen diren ikasleak adinaren arabera dagozken mailetan eskolatuko dira, eta beharrezkoak diren indartze neurriak hartuko dira eskolan integratzeko eta beren	-Hezkuntza sistemara berandu sartu eta curriculumeko gaitasun mailan ziklo bat baino gehiagoko atzerapena izanez gero, ikasleak beren adinari dagokion kurtsoaren aurrekoan eskolatu ahal izanen dira. Behar diren indartze neurriak

	desfasetik errazago oneratzeko, desfaserik gabe	hartuko dira, ikasle horien eskola integrazioa sustatzeko eta atzerapena berdintzeko -Atzerapen hori gainditzeko badute, beren adinari dagokion kurtsora igaro ahal izanen dira
ZIKLOZ IGAROTZEA	-Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleak Haur Hezkuntzako etapan ikastetxe arruntetan beste urtebete egon ahal dira eskolatua, baldin eta horrela beren gizarte eta hezkuntza integrazioa bideratzen bada, betiere gurasoen edo legezko ordezkarien adostasunarekin	-Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleei dagokienez, ziklo berean ikasturte bat gehiago egitea ezertan ere eragotzi gabe, Lehen Hezkuntzako etapan ikastetxe arruntetan egin duten eskolatze aldia beste ikasturte bat luzatu ahal izanen da, baldin eta horrek haien gizarte eta hezkuntza integrazioa errazten badu -Guraso edo legezko ordezkariak erabaki horretan parte hartu behar dute
GAITASUN HANDIKO IKASLEAK		Ikasketa espedientean: "Nahitaezko eskolatze aldiaren malgutzea": -LHn urtebete lehenago sartu bada, "Aurrerapena" hitza gehituko da -LHn edo BHn "Murrizketa" hitza gehituko da: murriztu den maila edo kurtsua eta neurri hori baimendu den eguna ere jarriko da

**IKASKUNTZAREN EBALUAZIO PROZEDUREI BURUZKO ZEHAZTAPENAK IKASTEAREN
NAHASMENDUENGATIK ETA ARRETA FALTAGATIKO NAHASMENDUARENGATIK
(HIPERAKTIBITATEAREKIN) BERARIAZKO HEZKUNTZA PREMIAK DITUZTEN IKASLEEN
KASUAN (65/2012 FA)**

- Egokitzapenak eginen dira ikaskuntza ebaluatzeko prozeduretan.
- Neurriak:
  - Ebaluazio-proba desberdinak erabiltzea
  - Ebaluaziaorekin zuzenean lotutako alderdiak:
    - *Behar den denboraz abisatzea probak eginen direla
    - *Ahozko eta idatzizko probak konbinatzea
    - *Proba idatziak:
      - Test motako erantzunekin, lehentasunez
      - Irekiagoak diren erantzunekin (gehiago idaztea eskatzen dutenekin)
    - *Galderetan gako-hitzak nabarmentzea
    - *Ikasleei denbora gehiago uztea azterketa bukatzeko
    - *Egiaztatzea ea ikasleek galderak ulertzen dituzten eta zalantzak argitzea
    - *Ariketa entregatu aurretik gainbegiratzea ea galdera guztiak erantzun dituzten
    - *...

VI. Eranskina. *Indexa*. Hobetzeko lehentasunak-laburpen orria.

HOBETZEKO LEHENTASUNAK – LABURPEN-ORRIA

Mesedez, jarri gurutze bat ikastetxearekin duzun harremana adierazten duen laukian:

☐ Irakaslea	☐ Laguntzako irakaslea
☐ Bestelako langilea	☐ Ikaslea
☐ Familia	☐ Eskola-kontseiluko kidea
☐ Bestelakoa (zehaztu) _____	

Adierazi lehentasun bat edo bi, zure ikastetxean hobetu beharrekotzat daukazun arloetan. Lehentasun horiek adierazle bat, galdera bat edo askorekin, edo *Indexa*ko materialetan agertu ez den alderdi batekin egon daitezke lotuta. Kontuan hartu beharko zenuke dimentsio bati buruzko aholku batek aldaketak eragin ditzakeela beste dimentsio batzuetan.

A DIMENTSIOA KULTURA inklusiboak sortzea
Komunitatea eraikitzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

Balio inklusiboak ezartzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

B DIMENTSIOA POLITIKA inklusiboak lantzea
Guztiantzako ikastetxea garatzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

Aniztasuna zaintzeko laguntza antolatzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

C DIMENTSIOA PRAKTIKA inklusiboak garatzea
Ikaskuntza prestatzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

Baliabideak mobilizatzea – *Adierazleak/galderak/beste gai batzuk:*

_____

_____

VI. Eranskina. Gurasoekin bileran datuak jasotzeko fitxa

Eskolaren eremuan, ikastetxeetako eguneroko jardunean, zaila bezain beharrezkoa ere bada idatzizko komunikazioa: gurasoekin, ikasleekin, Hezkuntzako administrazioarekin, erakundeekin, besteak beste. Jarraian, Trebol 2010. urtean argitaratutako *Hezkuntza Bereziaren oinarri psikologikoak* liburutik hartutako informazioaz baliatuko gara ondorengo puntua egin ahal izateko.

Gurasoekin antolatuko diren bilerak alde zuzenetik prestatzea ezinbestekoa izanen da eta bileran jarraitu beharreko urratsak zeintzuk diren baita ere, horretarako ondorengoei erreparatuko diegu:

▪ BILERA AURRETIK:

Lehenik eta behin, fitxa ahalik eta datu gehienekin beteko dugu, hau da, bileraren zergatia, egutegiak/gaiak, datu soziodemografikoak, besteak beste.

Bigarrenik, bilera-deialdia gurasoekin adostuko dugu, hots, eguna eta ordua zehaztuko dugu bai telefonoz, posta elektronikoz edota zirkular baten bitartez.

Hirugarrenik, beharrezkoak izango ditugun datuak bilduko ditugu. Horretarako, fitxa bat prestatu dezakegu ondorengo ezaugarriekin:

- Irakaslearen datu pertsonalak.
- Familiaren egoera.
- Ikaslearen ohiturak.
- Sozializazioa/harremanak.
- Autonomia/garapen pertsonala.
- Eskolaz kanpoko jarduerak.
- Burututako probak.

Laugarrenik, bileran erabiliko ditugun materialak aurretik prestatuko ditugu: gurasoei erakustekoak, erabiliko ditugun fitxak.

Bosgarrenik, bilerara azalduko direnak zehaztuko ditugu: gurasoekin, adituekin... telefonoz, zirkularrez, posta elektronikoz, besteak beste.

Azkenik, gehienetan haurra bertaratzea eskatuko da. Hala ere, ondorengo kasu hauetan ez da agertuko:

- Gurasoekin etxean haurrarekin aritzeko pautak zehaztuko ditugunean.
- Helduagoen eskutik eragindako jipoiak, gatazkak... egon direnean.

-Helduen gaiak landuko direnean.

- BILERA BITARTEAN:

Hasieran:

- Guraso bakoitza haien izenez zuzendu eta agurtu.
- Gaiak aurkeztuko ditugu eta aldi berean aipatuko direnen zerrendatxo bat banatuko diegu.
- Gurasoek gai berriren bat proposatu nahi al duten galdetuko diegu.
- Birgogoratu beharko diegu bileraren iraupena.

Bilera bitartean:

- Gidoia jarraituko dugu haria galdu gabe.
- Gurasoekin adostutako gaiak momentu oro idatzi egingo ditugu.
- Aldi oro denbora kontrolatuko dugu.

Bilera ondoren:

- Bileran adostutakoa, aipatutako gaiak... birgogoratuko ditugu eta idatziz entregatuko diegu gurasoei.
- Hurrengo bileraren data adostuko da.
- Gurasoen asetasun maila jakin ahal izateko galdetegia pasako diegu: edukien inguruan, azalpenen inguruan, ...
- Gurasoak agurtuko ditugu.
- Gela zegoen bezala utziko dugu.

- BILERA ONDOREN:

- Gurasoekin adostutako egiten hasiko gara.
- Hurrengo bilera prestatzen hasiko gara, zirkularra besteak beste.

6. Taula. Bilera fitxa

<p>BILERAREN DATU OROKORRAK</p> <p>*Ikaslearen izen-abizenak: ..... *Maila: .....</p> <p>*Data: ..... *Parte hartzaileak: .....</p> <p>*Irakaslearen izen-abizenak: ..... *Gurasoak: .....</p> <p>*Irakasle espezialista: ..... *Ordua: (denbora tarte aipatu).....</p>
<p>BILERAREN ZERGATIA</p>
<p>AIPATUTAKO GAIAK: Bileraren aurretik prestatutakoak</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>ADOSTUTAKO GAIAK: Bilera bitartean/bukaeran bete beharrekoa.</p> <p>Hitz egindako gai berriak izendatu.</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>ONDORIOAK ETA HARTUTAKO KONPROMEZUAK:</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>-</p>
<p>HURRENGO BILERA:</p> <p>-Data:</p> <p>-Landuko diren gaiak:</p> <p>-Arrazoia/k:</p>

VIII. Eranskina. Curriculum egokitzapen indibiduala-ren erregistro-ereduaren adibidea (CEI)

Erreferentziak: “Curriculum-egokitzapen indibidualduak burutzeko laguntzako materialak” erreferentzia bibliografikoan oinarrituz eraiki dut.

CURRICULUM-EGOKITZAPEN BATEN GUTXIENeko EDUKIAK

1-IKASLEAREN GAITASUNAK	2-IKASLEAK DITUEN HEZKUNTZA PREMIA
<p>Komunikazioa eta errepresentazioa</p> <ul style="list-style-type: none"> -Komunikatzeko gaitasuna eta asmoa izan arren, ez du ia hitzegiten. -Keinuak erabiltzen ditu gauzak aditzera emateko, ez du ahozko mintzairarik erabiltzen. -Fonema guztiak ahozkatzen ditu. -Honako hitz hauek erabiltzen ditu: aita, ama, pixa, hartza, ura, kaka, eguzkia. -Ikusizko euskarriak erabiltzen ditu adierazpen-mintzairarako. -Adierazpen-mintzaira gaztelaniaz. -Maila altuagoa ulermen-mintzairan adierazpen-mintzairan baino. -Ulemen-mintzaira euskaraz eta gaztelaniaz. -Taldeari euskaraz zein gaztelaniaz emandako aginduak ulertzen ditu. -Honako galderak ulertzen ditu, nor, nork, non. -Gorria, urdina eta berdea bereizten ditu. -Elementuak ordenatu eta sailkatu egiten ditu. -Margotzea atsegin zaio. -Pintzarena egiten du eta ongi oratzen die die gauzei. -Zirkuloa, laukia eta gurutzea marrazten ditu. -Eskuineko aldearen dominantzia. -Ingurumariak errepestatzen ditu margotzerakoan. -Giza-irudia marrazten du (burua, begiak, ahoa, zangoak). -Motrizitateari dagokionez, idazketaren ikaskuntzari ekiteko prest dago. 	<ul style="list-style-type: none"> -Komunikazio-asmorik ez duten soinuen jaulkipena kontrolatzea. -Ahozko adierazpena bultzatzea eta fonemen jaulkipena orokortzea, mintzaira simple eta funtzionala eskuratuz. -Motrizitate fina eta eskulanetarako trebetasuna bultzatzea. -Pertzepzioaren garapena (diskriminazio pertzeptiboa). -Komunikatu nahi duen zerbait esaten ez jakiteak sortzen duen tentsio-egoera kontrolatzea.

<p>Nortasuna eta autonomia pertsonala</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ikastetxe osoan zehar mugitzen da autonomiaz. -Eskailerak igo eta jaisten ditu. -Egonkortasuna egokia du. -Esfintereak kontrolatzen ditu. -Pixa eta kaka egin nahi duenean esku egiten du. -Bakarrik joaten da komunera. -Jazteko eta erazteko laguntza behar du. -Behar izanez gero, laguntza eskatzen du. -Poz eta tristura sentimenduak adierazten ditu. -Dituen mugen jakinaren gainean dago. -Badaki gauzak ongi noiz egiten dituen. -Frustazioaren aurrean erreakzionatzen du. -Nigarrrak agertu dira. <p>Ingurune fisikoaren aurkikuntza</p> <ul style="list-style-type: none"> -Lagunak ditu. -Atsedendietan lagunekin jolasten da. -Bere burua ulertarazten du nolabait. -Helduak eta haurrak ezagutu eta bereizten ditu. -Helduak agindutakoa betetzea kostatzen zaio. -Elementu bakarrez eta bi elementuz osatutako multzoak bereizten ditu. -Tamainak eta koloreak bereizten ditu. -Puzzleak egiten ditu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Eskolako materiala txukun eta garbi izateko eta zaintzeko aztura egokiak eskuratzea. Jarduera ezezagunei dien beldurra gainditzea. -Erreakzio negatiboen maiztasuna txikitzea. -Beti aurka egiteko jarrera gainditzea. -Zentzurik gabeko errepikaketak saihestea. -Jarduera-aldaketak direla eta, jasankortasuna areagotzea. -Eskolan burututako lanetan arreta eta autonomia pertsonala bultzatzea. -Autokonfidantza hobetzea. -Elikadura-aztura egokiak eskuratzea. -Eskuen estereotipien alternatiba diren jarduerak proposatzea. <ul style="list-style-type: none"> -Arau eta muga garbiak jartzea: gauzak exijitzea. -Taldeko arauak errespetatzea exijitzea. -Ezezagunen aurrean dituen erreakzio negatiboak kontrolatzea.
--	--

3-IKASLEAREN PROGRAMA

Curriculum-arloa edo esperientzi eremua: Komunikazioa eta errepresentazioa

<u>Helburuak</u>	<u>Erref.</u>	<u>Edukiak</u>
-Ingurunean erabiltzen diren ohizko terminoak eta esamoldeak ulertzea.	1	Gertakari eta kontzeptuei dagozkienak: 1. Ahozko mintzaira ohizko komunikazio-egoerekin erlazionaturik: laguntza eskatzea, informazio sinpleak hartzea edo adieraztea...
-Beste hurrek eta helduek komunikatzen dizkioten mezu errazak ulertzea.	2	2. Atributuak eta tasunak: kolorea, tamaina, pisua, lodiera, eitea eta luzera.
-Ahozko komunikazioa eta adierazpena garatzea.	3 4	3. Antzekotasunak eta desberdintasunak. 4. Kantitateari buruzko oinarrizko kontzeptuak: asko, gutxi, gehiago, gutxiago, berdin, bat, batzuk,...
-Ahozko mintzairaren bidez, sentimenduak, desirak eta ideiak aditzera ematea.	5	5. Espazioari buruzko oinarrizko kontzeptuak: aurrean, atzean, urruti, gertu, gainean, azpian, aldea, ertza, goian, behean, barruan, kanpoan,...
-Komunikazio modu gisa, irudiak edo marrazkiak interpretatzea.	6	6. Denborari buruzko oinarrizko kontzeptuak: lehen, gero,...
-Komunikazio modu gisa, marrazkiak edo irudiak sortzea.	7 8	7. Zenbakiak 10arte. 8. Kardinal eta arruntei buruzko alderdi sinpleak.
-Kuantifikatzen eta ordenatzen hastea.	9	9. Denbora-neurri errazak: denbora luzea, denbora laburra, eguna, gaua, goiza, arratsaldea,...
-10era bitarteko zenbakien adierazpen matematikoa hastea.	10	10. Irudi deometriko lauak: zirkulua, laukia, errektangelua, triangulua.
-Kantitatea, espazioa eta denbora aditzera ematen duten oinarrizko kontzeptuak ulertzea eta erabiltzea.	11	Prozedurei dagozkienak: 1. Helduen eta beste haur batzuen ahozko mezuak ulertzea, jolasean, lanean nahiz eguneroko bizitzan gertatu ohi diren egoeretan.
-Objektuen atributuak antzematea.	12	2. Ahozkerari argi eta zuzenera hurbiltzea. -Arnasketa-gaitasuna garatzea. -Aho-aurpegiei dagozkien praxiak finkatzea. -Fonemen entzumenezko diskriminazioa finkatzea.
-Errenkadak eta sailkapenak egitea, arian-arian zailtasun-maila areagotuz.		-Erritmo-zentzua garatzea.
-Irudi geometriko sinpleak ezagutzea eta marraztea.	13	3. Gizartean finkatutako hitzak edo esaldiak ongi ulertzea:

		<p>-Agurtzeko, zerbait eskatzko balio dutenak (kaixo, egun on, gabon, agur, eskerrik asko, mesedez).</p> <p>-Senideen, irakasleen, lagunen eta abarren izenak.</p> <p>-Eskolako eta etxeko objektuen izenak.</p> <p>-Etxeko, eskolako eta auzoko lekuen izenak.</p> <p>-Jarduerak.</p> <p>-Ohizko galderak.</p>
14		
15		<p>4. Ahozko komunikazioa errazteko asmoz, sinboloak edo keinuak erabiltzea.</p> <p>5. Ingurunean (normalean) erabiltzen diren termino eta esaldi sinpleak erabiltzea:</p> <p>-Agurrak: kaixo, agur.</p> <p>-Izen propioak.</p> <p>-Etxeko edo eskolako zenbait objekturen izenak.</p> <p>-Ekintzak: eman, nahi dut, hartu,...</p>
16		
17		6. Irudiak, kartelak, grabatuak, argazkiak, e.a. interpretazioa.
18		7. Egoki sekunetziaturiko irudiak ulertzea eta sortzea.
19		8. Marrazkien arteko alde eta antzekotasun sinpleak antzematea.
20		9. Haurraren ohizko inguruneari dagozkion idatzitako hitz esanguratsu eta arras hautatuak antzematea (adibidez, izena).
21		
22		10. Sinbolo-sistema errazak erabiltzea mezu sinpleak aditzera emateko.
23		11. Inprenta erabiltzea.
24		12. Tasun bati edo bii erreparatuta, objektuak multzokatzea.
25		13. Objektu-multzo baten ezaugarriak antzematea.
26		14. Tasun zehatz bat kontuan hartuta, objektuak ordenatzea.
27		15. Objektu eta bildumetan tasun jakin bat zenbateraino agertzen den adierazteko kuantifikatzaile egokiak erabiltzea.
28		16. Objektu-bildumen arteko konparaketa: berdin, gutxiago, gehiago.
		17. 10era bitartean ordenatutako bilduma txikietan ordinalak aplikatzea.

	<p>29</p> <p>30</p> <p>31</p> <p>32</p> <p>33</p> <p>34</p>	<p>Jarrera, balio eta araei dagozkienak:</p> <p>1. Mota ezberdinetako komunikazio-egoeretan (ahozkoetan, elkarrizketetan,...) parte hartzeko ekimena eta interesa.</p> <p>2. Norberaren hizkuntz ekoizpenak hobetzeko eta aberasteko interesa eta ahalegina.</p> <p>3. Besteen adierazpenekiko (heldu eta hurrekiko) interesa eta hartzen dituen informazioekiko jakinmina.</p> <p>4. Taldeko elkarrizketa eta solasaldietan, besteek diotena entzuteko jarrera eta besteenganako errespetua izatea, hizkuntz elkartrukea erregulatzen duten arau eta konbentzioak errespetatuz.</p> <p>5. Heldu batek edo kideren batek irakurritako ipuin edo bestelako mezuekiko arreta.</p> <p>6. Helduak haur-talde bati irakurtzen dizkion ipuinak entzuteko eta begiratzeko zaletasuna.</p> <p>7. Eskolako materiala zaintzea eta autonomoki erabiltzeko gogoia izatea.</p>
--	---	---

4-IKASLEAREN EBALUAZIO-IRIZPIDEAK**Curriculum-arloa edo esperientzi eremua:**

<u>Erref. jar.</u>	<u>Ebaluazio-irizpideak</u>	<u>Bukaera-data</u>
1-11-13	a) Eguneroko bizitzan gertatu ohi diren komunikazio-testuinguruetakoa ahozko mezuen zentzua antzematea, ingurune hurbileko pertsona nahiz objektuei dagozkielarik (senideei, irakasleei, lagunei, etxeari, eskolari, auzoari, ...).	
16-17-18	b) Irudiak irakurri, interpretatu eta sortzea, beraien arteko desberdintasunak ezartzea eta mezu sinpleak aditzera ematea.	
20-28	d) Komunikazio-egoera desberdinetan parte hartzeko eta interesa erakusteko gai izatea, taldeak ezarritako arauak eta konbentzioak errespetatuz.	
28-30-31-32-33	e) Informazio jakin bat ematen zaionean edo ipuin bat irakurtzen zaionean arreta jartzeko eta interesa erakusteko gai izatea, ipuin hori entzun eta begiratzerakoan atsegin hartuz.	
12-14-15	f) Ahozkeraren argi eta zuzena hurbilduz, gauzak adierazteko gai izatea, ingurunean maiz erabiltzen diren termino eta esaldi sinpleak erabiltzea eta horiekin batera keinu jakin batzuk erabiltzea, komunikazio-ahalbideak areagotzeko.	
4-7-26	g) Gehienez ere 10 objektuz osatutako bildumak konparatzea honako kontzeptu hauek aplikatuz: asko, gutxi, gehiago, gutxiago, berdin, bat, batzuk, ...	
5-6-9	h) Denbora eta espazioari dagozkien oinarriko kontzeptuak ulertzea eta erabiltzea (denbora luzea, denbora laburra, eguna, gaua, goiza, arratsaldea, aurrean, atzean, gainean, goian, behean,...).	
2-3-10-22-23-24	i) Irudi geometrikoak lauak ezagutzea, sailkatzea eta sortzea (zirkulua, laukia, errektangulua, triangelua), koloreari, eiteari eta tamaina-koloreari dagozkien atributuak eta tasunak aplikatuz eta irudien arteko ezberdintasunak finkatuz.	

5-IKASLEAREN EBALUAZIOAREN PLANGINTZA ETA CURRICULUM-EGOKITZAPENAREN JARRAIPENA		
a. Ikaslearen ebaluazioa		
	Data	Parte hartzen dutenak
Zikloko 1. maila	.....	Tutoreak, aholkulariak, laguntzako irakasleak eta logopedak
Zikloko 2. maila		
Zikloko 3. maila		
b. Baliabideen ebaluazioa		
	Data	Parte hartzen dutenak
Zikloko 1. maila	.....	Tutoreak, aholkulariak, PAT
Zikloko 2. maila		
Zikloko 3. maila		
c. Curriculum-egokitzapenaren jarraipena		
	Data	Parte hartzen dutenak
Zikloko 1. maila	.....	Tutoreak, aholkulariak, laguntzako irakasleak, logopedak, PATak
Zikloko 2. maila		
Zikloko 3. maila		
Data:	Izpta: (Tutorea)	O.E.: (Ikastetxeko Zuzendaria)
<p>.....jaun/andreak, ...N.A.N zkia. duenak,.....</p> <p>(Aita, ama edo legezko arduraduna)</p> <p>.....bere seme edo alabarentzat eginiko curriculum-egokitzapena ezagutzen du.</p>		
	Data:	Izpta:

IX. Eranskina. Lehen Hezkuntzan curriculum-maila neurtzeko taulak

Jarraian Trebol-ek (2010) argitaratutako “Hezkuntza Bereziaren oinarri psikologikoak” liburutik ateratako informazioan oinarritu naiz.

KOMUNIKAZIORAKO GAITASUNA			
1. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
Oinarrizko izen eta adjektiboak ezagutzen ditu eta horiek erabiltzen daki			
Unitatean ikasitako hizkuntza eta egiturak eguneroko elkarrizketetan eta eskolan erabiltzeko gai da			
Idatzizko eta ahozko mezuetatik informazio orokorra eta zehatza ulertzeko gai da			
Oinarrizko gramatika-arauak ezagutzen ditu eta esaldi sinpleak egiten ditu			
Gehien atsegin dituen gauzei buruz hitz egiteko eta gelakideei horiei buruz galderak egiteko gai da			
Ahozko komunikazioan ohikoak diren esamoldeak eta esaldiak ezagutzen ditu			
Idatzizko testuetan informazio orokorra eta zehatza aurkitzeko eta interpretatzeko gai da.			
Silaben ahoskera ongi egiten saiatzen da			

KOMUNIKAZIORAKO GAITASUNA			
2. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
Ahozko mezu gero eta konplexuagoak entzuten eta ulertzen ditu			
Oinarrizko estrategiak erabiltzen ditu ahozkoaren ulermenean eta adierazpenean laguntzeko			
Banakako edo taldeko jardueretan gauzak ahoz adierazteko interesa erakusten du			
Gramatika-arau konplexuagoak ezagutzen ditu eta esaldi sinpleak egiten ditu			
Elkarrizketan parte hartzen du eta esku hartzeko txandak errespetatzen ditu			
Ahozko komunikazioan ohikoak diren esamolde eta esaldi konplexuagoak ezagutzen ditu			
Idatzizko testuetan informazio orokorra eta zehatza aurkitzeko eta interpretatzeko gai da			
Hitzen ahoskera egokia egiten saiatzen da, hizkuntza ezberdinen soinuak bereiziz			

KOMUNIKAZIORAKO GAITASUNA			
3. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
Ahozko mezu konplexuagoak entzuten eta ulertzen ditu			
Ahozko elkarreragina gero eta autonomia, eraginkortasun eta konplexutasun handiagoz egiten du			
Ahozko testuak sortzen ditu autonomiaz, eraginkortasunez eta konplexutasun handiagoz			
Oinarrizko estrategiak erabiltzen ditu, ahozko ulermenean eta adierazpenean laguntzeko			
Banakako edo taldeko jardueretan gauzak ahoz adierazteko interesa eta autonomia adierazten ditu			
Komunikatzean sortu ohi diren zailtasunak gainditzeko, ezagutzen diren hizkuntzetako komunikazio-estrategiez baliatzen da			
Eguneroko gaiei eta gai ezagunei buruz edo gelan maiz landutako gaiei buruz, hitz egiteko gai da			
Istorioak eta gertaerak kontatzeko gai da, ikasgelan aurretik landutako ereduak erabiliz			
Deskribapen errazak eta ezagutzei buruzko adierazpen laburrak egiten ditu			

MATEMATIKARAKO GAITASUNA			
1. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Zenbakiak eta eragiketak			
Zenbakiak idazten eta irakurtzen badaki			
Zenbaki ordinalak erabiltzen badaki			
Batuketa eta kenketa egoera esanguratsuetan aplikatzen badaki			
Eragiketak eta kalkuluak ahoz adierazten badaki			
Batuketak eta kenketak algoritmo estandarra erabiliz kalkulatzeko badaki			
Buru-kalkuluak egiteko estrategia pertsonalak erabiltzen badaki			
b. Neurriak: magnitudeen kalkulua eta hurbilketa			
Objektuen arteko konparazioa egiten badaki, luzera, pisu/masa edo edukieraren arabera			
Neurtzeko tresnak erabiltzen ditu			
Neurketa eskatzen duten buruketan ebazpena eta burututako prozesua azaltzen badaki			
Denboraren neurri-unitateak badakizki (erlojuaren irakurketa...)			
Billete eta txanpon ezberdinen balioak eta hauen erabilera eguneroko egoeretan egiten badaki			
Neurri ezberdinak erabiltzeko orduan zehaztasunez egiten du			
d. Geometria			
Geometriaren oinarriko hiztegia erabiltzen badaki			
Irudiak eta hauen elementuak espazioan kokatzen badaki			
Objektu ezagunetan gorputz geometrikoak erabiltzen badaki			
Irudiak eta gorputz geometrikoak konparatzen eta sailkatzen			

badaki			
Buruketa geometrikoen ebazpena eta arrazoibidea egiten badaki			
Espazio-harremanak interpretatzen badaki			
e. Informazioaren trataera: patua eta probabilitatea			
Gertuko fenomenoak islatzen dituzten grafiko sinpleetatik informazioa ateratzen eta interpretatzen badaki			
Datuen bilketa eta antolaketarako oinarrizko teknikak erabiltzen badaki			
Ezinezkoa denaren, ziurra denaren eta posiblea baina ez-ziurra denaren arteko bereizketa egiten badaki			
Talde-lanean modu parte-hartzaile batean jokatzen du			

MATEMATIKARAKO GAITASUNA			
2. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Zenbakiak eta eragiketak			
Sei zifra baino gehiagoko zenbakien izena eta grafia egoera errealetan erabiltzen ditu			
Multiploak eta zatitzaileak egoki erabiltzen ditu			
Zenbaki positiboak eta negatiboak egoera errealetan erabiltzen badaki			
Zenbaki hamartarrak eta zatikiak egoera errealetan erabiltzen badaki			
Estrategia egokiak erabiltzen badaki			
Eragiketen hierarkia eta parentesia erabiltzen badaki			

b. Neurriak: magnitudeen kalkulua eta hurbilketa			
Irudiak modu zehatzean neurtzeko estrategia pertsonalak garatzen ditu			
Magnitude bereko unitateen arteko baliokidetzak egiten ditu			
Neurketa eta hurbilketetan erabilitako estrategia eta jarraitutako prozesua ahoz zein idatziz azaltzen badaki			
Gainezarpen, deskonposizio eta neurketaren bitartez irudi lauen gainazalen arteko konparazioak egiten badaki			
Eguneroko egoeretan, orduen, minutuen eta segunduen arteko baliokidetzak eta eraldaketak egiten badaki			
Angeluen neurketa eta horiek neurtzeko tresnak erabiltzen ditu			
d. Geometria			
Posizio desberdinetako angeluak identifikatzen badaki			
Koordenatu kartesiarren sistema erabiltzen badaki			
Espazio, eskala eta grafikoen oinarriko adierazpena egiten badaki			
Triangelu baten aldean eta angeluen arteko harremanak ezartzen badaki			
Beste gorputz geometrikoetatik abiatuz, gorputz geometriko berri bat eraikitzen badaki			
Antzekotasunaren hurbilpenean, irudiak handitzen eta txikitzen badaki			
e. Informazioaren trataera: patua eta probabilitatea			
Informazioa azaltzeko grafiko estatistiko ezberdinak erabiltzen ditu			
Informazioa kritikoki baloratzen badaki			
Grafikoak egiteko informazioa jasotzen eta erabiltzen badaki			
Gertaera baten probabilitatea estimatzen badaki			
Buruketen ebazpenean dauden arazoak gainditzeko gogoeta, arrazoibidea eta pertseberantzia erabiltzen badaki			

MUNDU FISIKOA EZAGUTZEKO ETA HAREKIN ELKARRERAGINEAN ARITZEKO GAITASUNA			
GARAPEN PSIKOMOTORRA			
1. ZIKLOA			
	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Keinu grafikoaren bilakaera			
Lapitza modu egokian hartzen du, "pintza fina" modu egokian eginez			
Lehenengo esaldiak idazteko gai dira			
Egiten dituzten marrazkiak ulergarriak dira eta errealitatearen antza dute			
b. Gorputzaren posizioa			
Geldirik egoteko gai da eskatzen zaionean			
Oharkabeko mugimendurik ez du egiten			
Ibiltzean posizio egokia dauka			
Korrika egin behar denean, egiten du			
Eserita posizio egokia dauka (bizkarra aurrera inklinatua, besoak eta ukondoa mahai gainean jarrita)			
d. Lateralitatea			
Eskuina eta ezkerre ezberdintzen hasten dira			
Mugimendu koordinatuak egiten ditu beso eta hanken artean			
Mugimendu kontralateralak egiteko gai da			
Ordenagailuan idaztean bi eskuak erabiltzen ditu			
e. Gorputzaren eta jardueren psikomotorren kontrola			
Bere indarra kontrolatzen du (muskuluen tonua)			
Espazioaren antolaketa egokia egiten du			
Denboraren egituraketa ulertzen hasten da			
Gorputzaren oreka mantentzen du			

**MUNDU FISIKOA EZAGUTZEKO ETA HAREKIN
ELKARRERAGINEAN ARITZEKO GAITASUNA**

GARAPEN PSIKOMOTORRA

2. ZIKLOA

	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Zeinu grafikoen bilakaera			
Lapitza modu egokian hartzen du			
Grafia ongi idazten ditu, modu ulergarrian			
Kaligrafia pertsonalizatzen hasi da			
Irakur daitekeen testu bat idazten du			
Marrazkietako trazuak ongi egiten du			
Marrazkiek xehetasun asko dituzte			
Marrazki bat kopiatzen du			
b. Lateratitatea			
Eskuina eta ezkerra ongi bereizten ditu			
Eskuina edo ezkerra, bietako bat, erabiltzen du beti			
d. Mugimenduen koordinazioa/oreka			
Mugitu eta aldi berean jauzi egiten du oreka galdu gabe, erritmo ezberdinetan			
Objektuak jaurti eta jasotzen ditu, horien kontrola galdu gabe			
Erritmo ezberdinei jarraitzen die galdu gabe, gorputz-atal ezberdinekin			
Jarduera fisikoa inplikatzeko duten imitazioak modu egokiak egiten ditu			
e. Gorputza. Irudia eta hautematea			
Arnasketa egokitzen du egiten duen jarduerara fisikora			
Eskola-orduetan era egokian jarrita egoten da			
Eskola-orduetan geldirik egoten da, gorputza erlaxaturik dauka			

**MUNDU FISIKOA EZAGUTZEKO ETA HAREKIN
ELKARRERAGINEAN ARITZEKO GAITASUNA**

GARAPEN PSIKOMOTORRA

3. ZIKLOA

	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Zeinu grafikoen bilakaera			
Arkatza modu egokian hartzen du			
Grafiak ongi idazten ditu, modu ulergarrian			
Kaligrafia petsonalizatua dauka			
Irakur daitekeen testu bat idazten du			
Marrazkietako trazua ongi egiten ditu			
Marrazkiek xehetasun asko dituzte			
Marrazki bat kopiatzen du			
b. Lateralitatea			
Eskuina eta ezkerreko definituta ditu			
Eskuina edo ezkerreko, bietako bat, erabiltzen du beti			
d. Mugimenduen koordinazioa/oreka			
Mugitu eta aldi berean jauzi egiten du oreka galdu gabe, erritmo ezberdinetan			
Objektuak jaurti eta jasotzen ditu, horien kontrola galdu gabe			
Erritmo ezberdinei jarraitzen die galdu gabe, gorputz-atal ezberdinekin			
Jarduera fisikoak inplikatzeko duten imitazioak modu egokiak egiten ditu			
e. Gorputza. Irudia eta hautematea			
Arnasketa egokitzen du egiten duen jarduerara fisikora			
Eskola-orduetan era egokian jarrita egoten da			
Eskola-orduetan geldirik egoten da, gorputza erlaxaturik dauka			

NORTASUNAREN ETA HARREMAN SOZIALEN GARAPENA

1. ZIKLOA

	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Irakaslearekiko harremanak			
Mendekotasuna agertzen du			
Irakaslearen baiezkoaren zain egoten da			
Irakaslearekiko errespetua agertzen du			
Harremanak ditu			
Zentroko lankideak errespetatzen ditu: garbitzailea, atezaina, beste irakasleak...			
b. Lagunekin			
▪ Ohiko harremanetan:			
Nahiko bakartia da			
Lotsatia da			
Sentimenduak adierazten ditu: tristura, alaitasuna, haserrea			
Ikaskide guztiekin aritzen da			
Taldean onartua dago			
Jolas ludikoetan parte hartu nahi du			
Ikaskideak errespetatzen ditu			
Emaitzak onartzen ditu			
Lapurtxoa da			
Agresiboa da			
Pasiboa da			
Asertiboa da			
▪ Lanean:			
Gehienetan bakarrik lan egiten du, autonomia da			

Bakarrik arizea nahiago du, baina lankidetasuna onartzen du			
Arreta mantentzen du			
Lagunik gabe ez daki lanik egiten			
Talde-lanetan erraz girotzen da			
Taldeak jarritako arauak betetzen ditu			
Menderatzailea da			
Besteekiko mendekotasuna agertzen du			
Parte-hartzailea da			
Parte hartu nahi du baina lotsatzen da			
Taldean jokatzeko daki			
Taldeari asko aportatzen dio			
Araoak eta gorabeherak taldean sortzen ditu			
Besteen proposamenak onartzen ditu			
Lanak arin egiten ditu			
c. Portaera			
Txanda ez du errespetatzen			
Bere buruarekiko ziurtasuna dauka			
Ohartarazi behar zaio portaera desegokiagatik			
Atentzioa bereganatzen saiatzen da			
Araoak betetzen ditu			
Lasaitasunez jolasten da			

NORTASUNAREN ETA HARREMAN SOZIALEN GARAPENA

2. ZIKLOA

	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Irakaslearekiko harremanak			
Mendekotasuna agertzen du			
Irakaslearen baiezkoaren zain egoten da			
Irakaslearekiko errespetua agertzen du			
Zentroko lankideak errespetatzen ditu: garbitzailea, atezaina, beste irakasleak, ...			
b. Lagunekin			
▪ Ohiko harremanetan:			
Nahiko bakartia da			
Lotsatia da			
Sentimenduak adierazten ditu: tristura, harrokeria, berekoia			
Ikaskide guztiekin aritzen da			
Taldean onartua dago			
Azpijokoetan ibiltzen da			
Ikaskideak eta lagunak errespatzen ditu			
Agresiboa da			
Pasiboa da			
Asertiboa da			
Mintzeko intentzioa ikusten du			
Sexu bereko lagunekin jolastea nahiago du			
Besteengan konfiantza dauka			
Harremank ditu			
▪ Lanean :			

Gehienetan bakarrik lan egiten du, autonomia da			
Bakarrik aritzea nahiago du, baina lankidetasuna onartzen du			
Arreta mantentzen du			
Lagunik gabe ez daki lanik egiten			
Talde-lanetan erraz girotzen da			
Taldeak jarritako arauak betetzen ditu			
Menderatzailea da			
Besteekiko mendekotasuna agertzen du			
Parte-hartzailea da			
Parte hartu nahi du baina lotsatu egiten da			
Taldean jokatzeko badaki			
Taldeari asko aportatzen dio			
Arazoak eta gorabeherak sortzen ditu taldean			
Besteen proposamenak onartzen ditu			
Lanak arin egiten ditu			
c. Portaera			
Txanda ez du errespetatzen			
Bere buruarekiko ziurtasuna dauka			
Hitz zatarrak esaten ditu			
Arreta bereganatzen saiatzen da			
Arauak betetzen ditu			
Bere ekintzen ondorioak onartzen ditu			
Ohartarazi behar zaio portaera desagokiagatik			

NORTASUNAREN ETA HARREMAN SOZIALEN GARAPENA

3. ZIKLOA

	BAI	EZ	BIDERATUA
a. Irakaslearekiko harremanak			
Badu konfiantza irakaslearekin bere kezkek agertzeko			
Harremank ditu			
Mendekotasuna agertzen du			
Irakaslearen baiezkoaren zain egoten da			
Irakaslearekiko errespetua agertzen du			
b. Lagunekin			
▪ Ohiko harremanetan:			
Nahiko bakartia da			
Lotsatia da			
Sentimenduak adierazten ditu: tristura, harrokeria, berekoitasuna			
Taldean onartua dago			
Lagunik gabe ez daki ibiltzen			
Lagunak eta gelakideak bereizten ditu			
Azpijokoetan ibiltzen da			
Ikaskideak eta lagunak errespettazen ditu			
Agresiboa da			
Pasiboa da			
Asertiboa da			
Lagun berdinekin ibiltzeko joera du			
Mintzeko intentzioa ikusten du			
Bere adinekoekin baino pertsona nagusiekin egotea nahiago du			
Sexu bereko lagunekin jolastea nahiago du			

Besteengan konfiantza dauka			
▪ Lanean:			
Gehienetan bakarrik lan egiten du, autonomia da			
Bakarrik aritzea nahiago du, baina lankidetasuna onartzen du			
Arreta mantentzen du			
Lagunki gabe ez daki lanik egiten			
Talde-lanetan erraz girotzen da			
Taldeak jarritako arauak betetzen ditu			
Menderatzailea da			
Besteekiko mendekotasuna agertzen du			
Parte-hartzailea da			
Parte hartu nahi du, baina lotsatzen da			
Taldean jokatzeko badaki			
Taldeari asko aportatzen dio			
Arazoak eta gorabeherak onartzen ditu			
Besteen proposamenak onartzen ditu			
Lanak arin egiten ditu			
c. Portaera			
Txanda errespetatzen du			
Ohartarazi behar zaio portaera desegokiagatik			
Hitz zatarrak esaten ditu			
Atentziora bereganatzen saiatzen da			
Bere ekintzen ondorioak onartzen ditu			
Arauak betetzen ditu			

GARAPEN KOGNITIBOA			
1. ZIKLOA			
	BAI	EZ	LAGUNTZAREKIN
Bere iritziak arrazoitzen daki			
Gai baten inguruan hausnartzen daki			
Bere esperientziak ahoz kontatzen daki			
Deskodetzen daki			
Kodetzen daki			
Ideiak ulertzen daki			
Ideiak sinpleak memorizatzen ditu			
Laburpenak egiten ditu			
Ideiak bereizten ditu			
Bere ezaugarri eta muga kognitiboak ezagutzen ditu			
Bere jarrera kontrolatzen du			
Atentziora jartzen du			
Ahozko testu sinpleak ulertzen ditu			
Bere bizitza kronologikoki ordenatzeko gai da			
Denbora-nozioak erabiltzen ditu (lehen, gero, bitartetan...)			

GARAPEN KOGNITIBOA

2. ZIKLOA

	BAI	EZ	LAGUNTZAREKIN
Bere iritziak arrazoitzen daki			
Gai baten inguruan hausnartzen daki			
Bere esperientziak ahoz kontatzen ditu			
Deskodetzen daki			
Kodetzen daki			
Ideiak ulertzen ditu			
Ideia sinpleak memorizatzen ditu			
Laburpenak egiten ditu			
Ideiak bereizten ditu			
Bere ezaugarri eta muga kognitiboak ezagutzen ditu			
Bere jarrera kontrolatzen du			
Atentzioa jartzen du			
Ahozko testu sinpleak ulertzen ditu			
Bere bizitza kronologikoki ordenatzeko gai da			
Denbora-nozioak erabiltzen ditu (lehen, gero, bitartetan...)			
Komunikabide ezberdinak ezagutzen ditu			
Hilabeteak eta urtaroak ezagutzen ditu			
Bere ideiak indartzeko arrazoiak ematen ditu			
Behatutako elementuen sailkapena egiten du			
Bigarren mailako ideiak bereizten ditu			

GARAPEN KOGNITIBOA

3. ZIKLOA

	BAI	EZ	LAGUNTZAREKIN
Bere iritziak arrazoitzen daki			
Gai baten inguruan hausnartzen daki			
Bere esperientziak ahoz kontatzen ditu			
Deskodetzen daki			
Kodetzen daki			
Ideiak ulertzen ditu			
Ideia sinpleak memorizatzen ditu			
Laburpenak egiten ditu			
Ideiak bereizten ditu			
Bere ezaugarri eta muga kognitiboak ezagutzen ditu			
Bere jarrera kontrolatzen du			
Atentzioa jartzen du			
Ahozko testu sinpleak ulertzen ditu			
Bere bizitza kronologikoki ordenatzeko gai da			
Denbora-nozioak erabiltzen ditu (lehen, gero, bitartean,...)			
Komunikabide ezberdinak ezagutzen ditu			
Hilabeteak eta urtaroak ezagutzen ditu			
Bere ideiak indartzeko arrazoiak ematen ditu			
Behatutako elementuen sailkapena egiten du			
Bigarren mailako ideiak bereizten ditu			
Behaketa orokorra egiten du			
Lehenengo mailako ideiak eta bigarren mailakoak bereizten ditu			

Isilean irakurtzen du			
Modu argian azaltzen ditu datu eta eragiketak			
Deskribapen garatu eta zehatzak egiten ditu			
Testu mota ezberdinak idazteko gai da (narratiboak, deskripzioak, komikiak, ...)			

AUTONOMIA			
	BAI	EZ	LAGUNTZAREKIN
Eskolako liburu eta materialak erabiltzeko gai da			
Gorputza zaintzearen garrantziaz ohartzen da			
Jokoen arauak ezagutu eta errespetatzen ditu			
Hobekuntza progresiboa ikusten da higie eta ordena esparruetan			
Bere kabuz zer arropa jantzi erabakitzeko gai da (klima eta egoeraren arabera)			
Etxeko lanetan laguntzen du			
Etxetik eskolara bakarrik joateko gai da			
Bere gorputza egoera onean (higie, osasuna...) mantentzen du			
Arauen beharraz jabetzen da			
Norberaren iritzia azaldu eta argudiatzen du, besteen iritzia entzun eta kritikoki baloratzen ditu			